

Å bo eksurbant: Nye innflytteres opplevelse av Vestby og Son.

Masteroppgave i samfunnsgeografi,
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.
Universitetet i Oslo, mai 2008.
Bente Lise Stubberud.

Bilde 1 på forsiden viser Vestby rådhus. Kilde: Vestby.kommune.no
http://web3.custompublish.com/getfile.php/483696.1066.swcrwtwaeb/Fakta_om_vestby_718x161%5B1%5D.jpg Hentet 15.5.08.

Bilde 2 på forsiden er fra Storgata i Son. Kilde: wikipedia.no
<http://www.wikidia.info/no/wiki/Soning.html> Hentet 15.5.08.

Forord

Når de siste ord i denne masteroppgaven skrives, har jeg flere å takke;

Hjertelig takk til alle dere som åpnet dørene deres for meg i Vestby og Son! Takk til veileder Per Gunnar Røe for å ha vekket min interesse for eksurbanisering. Takk til Osloforskning for stipend.

Takk til min personlige kokk, mamma, og min privatsjåfør, pappa, for at ”feltarbeidet” mitt fortonet seg som reneste ferien!

Takk til Aase-Kristine, ikke bare for at du tok deg tid til å lese igjennom oppgaven min, men også for at du ofret sene fredagskvelder for å gi meg verdifull tilbakemelding! Takk til språkvaskerne Hilde og Silje! Og takk til alle snille jenter og gutter på lesesalen som har gjort årene på Blindern minneverdige.

Den største takken går til deg, Morten, for din tålmodighet.

Oslo, 18.5.08

Bente Lise Stubberud.

Innhold

1. Innledning: Masteroppgavens tema og problemstillinger	7
1.1 Oppgavens bakgrunn og relevans	9
1.2 Valg av Vestby og Son.....	10
1.3 Vestby kommune	12
1.4 Pepperstad Skog og Vestby sentrum	12
1.5 Son – fra ladested til badested og ”Kunstnerby”	14
1.6 Oppgavens oppbygning.....	17
2. Teoretiske perspektiver på eksurbanisering.....	18
2.1 Urbanisering – suburbanisering – eksurbanisering.....	18
2.2 Ulike begreper – den samme prosessen?	20
2.3 Definisjoner av eksurbia	22
2.4 Fremveksten av eksurbia.....	25
2.5 Flyttemotiver og valg av bosted	29
2.6 Eksurbia – noe for seg selv eller morgendagens forstad?.....	32
2.7 Vestby og Son som eksurbane steder	37
2.8 Hva er et sted og hvordan forstås det ulikt?	37
2.9 Stedsidentitet ”sense of place”	39
2.10 Stedsidentitet som noe relasjonelt	41
2.11 Oppsummering.....	44
3. Metodiske valg: veien til målet.....	45
3.1 Kvalitativ forskning	45
3.2 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet.....	46
3.3 Intervju som metode.....	47
3.4 Valg og rekruttering av intervjupersoner	49
3.5 Oversikt over mine intervjupersoner:	51
3.6 Intervjusituasjonen.....	52
3.7 Analysearbeidet.....	56
3.8 Etske betraktninger	58
4. Analyse	60
4.1 Vestbyinnflytternes ankomsthistorier.....	60
4.2 Livet på landet og det gode naboskap	64
4.3 Vestby som en del av en større region?.....	65
4.4 ”Son - det er veldig meg”	66

4.5 "Son er som en sørlandsby på Østlandet. En idyllisk liten perle."	69
4.6 Son som en del av en større region?	70
4.7 Søken etter landlige kvaliteter og det gode naboskap - Likheter mellom innbyggernes beslutninger om å bosette seg i Son og Vestby.	70
4.8 "Son kunne egentlig ligget mellom Asker og Bærum" - Forskjellene mellom Vestby og Son.	74
4.9 Engasjerte og ressurssterke sonsinnbyggere	77
4.10 "Det er for mange røykere på Pepperstad" - Vestby preges av negative eller manglende representasjoner	79
5. Vestby og Son som eksurbane fenomener	84
5.1 Eksurbia – et sted for det gode liv?	84
5.2 Son som traust og kjedelig.	85
5.3 "I Son er snøfønnene hvite!" - En preferanse for det landlige.....	87
5.4 Fremtidens eksurbia: Vestby og Son i utvikling.....	91
5.5 De nye vs. de gamle – "Soningenes" Son.	95
5.6 "Vi er i ferd med å bli Groruddalen nr. 2" – Utviklingen i Vestby	98
5.7 Vestby og Son: to forskjellige eksempler på eksurbane steder?	101
6. Avslutning	103
6.1 Hvorfor flytte til Vestby og Son?	103
6.2 Forskjeller mellom positive og negative bilder av Son og Vestby	104
6.3 Son som "eksklusivt" og Vestby som kjedelig?	105
6.4 Vestby kommunes eksurbane kvaliteter.	105
Litteraturliste	107
Vedlegg 1.	111
Vedlegg 2.	113

Figurer

Figur 1: Vestby kommune.	11
Figur 2: Oversiktskart over Akershus.....	11
Figur 3: Et luftfotografi av Pepperstad Skog.....	13
Figur 4: Bildet viser deler av Vestby sentrum.....	14
Figur 5: Son.....	15
Figur 6: Fra Son sentrum.....	16

Tabeller

Tabell 1: Befolkningsvekst i Vestby kommune fra 1970-2008.....	24
--	----

1. Innledning: Masteroppgavens tema og problemstillinger

Den amerikanske forfatteren og journalisten Auguste Spector sky brukte i 1955 begrepet ”exurbanites” for å beskrive pendlere som hadde bosatt seg utenfor New Yorks forsteder. Eksurbia var på den tiden kun tilgjengelig for de som hadde råd til å kjøre bil inn til byen for å arbeide ettersom de eksurbane områdene befant seg lengre ut enn datidens offentlige kommunikasjonsnettverk. Det gode liv på landet, i store eneboliger og hager, var på den tiden et gode kun for de få. Spector sky (1955) omtaler det eksurbane i sin bok *The Exurbanites* slik:

”The word exurb (and its derivatives ”exurban” and “exurbanite”) carries no connotation of something that has ceased to be, of something in the past; rather, what is intended is a clarification of something extra that has characterized the journey of the exurbanite, out and away from the city, in a wistful search for roots, for the realization of a dream, for a home” (Spector sky 1955 i Nelson og Dueker 1990:92).

Eksurbia beskrives på denne måten som noe nytt og annerledes, og som et sted man kan føle seg ”hjemme”. Eksurbia settes også opp mot byen, her forstått som det motsatte av det hjemlige og nære. Man søker det eksurbane fordi man ifølge Spector sky (1955 i Nelson og Dueker 1990:92) leter etter sine røtter. Det han kalte for ”den amerikanske drømmen” har i den senere tid blitt tilgjengelig for mange flere mennesker, blant annet på grunn av økt mobilitet. Hva som karakteriserer denne tilflyttingen, hvilke krefter som ligger bak, hvem som bosetter seg der, eller hva som i det hele tatt kan kalles eksurbanisering, er det ikke enighet om i litteraturen.

Temaet for denne masteroppgaven er eksurbane steder og innbyggeres opplevelser av å bo i områder som regnes som eksurbane. Sted forstås i denne oppgaven som sosiale konstruksjoner. Dette innebærer at når mennesker bruker og snakker om et sted, konstrueres det spesielle bilder og representasjoner av stedet. Dessuten forstås sted som en prosess, noe som innebærer at steder er foranderlige (Massey 1993). Eksurbanisering innebærer at personer velger å bosette seg i landlige omgivelser utenfor byen og dets forsteder. Disse stedene får betegnelsen eksurbane, i en forlengelse av byen som ”urban” og forstedene som ”suburban”. I denne oppgaven har jeg tatt utgangspunkt i følgende definisjon av eksurbia: ”Exurbia extends beyond the built-up urban and contiguously developed suburban areas, but not into the true hinterlands beyond commuting range of city centres or their edge cities”

(Nelson og Sanchez 1997:249). En slik forståelse plasserer eksurbia midt imellom det urbane og det rurale og i ”rimelig” pendleavstand til byen.

Stedene Vestby og Son i Vestby kommune, kan ses på som to varianter av eksurbane steder. De har begge en rekke karakteristika som gjør at de passer inn i definisjonen ovenfor. I tillegg har Vestby og Son mange likhetstrekk i og med at de er to tettsteder i samme kommune. Jeg ønsker å undersøke om innbyggerne på de to stedene oppfatter sitt eget nærmiljø og sitt sted på forskjellige måter. Denne antagelsen har grunnlag i de synlige, fysiske forskjellene som finnes mellom de to tettstedene, samt andre motsetninger en presenteres for gjennom medias fremstilling, kommunens prioriteringer og innbyggernes egne syn på Vestby, Son og ”hverandre.” Disse ulikhetene kommer til uttrykk på forskjellige måter. Vestby kan i denne sammenheng sees som å være et resultat av utbygging på bakgrunn av den korte avstanden til Oslo. På denne måten blir Vestby først og fremst et sted for pendlere, det er med andre ord *praktisk* å bo der. Son kan på den annen side tenkes å eksistere i kraft av seg selv, det vil si at Son blir oppfattet som et sted med en sterk stedsidentitet. Derfor kan det tenkes at folk velger å flytte til Son fordi de, i en større grad enn de som har valgt å bosette seg i Vestby, kan identifisere seg med hva Son er. Dette er antakelser som jeg ønsker å undersøke.

Ut i fra et ønske om å belyse hvordan innbyggerne i de eksurbane områdene i Vestby kommune oppfatter sitt nærmiljø og sitt sted, er denne oppgavens konkrete problemstillinger som følger:

- *I hvilken grad kan Vestby og Son ses på som to forskjellige eksempler på eksurbane steder?*
- *Hva ligger til grunn for nye innflytteres beslutninger om å bosette seg i Vestby eller i Son?*
- *Hvilke likheter og forskjeller finnes mellom nye innflyttere i Vestby og Son når det kommer til oppfatninger om eget bosted?*
- *Hvordan ser innbyggere i Vestby på Son og dets innbyggere og omvendt?*

For å undersøke disse problemstillingene nærmere, har jeg valgt å snakke med 15 personer som i løpet av det siste året har flyttet til Vestby eller Son. Nye innflytteres meninger er interessante fordi disse personene vil ha gjort seg mange tanker om hvilke faktorer som spilte

inn da de bestemte seg for å bytte bosted. De har nylig vurdert Vestby og Son. På bakgrunn av dette kan man få opplysninger som sier noe om Vestbys og Sons attraktivitet og hvilke kvaliteter ved de to stedene som er avgjørende (hvordan stedspreferanser varierer). Hvilke valg man tar i en flytteprosess avhenger av flere faktorer og beslutninger om å skifte bosted og bolig kan blant annet henge sammen med hva man ønsker å signalisere om seg selv. Dette aspektet legges det spesielt vekt på i denne oppgaven.

1.1 Oppgavens bakgrunn og relevans

Det har blitt gjort en rekke studier av eksurbanisering i USA, men svært få i Norge, i hvert fall der begrepet eksurbanisering brukes på samme måte som i denne oppgaven. Hovedvekten av den amerikanske forskningen på "exurbia" har dreid seg om det fysiske eksurbane landskapet og har hatt som mål å kartlegge, kvantifisere og avgrense eksurbia (Lamb 1983, Burnley og Murphy 1995, Clark et al. 2006, Sutton et al. 2006, Irwin et al. 2007). Hovedfokuset for min oppgave er derimot ikke det fysiske eksurbane landskapet som sådan, selv om dette er av stor betydning, men heller folks opplevelse og forståelse av det å bo i byens ytterkanter der elementer fra byen og bygda møtes.

Det gjeldende bosettingsmønsteret i Norge viser en fortsatt sentralisering. Dette er et mønster som bryter med det europeiske. Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB), opplever mange europeiske storbyer en betydelig utflytting og nedgang i folketallet.¹ I USA hevder flere forskere at fremtidens amerikanske flyttemønster vil preges av fortsatt eksurbanisering (Nelson og Dueker 1990, Davis et al. 1994, Crump 2003). Hvis det er slik at bosettingsmønsteret i Norge tar etter det amerikanske, eller gjenspeiles av flyttemønstrene i Vest-Europa, er det viktig å ha kunnskap om hva som er årsakene til at personer ønsker å bosette seg i eksurbane områder. På denne måten er det er mulig å si noe om hvilke konsekvenser en slik flytting vil få. Vil for eksempel eksurbia bli "spist opp" av forstedene over tid, og selv bli forsteder, eller vil de forbli særegne områder utenfor byen og forstedene, som klart skiller seg fra det urbane og det suburbane? Kanskje er eksurbanisering begynnelsen på en ny trend når det gjelder norsk bosettingsmønster? I et miljøperspektiv burde man kanskje heller satse på en fortetningspolitikk, altså en politikk som har som formål å "forhindre" en spredt bosetting. Eksurbanisering vil derfor ikke oppfattes som noe annet enn såkalt "urban sprawl", en utvikling som av mange ses på som negativt. En undersøkelse

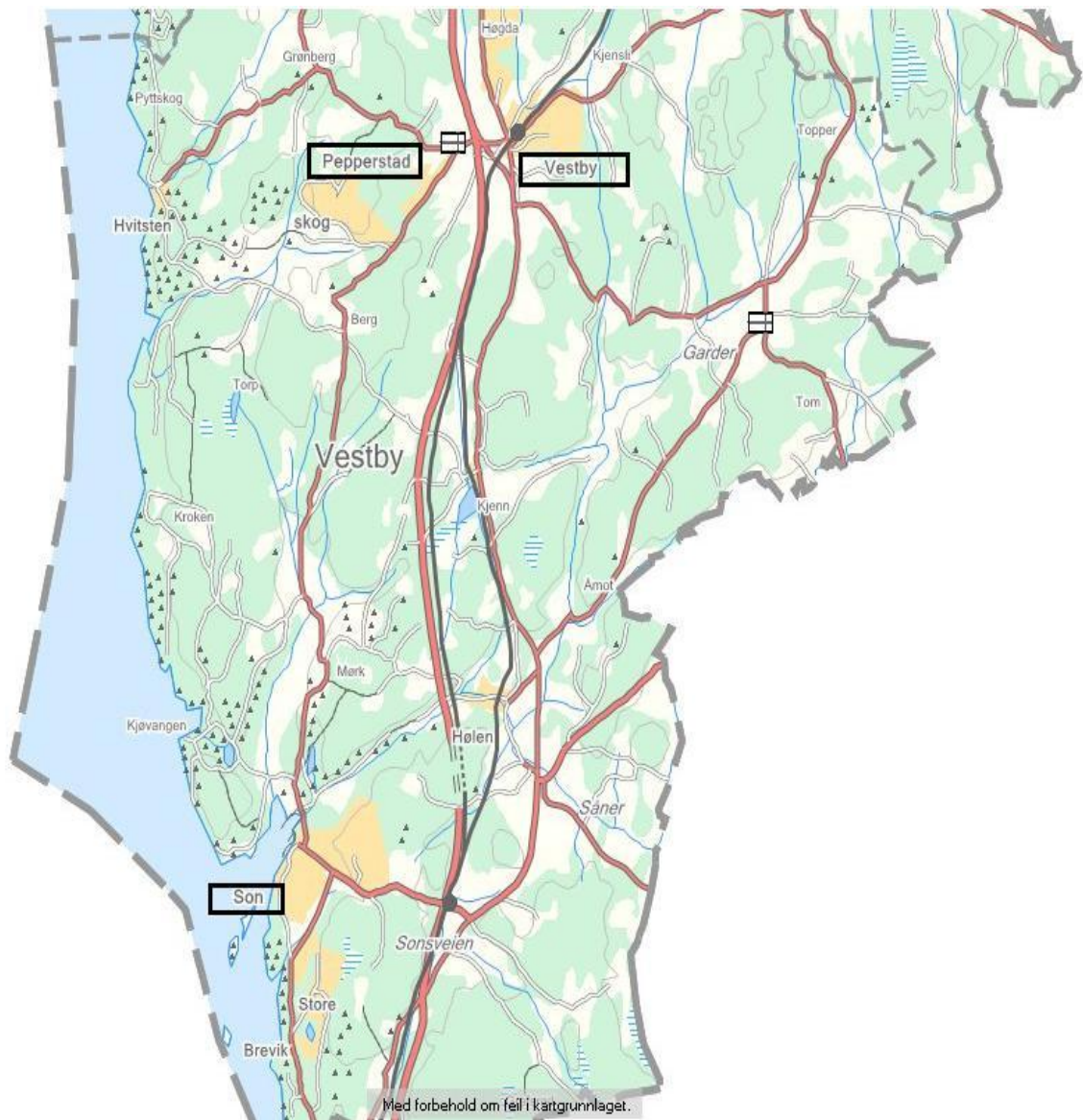
¹ http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2001-08-22-01.html Hentet 23.4.08.

som tar for seg hva slags motiver og ønsker som ligger bak preferansene for bosetting utenfor byen og forstadsområdene, kan derfor være nyttig for på et tidlig stadium å kunne planlegge for en slik vekst, eventuelt planlegge for å hindre en bosettingsspredning. Det er ikke uten videre mulig å overføre den amerikanske trenden til norske forhold, men jeg vil likevel hevde at det eksisterer elementer i de to kontekstene som kan sammenliknes.

Med denne oppgaven håper jeg å kunne bidra til en økt forståelse av eksurbia som fenomen og prosess i en norsk kontekst. I tillegg ønsker jeg å gi et innblikk i hvordan enkeltmennesker opplever den utviklingen som preger Vestby og Son, og belyse hvilke utfordringer en ny type stedsutvikling gir. Når man undersøker steder i endring kan man få innblikk i ulike syn på denne stedsutviklingen. Dette forteller også noe om hvilke stedsbilder man ønsker å bevare eller forandre. En studie av Vestby og Son som eksurbane steder er derfor både en studie som forsøker å si noe om hvordan det kan oppleves å bo i et område som er preget av en eksurbaniseringsprosess, og en studie om Vestby og Son spesielt.

1.2 Valg av Vestby og Son

En oppgave om eksurbane områder kunne tatt for seg flere steder i Osloregionen. For meg var det likevel naturlig å velge Vestby fordi jeg er oppvokst der. Det er en kjent sak i kommunen at det eksisterer et skille mellom innbyggerne i kommunens forskjellige områder, da spesielt mellom Son og Vestby. Fordi jeg har hatt kjennskap til disse skillene fra før av, har det vært spesielt interessant å se nærmere på disse i denne oppgaven. Opplever de nye innbyggerne at det finnes et skille mellom Vestby og Son, eller er dette en forestilling som det tar lengre tid å utvikle? På neste side presenteres et kart over Vestby kommune (figur 1) og Akershus fylke (figur 2).

Figur 1. Vestby kommune. Kilde: folloportalen.no²

Figur 2. Oversiktskart over Akershus. Kilde: norge.no³

² http://195.1.20.76/GISLINEWebInnsyn_Follo/Map.aspx?knr=0213 Hentet: 29.4.08.

³ <http://images.google.com/imgres?imgurl=http://www.norge.no/billete/kart/200akershus.gif&imgrefurl=http://www.norge.no/kart/Akershus/&h=375&w=271&sz=20&hl=no&start=169&tbnid=APpyynn4k50jqCM:&tbnh=122&tbnw=88&prev=/images%3Fq%3Dvestby%2Bkart%26start%3D168%26gbv%3D2%26ndsp%3D21%26hl%3Dno%26sa%3DN> Hentet: 29.4.08.

1.3 Vestby kommune

Vestby kommune er den sørligste av Follo-kommunene og hadde et innbyggertall på 13 825 pr. 1.1.2008.⁴ Tradisjonelt sett har Vestby vært en skog- og jordbrukskommune, men i de senere år har det vært en økende satsing på næring og industri, noe som har resultert i store næringsområder som Sletta i Son og Vestby Næringspark (Deli Skog på 750 dekar og ca. 1000 arbeidsplasser) langs gamle E6 sør for Vestby sentrum. I disse dager utbygges også Vestby Næringspark Øst, og det antas at bedriftene lokalisert her vil sysselsette ca. 1000 nye personer. Kommunen består av fem tettsteder; Hvitsten, Hølen, Garder, Son (Son ble innlemmet i Vestby kommune etter kommunesammenslåingen i 1964) og Vestby, som alle har sitt særpreg. Da jernbanen ble bygget i 1879, vokste det også frem skole, kjøpmannsgårder, mølle og bank, noe som la til rette for en befolkningsvekst rundt Vestby stasjon.⁵ I de senere år har en fortsatt økning i innbyggertallet ført til en betydelig boligutbygging.

I denne oppgaven skiller jeg mellom Vestby og Son. Når det gjelder Vestby har jeg konsentrert meg om boligområdene Pepperstad Skog (se figur 3) og Vestby sentrum (figur 4). I Son legges det vekt på Son sentrum (se figur 5 og 6) og boligområdene rundt.

1.4 Pepperstad Skog og Vestby sentrum

Pepperstad Skog, som ligger ca. 3 km fra Vestby sentrum, ble bygget ut i 1979/1980. Innflytterne den gangen var hovedsakelig barnefamilier som ønsket en enebolig eller et rekkehus i landlige omgivelser med rimelig pendleavstand til Oslo. Det er ca. 700 boliger på I Pepperstad Skog, men området bygges i dag ut med ca. 500 nye boliger (innskuddsleiligheter). Området er preget av en blandet boligsstruktur, med eneboliger og rekkehus om hverandre. Enkelte steder har likevel en overvekt av den ene eller den andre boligtypen. Med dagens forskrifter for utbygging av nye boligfelt, hadde dette boligfeltet neppe blitt bygget i så stor avstand fra eksisterende transportårer som jernbane og motorvei (personlig meddelelse, intervju med kommuneansatte 3.1.2008).

⁴ http://www.ssb.no/kommuner/hoyre_side.cgi?region=0211 Hentet 22.4.08

⁵ <http://www.vestby.kommune.no/vestby.82271.no.html> Hentet 13.3.08

Figur 3. Et tidlig luftfotografi av Pepperstad Skog. I dag er flere områder bygget ut. Kilde: akc.no⁶

Kommunikasjonen til Vestby sentrum, og jernbanen (ca. 3 km), kan likevel sies å være god, i hvert fall morgen og ettermiddag da en stor andel av innbyggerne pendler til og fra arbeid. På Pepperstad Skog finnes det barnehager, barneskole, ungdomskole og idrettshall med en utendørs fotballbane i grus. I forbindelse med barneskolen er det også i løpet av de siste årene bygget et grendehus til utleie for private arrangementer. Skogen er, som man kan se av bildet over (figur 3), lett tilgjengelig. Man kan nå to av kommunens ti strender, Hvitsten og Emmerstad, med sykkel gjennom skogen i løpet av en halvtime, eller på et kvarters tid med bil.

Vestby sentrum er kommunens administrative sentrum. Her er umiddelbar nærhet til jernbane og firefelts motorvei (E6). Sentrumsbebyggelsen ellers består av noen spredte bygninger som huser bank, post, matvarebutikker, bibliotek, tannlege, spisesteder/kafeer, og leiligheter. I de senere årene har sentrum og områdene rundt blitt gjenstand for økt boligutbygging. Blant annet har det blitt bygget flere leilighetskomplekser (for eksempel Sole allé) noe som er en forholdsvis ny boligtype i kommunen, ny rekkehusbebyggelse (Nordbyhagen), samt eneboliger. Det er planlagt å bygge 1500 boliger i Vestby sentrum i løpet av perioden 2020-2025.⁷

⁶<http://images.google.no/imgres?imgurl=http://www.akc.no/img/Pepperstadfly.jpg&imgrefurl=http://www.akc.no/ref-flt.htm&h=255&w=522&sz=32&hl=no&start=44&tbnid=Mrg8DgUeFkAc6M:&tbnh=64&tbnw=131&prev=/images%3Fq%3Dpepperstad%26start%3D42%26gbv%3D2%26ndsp%3D21%26hl%3Dno%26sa%3DN> Hentet: 10.5.08.

⁷ http://www.akershus.no/index.php?page_id=102&article_id=3229&kat_id=24 Hentet 1.5.08.

Figur 4. Bildet viser deler av Vestby sentrum. Kilde: finn.no⁸

Kommunen har et hovedmål om å utvikle Vestby sentrum til et ”livskraftig kommunesenter” med forretninger, tjenesteyting og kulturtilbud (Vestby kommune 2007). For å nå disse målene, er det planlagt å trekke privat kapital til Vestby sentrum slik at innbyggerne kan ha enkel og rask tilgang til varehandel og opplevelsestilbud. Kommunen ønsker å tilrettelegge slik at sentrumsområdet i større grad enn i dag kan innby til aktivitet på både dag og kveldstid. En slik utvikling vil kunne være med på å gi eksisterende og nye innbyggere større muligheter til å benytte seg av området og således skape et ”levende sentrum”.

1.5 Son – fra ladested til badested og ”Kunstnerby”

Son var ladested under Christiania på 15- og 1600-tallet, og hollendernes skipsfart gjorde stedet til en travel handelsplass og en av de viktigste utskipningshavnene for trelast ved Oslofjorden. Son opplevde en vekst på grunn av dette gjennom 1600-tallet, men denne veksten stagnerte utover 1700-tallet da kystskogene ble nedhogd og man måtte lenger inn i landet for å hente ut tømmer. Maritim og annen næringsvirksomhet preget stedet i mange år,

⁸ http://finn.no/finn/viewimage?finnkode=13150647&reference=7/131/506/47_-35258800.jpg&adheading=Vestby+-+Pen+3-roms+seniorbolig+i+toppetasjen.%A0Vestvendt+balkong+med+utsikt+over+sentrum.&sid=xz5cabgmEJp137975&adTypeId=1&WT.svl=Minibilde Hentet: 10.5.08.

men det var fra begynnelsen på 1900-tallet at Son fikk karakteristikkene som badeby og feriested ettersom Son ble ”oppdaget” av folk fra hovedstaden (Slettjord et al. 2002). Det var vanlig at Sons innbyggere flyttet ut i bryggerhusene sommerstid og leide husene sine ut til feriegjester fra Oslo. I dag tiltrekkes sommerturistene av Son på grunn av båt- og badeliv, men ifølge Slettjord et al. (2002) også på grunn av det verneverdige bygningsmiljøet, Son Kystkultursenter og kafeer og restauranter. Spa-hotellet som er under oppføring i Son, og en planlagt golfbane i nærheten, vil nok i fremtiden også være grunner til at stedet vil være attraktivt å besøke.

Kunstnere har opp igjennom tiden søkt seg til Son, og stedet er i dag kjent som hjemsted for mange malere, kunsthåndverkere, musikere, diktere og keramikere. En slik ”kunstnerstatus” kan sies å være positivt for Son da det er med på å gi stedet en spesiell ”atmosfære”. Selv om det ikke er enighet om hva det egentlig betyr å markedsføre, eller betegne, Son som ”Kunstnerbyen”, blir denne betegnelsen ofte brukt.⁹

Figur 5. Son. Kilde: allgron.no¹⁰

Etter at Vestby kommune i 2005 vedtok en reguleringsplan som innebar store endringer i det lille sentrumsområdet i Son, har stedsutvikling som tema, og ønsket om å ”bevare” Son, vokst. Engasjementet denne reguleringsplanen, som blant annet innebar bygging av leiligheter på brygga i Son og et Spa-hotell med tilhørende leiligheter på Son Marina har skapt, er synlig

⁹Se for eksempel Vestby kommunes egen kommuneinformasjon på nett:

<http://web3.custompublish.com/getfile.php/403810.1066.yfvaryurw/Kommuneinformasjon.pdf?return=www.vestby.kommune.no> Hentet 20.3.08

¹⁰ <http://www.allgronn.org/son-bilde-1.jpg> Hentet: 15.2.08.

i debatter i lokalmediene, gjennom protestmarsjer og i opprettelsen av en egen kommunedelplan for Son. Det er tydelig at en gruppe innbyggere i Son har andre bilder av hva stedet skal representere og hvordan det skal utvikles, enn kommunepolitikerne. Hovedessensen i protestene ligger i at utbyggingen ødelegger Sons ”karakter”.

Figur 6. Fra Son sentrum. Kilde: finn.no¹¹

Det som går igjen i alle leserbrev og debatter er at utbygger/kommune ikke tar hensyn til stedets ”ånd”, særpreg, skjønnhet, historie, maritime tradisjoner, kvaliteter og liknende. Son er altså et sted med mange stolte tradisjoner, som innbyggerne ønsker å bevare. Den idyllen som mange mener finnes i Son, er ifølge Slettjord (et al. 2002) et resultat av at stedet aldri ble gjenstand for særlig utbygging og modernisering. Grunnen til at Son i dag fremdeles ser ut som det gjorde for omtrent 100 år siden, er blant annet fordi jernbanen ikke kom til stedet og fordi skipsrederne ikke greide seg i konkurransen da dampskipene kom. Son blir derfor beskrevet som: ”[...] stedet der utviklingen gikk forbi. Bygningsmiljøet, som mange andre steder har måttet gi tapt for utviklingen, er dermed blitt beholdt” (Slettjord et al. 2002:131).

Fra å ha vært egen kommune med et innbyggertall på under 300 og en størrelse på ca. 200 mål, ble Son i 1964 slått sammen med Vestby kommune. Det var den gangen store

¹¹ http://finn.no/finn/viewimage?finnkode=12949233&reference=3/129/492/33_-973936511.jpg&adheading=Son++Innflytningsklar+studioleilighet%2C+rett+p%E5+Bryggekannten%21&sid=xz9sfa2Cc4F814919&adTypeId=1&WT.svl=Minibilde Hentet: 1.5.08.

protester mot sammenslåingen, blant annet begrunnes dette i et brev fra Son kommune til Fylkesmannen i Oslo og Akershus i 1960 med at: ”Son har lange bytradisjoner og er knyttet til sjøen. Vestby er en typisk jordbrukskommune. Av den grunn må man regne med psykologiske vanskeligheter om man tvinges til å samarbeide i en kommune” (Slettjord et al. 2002:182). I de siste tiårene har det blitt bygget mange rekkehus og eneboliger i Son og omegn, noe som har ført til at grensene er utvidet. I dag finnes det ca. 6000 mennesker med postadresse 1555 Son.

1.6 Oppgavens oppbygning

Dette kapitlet har begynt med en redegjørelse for oppgavens tema, problemstillinger og faglige relevans. Jeg har deretter presentert studieområdene Vestby og Son. Kapittel 2 tar for seg oppgavens teoretiske rammeverk og består av to deler. Den første delen omhandler teorier om eksurbanisering og hvilket fokus som har preget forskningen på dette området. I kapitlets andre del står forskjellige perspektiver på sted og stedsidentitet sentralt. Kapittel 3 redegjør for mine valg av metode i forbindelse med denne oppgaven. Analysen er delt inn i to kapitler. I det første kapitlet presenteres innflytternes ankomsthistorier, hvilke likheter og forskjeller som finnes mellom dem, og hvilke bilder de nye innflytterne i Son har av Vestby og omvendt. I kapittel 5, analysens andre del, drøftes Vestby og Son som eksurbane steder. Kapittel 6 er oppgavens avslutning.

2. Teoretiske perspektiver på eksurbanisering

Utviklingen i Vestby og Son kan ses på som et resultat av fenomenet som i USA kalles ”exurbanization”, og diskusjonene omkring dette fenomenet er viktig som bakgrunn for en oppgave som dette. Dette kapitlet starter med en kort oppsummering av den historiske utviklingen i byens ytterkanter, det vil si forholdet mellom urbanisering, suburbanisering, eksurbanisering og det rurale. Som nevnt innledningsvis, finnes det mange begreper som refererer til denne utviklingen, og derfor følger en gjennomgang av noen utvalgte tilnærminger som er beslektet med det som kalles eksurbaniseringsprosesser. Dernest kommer jeg til å gjennomgå ulike forståelser av hva det er som definerer eksurbia og presentere den forståelsen som denne oppgaven tar utgangspunkt i. Videre presenteres ulike faktorer som forklarer fremveksten av eksurbia og hvorfor mennesker velger å bosette seg der. Fordi beslutning om, og motiv for, valg av bosted står sentralt i denne oppgaven, gir jeg derfor også en redegjørelse for hva som ligger til grunn for å skifte bosted, før jeg til slutt drøfter hvorvidt eksurbia anses som en ”unik” utvikling som krever nye planleggingsgrep, eller som et siste ledd i en forstadsutvikling der eksurbia til slutt vil ende opp som morgendagens forstad.

Prosessene som driver den eksurbane utviklingen skaper nye forståelser av steder og dermed også en ny type stedsutvikling. Den siste delen av dette kapitlet handler derfor om sted og stedsidentitet. Teorier og perspektiver på sted og hvilken tilknytning mennesker har til steder, danner en bakgrunn for en undersøkelse av hvordan innbyggere i Vestby og Son opplever å bo i områder som kan karakteriseres som eksurbane.

2.1 Urbanisering – suburbanisering – eksurbanisering

Urbanisering referer til prosessen der en økende andel av befolkningen, i et land eller en region, konsentrerer seg i byer. Dette innebærer også endringer i kulturer og levemåter. Urbaniseringen skjøt fart i forbindelse med industrialiseringen, og byveksten - økningen i byenes størrelse – har siden vært enorm. I dag finnes det for eksempel over 30 kinesiske byer med mer enn 1 million innbyggere (Bruegmann 2005). Urbaniseringstakten er imidlertid ikke lenger like rask i den vestlige verden. Som nevnt tidligere, har sentraliseringstrenden snudd i mange europeiske storbyer. Det finnes forskjellige årsaker til dette, for eksempel kan endrede bostedspreferanser være en forklaringsfaktor.

Suburbanisering kan defineres som vekst i byens ytterkanter, på bekostning av bykjernen. Drivkreftene bak denne utviklingen er blant annet økt personlig mobilitet, økte lønninger og ønsket om å eie egen bolig. Denne utviklingen skjøt virkelig fart etter andre verdenskrig og ble gjort mulig ved hjelp av myndigheter som la til rette for en slik type utbygging (Hall 2002). Hayden beskriver (2002) utviklingen av de amerikanske forstedene (suburbs) slik:

”Since the early nineteenth century, suburbs have been part of the process of urbanization, growing along with the crowded centers of cities. For almost 200 years, Americans have idealized life in single-family homes in natural settings, while paradoxically creating more and more urbanized landscapes to contain these demands for private space” (Hayden 2002:17).

I forstedene kunne man unnsnippe bykjernens problemer og eie sin egen bolig i naturlige omgivelser, men som Hayden (2002) nevner, preges mange forstadsområder i dag av de bymessige kvalitetene de ble bygget for å være et alternativ til. Dette er med på å gjøre suburbia mindre attraktivt, i hvert fall for mennesker som ønsker seg større plass generelt, i områder med lavere tetthet der det er lettere å skjerme om sitt privatliv.

Forsteder i en norsk sammenheng kan ses på som tettsteder utenfor Oslo by, som for eksempel Asker, Oppegård, Ski, Lørenskog, Bærum osv, men begrepet forstad kan også omtales i andre termer, for eksempel som drabantbyer (Hansen og Bratbakk 2005). Hansen og Bratbakk (2005) hevder videre at utbyggingen av drabantbyene var et statlig prosjekt som skulle sørge for gode boforhold for flest mulig utenfor, eller i ytterkanten av, storbyene. Ammerud, Romsås, Bøler og Rykkinn er eksempler på slike store boligområder. Det er vanskelig å skulle sammenlikne forsteder i Norge med amerikanske *suburbs*, ikke minst fordi det vi kaller *forsteder* i Norge både kan referere til drabantbyer og en rekke tettsteder utenfor byen. Likevel er det et poeng, fordi en av årsakene til fremveksten av eksurbia kan hevdes å være at de representerer et alternativ til byen og dets forsteder. Suburbia kritiseres for eksempel for å være ”socially homogeneous, predominantly of one social class and household type, relatively deficient in jobs, economically dependent on the central core, and as symbols of more-or-less closed societies” (Bourne 1996:163). De norske drabantbyene har også vært gjenstand for kritikk, blant annet for manglende gjennomføring og arkitektonisk utforming (Hansen og Bratbakk 2005). I denne oppgaven brukes begrepet forsteder med tanke på de kommunene som går inn under SSBs definisjon av ”Stor-Oslo tettsted”.¹²

¹² http://www.ssb.no/emner/01/sa_nrm/arkiv/nrm2000/arkiv/art-2000-08-03-01.html Hentet 16.5.08

Tilflyttingen til områder utenfor byenes forsteder kan kalles eksurbanisering. Bedret informasjons- og kommunikasjonsteknologi og preferanser for en "landlig" lokalisering har blant annet gjort en slik transformasjon i byens ytterkanter mulig. Eksurbia finnes altså et sted i mellom byen og det som kan karakteriseres som "landet". Det er dette leddet i byutviklingen som er denne oppgavens fokus.

Selv om sentraliseringen i Norge fortsatt er sterk, er det flere som flytter *ut* av byen nå enn før fordi det er flere enn før som flytter *inn* til byen (Sørli 2003). Sørli (2003) hevder videre at omtrent 50% av alle de som flytter inn til Oslo til slutt vil ende opp i Oslos omland (blant annet Vestby). Dette betyr at hele Oslofjordregionen vil oppleve en befolkningsvekst i årene fremover. Hvor mange som flytter til det vi kan kalle eksurbane områder, er vanskelig å si. Det vil blant annet avhenge av hvilke trender, preferanser og mønstre som dominerer blant de som flytter. Plutselige endringer eller utvikling på steder kan også være med på å snu flyttemønstrene, for eksempel byggingen av en ny flyplass.

Forholdet mellom det urbane og det landlige, og det som finnes i mellom disse ytterpunktene, blir med suburbanisering og eksurbanisering mer komplekst. Bruegmann (2005:51) hevder at det er vanskelig å skille mellom det urbane, suburbane og rurale, fordi urbane kvaliteter mange steder gjennomsyrrer landsbygda: "It is often difficult to explain or even characterize change when it is happening all around us all the time, and it appears that we have only begun to scratch the surface in understanding the urban transformations since the 1970's".

2.2 Ulike begreper – den samme prosessen?

Selv om det har blitt ganske vanlig å karakterisere tilflytting til områder som nevnt ovenfor som eksurbanisering i USA, finnes det også andre begreper som tar sikte på å forklare liknende prosesser. Det eksisterer en rekke tilnæringer til å undersøke utvikling i byens ytterkanter. Det er flere årsaker til dette, blant annet henger det sammen med at forskere fra ulike fagmiljøer har studert slike prosesser innenfor ulike kontekster. Videre har disse undersøkelsene fokusert på ulike aspekter ved utvikling av byens ytterkanter. Dette må kunne sies å ha bidratt til å gjøre feltet komplekst, da forskjellige bidragsytere bruker ulike begreper og definisjoner på en utvikling som har en rekke fellestrekk. Under følger en gjennomgang av noen utvalgte begreper som forsøker å forklare utvikling i byens ytterkanter. Disse

forklaringene inneholder alle elementer som kan sammenliknes med det som forsøker å beskrive eksurbanisering.

The metropolitan fringe (rural-urban fringe) brukes for å beskrive de områdene som verken ses på som urbane eller suburbane: "[...] a hybrid region no longer remote and yet with a lower density of population and development than a city or a suburb" (Daniels 1999:9). Slike områder karakteriseres ifølge Daniels (1999) som en sammensmelting av flere elementer, det vil si at grensen mellom det urbane og det rurale ikke er absolutt. Et slikt område kalles gjerne en overgangssone (*transition zone*). *Counterurbanization* (se feks. Mitchell 2004) refererer til flyttemønstre som går fra det urbane til det suburbane, eksurbane eller det rurale. Denne prosessen kan også sies å illustrere at skillet mellom det urbane og det landlige ikke lenger er så skarpt som tidligere. Berg og Lysgård (2004:18) argumenterer for at: "relevansen av benevnelsene "rurale og urbane områder" avhenger av hvordan vi forstår de mer overordnede begrepene "ruralitet" og "urbanitet". Ruralitet og urbanitet forstås her som sosiale konstruksjoner. Begrepene er også et uttrykk for endrede preferanser og skiftende utviklingstrekk i forbindelse med valg av bosted. *Penturbia* er et annet eksempel på hvordan områder utenfor byen og dets forsteder kan beskrives. *Penturbia* skildres som rurale områder lokalisert rett utenfor "normal" pendleavstand til større byer. De som bosetter seg der kan kalles: [...] "caring consumers," and maintains that they "prefer the simple yet cosmopolitan lifestyle found in many nonmetropolitan areas" (Lessinger 1987 i Theobald 1988:10). Lessinger (1987 i Theobald 1988) hevder det er i *Penturbia* den neste store bosettingsbølgen vil skje i USA. Denne bølgen skyldes at forstedene nå karakteriseres av problemer som før var knyttet til indre by. *Penturbia* tenkes derfor å skulle oppstå som en reaksjon på forstedenes synkende popularitet.

Caruso et al. (2001) argumenter for at den endringen vi ser i overgangen mellom det urbane og det rurale bør betegnes som *peri-urbanisation*. De peri-urbane områdene har to sentrale karakteristika; For det første finnes det et funksjonelt bånd mellom byen og de peri-urbane områdene, noe som illustreres av en høy andel pendlere, og for det andre er disse områdene også påvirket av det rurale, eller landlige, fordi det fortsatt finnes en primærnæring der. Slike landskap kan derfor forstås som "[...] "mixed" or "integrated areas" where consumption and production activities compete for the land. Residential consumers and agricultural producers co-exist" (Cavailhés 2001 i Caruso et al. 2001:9). En annen konsekvens av at det fremdeles eksisterer primærnæringer i disse områdene, er at befolkningstettheten er

relativt lav i forhold til i byen og forstedene. Kombinasjonen av disse karakteristikaene skiller ifølge Caruso et al. (2001) de peri-urbane områdene fra forstedene.

Disse begrepene er som sagt bare noen av mange måter å forklare en slik utvikling i byens ytterkanter på. Når jeg i denne oppgaven har valgt å benytte meg av begrepet eksurbanisering er dette på grunn av en mangel på et passende norsk begrep. Fordi det ikke finnes norske termer for det som ligger ”utenfor forstedene”, annet enn ”landsbygda”, vil jeg hevde at *eksurbia* er en like god betegnelse på disse områdene som andre alternativer. Nedenfor vil jeg presentere forskjellige tilnærminger til hvilke karakteristika av eksurbia som til sammen danner en definisjon, før jeg gjør rede for hvilken forståelse denne oppgaven tar utgangspunkt i.

2.3 Definisjoner av eksurbia

Mange av forsøkene på å definere eksurbia tar utgangspunkt i å lokalisere *hvor* eksurbia befinner seg på et kontinuum mellom byen og landet. Derfor er kriterier som lett kan observeres og måles viktige i disse definisjonene av eksurbia. Eksempelvis hevder Brube et al. (2006) at minst 20% av innbyggerne i eksurbia pendler til et storbyområde med et innbyggertall på minimum 500 000 mennesker eller mer. Sutton et al. (2006) hevder at eksurbia befinner seg 16-24 km, fra en by med mer enn 500 000 innbyggere. I tillegg må pendleavstanden til arbeidsplassen være på minimum 25 minutter hver vei. Nelson (1992), er som Brube et al. (2006) og Sutton et al. (2006), også opptatt av målbare, og svært presise, kriterier for å kunne komme frem til en definisjon av eksurbia, men han legger i tillegg vekt på å forklare hva det er som gjør at millioner av amerikanere velger å bosette seg i eksurbane områder. En viktig forklaring som nevnes er at mange har en sterk preferanse for en ”landlig” livsstil, men at disse ikke bosetter seg så langt fra urbane strøk at de lever isolert: ”[...] exurban households aspire to have a rural life-style but with the advantages of urban opportunities. In a sense, they want to have their cake and eat it too” (Nelson 1992:356).

Nelson og Sanchez (1997:249) definerer eksurbia på denne måten: ”Exurbia extends beyond the built-up urban and contiguously developed suburban areas, but not into the true hinterlands beyond commuting range of city centres or their edge cities”. Bruegmann (2005) definerer eksurbia på samme måte som Nelson og Sanchez (1997), men legger til at innbyggernes viktigste økonomiske, sosiale og kulturelle bånd fortsatt er knyttet til byen: ”[...] families can live in apparently rural surroundings, but participate fully in an extended urban culture” (Bruegmann 2005:86). Eksurbia er altså et resultat av en tilflytting til områder

utenfor forstedene. Disse områdene karakteriseres av sine landlige omgivelser, men ligger ikke for langt unna byens arbeidsmarked, muligheter og sosiale tilbud.

Det er ikke uten videre enkelt å skulle overføre disse kriteriene for hva som kan kalles eksurbia til norske forhold. Det er i det hele tatt ikke gjort mye forskning på dette i Norge, i hvert fall ikke der begrepet eksurbanisering brukes slik som hos Nelson og Sanchez (1997) over. Der det imidlertid er brukt, er ikke definisjonene like. Dale et al. (2002:47) definerer eksurbanisering som en del av suburbaniseringsprosessen: ”Vi må imidlertid fastslå at suburbaniseringen rundt de større byene har en viss evne til å innlemme slike tidligere selvstendige steder i sitt omland, selv om de ikke blir fysisk innlemmet i den sammenhengende tettbebyggelsen”. Lillestrøm er et eksempel på de ”selvstendige stedene” det vises til i rapporten, og eksurbanisering blir i dette tilfellet beskrevet som en prosess der tidligere selvstendige steder (som for eksempel Lillestrøm) mister sin urbane status og blir forsteder. Hos Fosse et al. (2003: 66), defineres eksurbanisering på en annen måte: ”*Eksurbanisering* (original utheving) skjer når befolkningen i byens omland vokser mer enn i senterkommunen, mens regionen har befolkningsvekst totalt sett”. En byregion deles av Fosse et al. (2003) inn i tre deler: senterkommune, forstadskommuner og randsonerommuner. En *senterkommune* (for eksempel Oslo) har ifølge denne rapporten en høy positiv netto innpendling, med relativt svak befolkningsvekst, et høyt lønns- og utdanningsnivå, høye boligpriser og bestemte levekårsproblemer (som Fosse et al. (2003) definerer som en høy andel av befolkningen på sosialhjelp, høy dødelighet og lav utdanning). En *forstadskommune* (indre ring) har særlig høy befolkningsvekst og høy innpendling til senterkommunen. En *randsonerommune* (ytre ring) preges av svak eller ingen befolkningsvekst og dermed mindre press på areal og tjenester. Fosse et al. (2003) plasserer Vestby kommune i den siste kategorien. Det er imidlertid mange i kommunen, ikke minst kommuneadministrasjonen selv, som derimot vil mene at Vestby opplever et stort press på areal og tjenester i dag. Ingen av disse definisjonene vil være fruktbare å bruke i denne oppgaven.

Selv om det ikke er mulig, eller ønskelig, å plassere Vestby og Son innenfor amerikanske rammer for å avgjøre om de er eksurbane steder, vil jeg likevel hevde at disse definisjonene ligger nærmere det jeg vil studere, enn de som brukes i den norske forskningen. Denne oppgaven legger ikke vekt på å kartlegge og kvantifisere eksurbia, slik som ovennevnte amerikanske studier. Snarere ønsker jeg å belyse de personlige opplevelsene av stedet eksurbia. For å kunne hevde at Vestby og Son kan sies å oppleve en eksurbanisering, velger jeg likevel å trekke frem noen forhold ved stedene jeg mener det kan være nyttig å

belyse for å plassere Vestby og Son i en eksurban sammenheng, som for eksempel befolkningsvekst, næringsstruktur, antall pendlere og avstanden til Oslo. Disse faktorene går igjen i litteraturen som kjennetegn ved eksurbane områder.

Vestby kommune har hatt en stor befolkningsvekst i løpet av de siste 30 årene. Den første store veksten i innbyggertallet, kan ses i sammenheng med utbyggingen av boligfeltene Pepperstad Skog i Vestby, og Store Brevik i Son på slutten av 1970-tallet. Fra 1970 til 1980 vokste innbyggertallet i Vestby kommune med 62,6%, fra 5 697 til 9 267 innbyggere (se tabell 1).

Tabell 1. Befolkningsvekst i Vestby kommune. Kilde: SSB.¹³

Etter dette opplevde kommunen en forholdsvis jevn vekst helt til perioden 1996-2003. I løpet av disse syv årene økte befolkningen med 29,1%, veksten var på 9,7% i årene 1999 til 2003, noe som Sørli (2005) mener best kan beskrives som en eksplosiv vekst. Kommunen regner seg selv som et pressområde, og har i dag mange utfordringer knyttet til dette (personlig meddelelse, intervju med kommuneansatte 3.1.2008).

Kommunen har et stort antall pendlere. Tall fra SSB viser at 65% av den yrkesaktive befolkningen, eller over 4500 personer, pendler ut av kommunen for å arbeide.¹⁴ Over 2000 av disse har arbeidet sitt i Oslo. En av de vanligste måtene å karakterisere eksurbia på er nettopp et stort antall pendlere. Når så mange benytter seg av arbeidsmarkedet i Oslo og omegn, blir Vestby kommune statistisk sett innlemmet i Oslofjordregionen, og får da ofte

¹³ <http://www.ssb.no/folkendrhist/tabeller/tab/0211.html>. Hentet 5.5.08.

¹⁴ <http://www.ssb.no/emner/02/01/fobpend/tab-2002-12-06-04.html> Hentet 30.4.08

status som ”pendlingsomland” (se f.eks. Wilhelmsen et al.1997), ”ytre ring” (Fosse et al. 2003) eller lignende.

Vestby og Son befinner seg lengre ut enn Oslos sammenhengende forstadsområder og karakteriseres av sine landlige omgivelser. Likevel er ikke Oslo mer enn 35-40 min. unna med tog eller bil, en kvalitet som gjør at stedene er attraktive for de som har arbeidsplassen sin i hovedstaden (avstanden er ca. 40 km). For mange er det heller ikke for langt å reise til Oslo på fritiden for å benytte seg av byens rike kulturtilbud.

I Vestby har landbruket alltid stått sterkt. Til sammen utgjør jord- og skogbruk 80% av det totale arealet (Vestby kommune 2007). Antall arbeidsplasser innen denne næringen er likevel ikke mange, kun 3,4% plasseres i denne kategorien. Vestby har som mål å være en næringsoffensiv kommune. Som nevnt tidligere, kan dette illustreres med opprettelsen av et nytt næringsområde, Vestby Næringspark Øst, i tillegg til det allerede eksisterende næringsområdet på Deli Skog (Vestby kommune 2007). Denne satsningen gjør at kommunen preges av et blandet arealbruk, med landbruksjord og nye næringsarealer om hverandre.

2.4 Fremveksten av eksurbia

For å forstå hva som har gjort fremveksten av eksurbia mulig, er Nelson og Sanchez’ (1997) forklaringsfaktorer et godt utgangspunkt; postindustrielle faktorer, teknologiske faktorer, politiske faktorer og kulturelle faktorer.

De postindustrielle faktorene innebærer en endring i organisering av arbeidsplasser, typer av arbeid og arbeidstider. Nelson og Sanchez (1997) viser til en spredning, og vekst, av arbeidsplasser fra byens sentrumsområder til byens forsteder og randsoner, og at en slik utvikling er mulig gjort på grunn av billige og tilgjengelige tomter i eksurbia. En suburbanisering av arbeidsplasser, har i USA ført til fremveksten av ”Edge cities”. At det oppstår en slik geografisk utbredelse av jobber utenfor byen er kanskje mest et typisk amerikansk trekk, men undersøkelser viser at det også er slike tendenser i Norge (se Fosli og Lian 1999), selv om man ikke kan se konturer av norske ”Edge cities”. I Oslo ytre by og i kommunene rundt byen har det imidlertid skjedd en økning av nye arbeidsplasser, mens Oslo sentrum har hatt en nedgang: ”De nye arbeidsplassene har i stor grad kommet i ytre by eller i omegnskommunene hvor det er lett tilgang med bil uten parkeringsbegrensninger og dårlig kollektivtilgjengelighet” (Fosli og Lian 1999:11). De nye arbeidsplassene er blant annet et resultat av at flere næringsbygg etableres i Oslos pendlerregion, og mange plasserer seg

strategisk til rette ved motorveien. En slik utvikling bidrar til at det er mulig å bosette seg utenfor byen. I tillegg har den teknologiske utviklingen gjort det mulig å arbeide andre steder enn på kontoret. Har man fortsatt arbeidsplassen sin i byen, gjør fleksible arbeidstider det enklere å akseptere pendling fordi man kan unngå rushtid. Mange av de som bosetter seg i eksurbia og som har arbeidet sitt i byen eller andre steder, er fullt klar over at noen timer av dagen må brukes til pendling, og er villige til å akseptere dette: "It [exurbia] is settled by households willing to spend large amount of their income and commuting budget in pursuit of splendid isolation" (Nelson og Dueker 1990:91). Noen kan til og med oppleve at pendlingen er en positiv faktor i hverdagen (Bruegmann 2005). For eksempel kan en times kjøretur til og fra arbeid for noen utarte seg som en slags terapi, som en stund i ro og mak, der man er alene i en ellers travel hverdag. En togreise kan kanskje gi noen litt ekstra søvn eller en mulighet til å lese avisen i fred.

Den andre forklaringsfaktoren Nelson og Sanchez (1997) trekker frem har å gjøre med den *teknologiske utviklingen*. Det hadde ikke vært mulig å bosette seg i eksurbia uten forbedret infrastruktur og informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Tidligere ville det å bo i eksurbia innebære å tilpasse seg en enkel "bondsk" hverdag der man ikke kunne forvente de samme bekvemmeligheter som i byen. Hvis man bor i eksurbia i dag betyr ikke dette at man har gitt avkall på et velutbygd servicetilbud, at man ikke er koblet til det offentlige vann og avløpsnettverket, eller ikke har mulighet for bredbåndstilknytning. Man kan i tillegg ofte benytte seg av "urbane" aktiviteter i eksurbane tettsteder og småbyer (kaféliv for eksempel). Livet i eksurbia preges ikke lenger av isolasjon, slik det kanskje kunne gjøre tidligere.

Nelson og Sanchez (1997) vektlegger *politiske faktorer* som en tredje forklaringsfaktor. For at det skal være mulig, og praktisk, for mange å bosette seg i eksurbia, forutsetter dette politisk vilje til utbygging av motorveier og jernbane, samt forbedring av veinettet generelt. En slik satsning gjør det lettere for innbyggere i eksurbane områder å pendle inn til byen. I USA har den offentlige subsidieringen av drivstoff og lavere renter på boliglån gjort folk flest i stand til å kjøpe sine egne hjem. I tillegg hevder Nelson og Sanchez (1997) at det har vært lettere for privatpersoner og bedrifter å få tillatelse til å dele opp nye arealer, noe som har gjort eksurbane områder mer attraktive enn forstadsområdene. Generelt sett kan det hevdes at den politikken som har blitt ført i USA, har fremmet en eksurban utvikling fremfor en utvikling som preges av fortetting. Fosli og Lian (1999) hevder at veinettet i Osloregionen har blitt betydelig utbygget siden 1980 ("Oslopakken"), noe som har økt nytten av å ha bil.

De *kulturelle faktorene* er ifølge Nelson og Sanchez (1997) basert på en antakelse om at de som bosetter seg i eksurbia er opptatt av en bestemt type livskvalitet, og at man ved å bo i eksurbia unngår byens negative sider som støy, forurensing, trengsel og kriminalitet. Videre legger de til at en del av de som flytter ut av byen er hvite middelklassefamilier som vil unngå et etnisk mangfold, men de påpeker at det er vanskelig å finne støtte for dette empirisk. I USA er imidlertid en ”landlig ideologi” en viktig del av den amerikanske tenke- og levemåten og den amerikanske drømmen inkluderer enebolig med stor hage. En slik ideologi er heller ikke fremmed i en norsk kontekst. Eksurbia blir således et sted der man kan eie sin egen bolig i de omgivelsene en helst ønsker seg. Man lever ut en spesiell og foretrukket ”landlig” livsstil:

”Exurbanization exists in large part because of a cultural manifest perhaps unique to the continent. For the first time in the history of continental development, it is now possible for people to gentrify the landscape and live comfortably on urban incomes and with most of the urban conveniences. The underlying rural ideology of the American culture can now be fully expressed” (Nelson og Dueker 1990:9).

Nelson og Sanchez (1997) hevder at individer som flytter til eksurbia på bakgrunn av en slik landlig ideologi, kan sies å være pro-rurale, altså at det livet som leves på landet er å foretrekke fremfor det i byen. Bruegmann (2005) karakteriserer den eksurbane utviklingen som et ønske om å gå ”back to the land”, og sammenlikner dette med ønskene til ”back to the city”-bevegelsen: ”Both want the aesthetic experience of a ”traditional” kind of settlement without all of the inconveniences of life usually associated with that kind of landscape [et landskap hovedsakelig preget av landbruk]. In fact, these are often the same people in different circumstances or at different times in their lives” (Bruegmann 2005:90). Thompson (2007) hevder at selv om det som mislikes med byen endrer seg gjennom tid, består tankegodset om bylivet som motsetning til det gode, sanne og naturlige livet på landet. For eksempel er det en vanlig forestilling at ”landet” er et trygt sted å la barna sine vokse opp på og at fellesskapsfølelsen er sterkere enn i byen, til tross for at mange ikke opplever det sånn. Denne debatten er preget av mange myter og forestillinger, både om byen og om det rurale. I en eksurban sammenheng er det kanskje nødvendig å unngå denne tradisjonelle dikotomien mellom det urbane og det rurale nettopp fordi det eksurbane, som allerede nevnt, befinner seg et sted i mellom de to. Akkurat hvor det eksurbane befinner seg, langs linjen mellom det urbane og det rurale, er et vanskelig spørsmål å svare på. For mange er det ofte slik at det å bo i eksurbia oppleves som en ”vinn-vinn situasjon”; man får det beste fra to verdener: ”Basically, exurban households want a rural lifestyle but with all the advantages of urban

opportunities” (Davis et al. 1994:46). Bruegmann (2005) påpeker at det nok er riktig at en del amerikanere som er bosatt i forstedene og i de eksurbane områdene ser sine egne nærmiljøer som det motsatte av byen, men da har de gjerne den gamle, industrielle byen i tankene: ”They only want to rearrange the physical elements to make life more convenient and pleasant for themselves and to avoid the things that made nineteenth-century industrial cities so unpleasant [...] (Bruegmann 2005:97).

Tanken om å forene det beste fra to verdener er ikke ny. Ebenezer Howards (1850-1928) visjon fra 1902 om ”The Garden City” var nettopp å kombinere det beste fra byen (de sosiale og økonomiske mulighetene) med det beste fra landet (det gode miljøet og omgivelsene). Hagebyene skulle ha et innbyggertall på maksimum 32 000 innbyggere, være selvforsynt med arbeidsplasser, ha et ”grønt belte” for landbruksproduksjon og rekreasjon og ha et bredt tilbud av sosiale institusjoner og aktiviteter (Hall 2002). Selv om det finnes områder som har fått navnet ”hageby”, har ikke Howards visjon om hagebyen som sosialt prosjekt i sin helhet blitt gjennomført. Eksurbia kan kanskje hevdes å ha mange av hagebyens karakteristika, i hvert fall når det kommer til folks oppfatninger av eksurbia som et sted med landlige omgivelser og et godt miljø.

Bruegmanns (2005) forklaringsfaktorer som privatliv, mobilitet og friheten til å velge, er andre årsaker som har gjort det attraktivt å bosette seg i eksurbane områder. Disse faktorene på individnivå kaller han for *goder*. Privatliv blir i denne sammenheng beskrevet som muligheten til å kontrollere sine egne omgivelser, uavhengig om man velger å betale mye for den i en moderne høyblokk i byen eller et mindre hus i eksurbia med en usjenert hage. Bruegmanns (2005) poeng er at det siste alternativet har vært en billig måte for ”folk flest” å skaffe seg en stor grad av privatliv, i motsetning til hva det ville kostet å oppnå samme gode i byen. Mobilitet har både å gjøre med den fysiske og den sosiale mobiliteten. Ettersom bilen har blitt allemannseie, har forholdene blitt lagt godt til rette for utstrakte arbeids- og utdanningsmuligheter, noe som igjen har ført til en større sosial og økonomisk mobilitet (se over). Den kanskje viktigste goden er i Bruegmanns (2005) øyne friheten til å velge. De aller fleste i samfunnet har muligheter for å velge (i hvert fall i en viss grad) bosted, arbeidsplass og rekreasjonsmål. Selv om ikke alle har like store valgmuligheter, gjør vissheten om at man kan velge, en hver situasjon lettere å tolerere.

2.5 Flyttemotiver og valg av bosted

Forklaringsfaktorene bak fremveksten av eksurbia som er nevnt ovenfor, er ikke tilstrekkelige for å forklare hvorfor mennesker velger å bosette seg der. Beslutningen om å flytte kan ses på som et produkt av stress forårsaket av et misforhold mellom behov, forventninger og det fysiske miljøet (Brown og Moore 1970 i Pacione 2005). Det er vanlig å bruke betegnelsen ”push”-faktor for det som gjør at folk ønsker, eller må, flytte fra boligen/stedet, mens ”pull”-faktorer er det som gjør at man tiltrekkes det stedet man vil flytte til. Hvilke faktorer som er avgjørende for folks flyttevalg har gjerne sammenheng med hvor man befinner seg i livet (Rowland 1982 i Pacione 2005). I en periode av livet der man for eksempel er i ferd med å stifte familie, vil man vurdere bostedet sitt på en annen måte enn da man flyttet dit under studietiden; den trange plassen blir en ”push”-faktor, mens et løfte om barnehageplass og trygg skolevei på det nye stedet, vil være ”pull”-faktorer. Ved å studere denne livssyklusmodellen, har det vært hevdet at man kan identifisere generelle flyttestrømmer. I den senere tid har man imidlertid sett at flyttemotiv ikke alltid er like nært knyttet til hvor man befinner seg i livet. For eksempel kan den økende andelen av enslige husholdninger, føre til at færre følger de typiske flyttemønstrene til ”kjernefamilien”. Flere kvinner i høyere utdanning og i arbeidslivet, har også betydning for at flere bor i byen i lengre perioder av livet, eller blir boende på permanent basis, enn tidligere. Disse faktorene legger igjen grunnlaget for en selvforsterkende urbaniseringsprosess. Dette viser at mennesker på samme sted i livssyklusen kan handle på forskjellige måter. For å forstå denne endringen er det derfor også nødvendig å se nærmere på økonomiske, kulturelle og sosiale faktorer.

Eiendommer i eksurbia er ennå relativt rimelige i forhold til boligpriser i byen, samtidig som man får mer igjen for pengene, i form av større boligareal, hage og mer privatliv. Dette kan sees på som både en ”push”- og en ”pull”-faktor, og illustrerer at folks flyttemotiver er sammensatte. For mange er eksurbia det rimeligste alternativet i byregionen i forhold til hvordan de helst vil bo: ”In these regions, middle-income families may be ”driving to qualify” for a home in their price range, one that does not exist in closer-in suburbs” (Berube et al. 2006:26). I mange store byer har prisene på boligmarkedet økt så kraftig at det bare er de med høyest inntekt som har råd til å leie eller kjøpe seg bolig i sentrumsnære områder og de mest populære forstedene, skriver Mazanti (2007), og peker på at flyttemønsteret i København nå går fra byen og ut til småbyer og tettsteder rundt den danske hovedstaden der prisene er halvparten av det de er i byen. Hun undersøker sammenhengen mellom hverdagsliv og boligpreferanser i Absalons Have, et boligområde 25 km vest for

København, og ser på hvilke årsaker familiene som har flyttet dit oppgir som avgjørende. I likhet med Manzanti (2007) vil jeg i denne oppgaven benytte meg av Pierre Bourdieus teori om *habitus* (Bourdieu 2002, Hillier og Rooksby 2002, Manzanti 2007) for å si noe om årsakene til flytting. Dette perspektivet forsøker å forklare menneskers handlinger med kulturell bakgrunn, og i denne sammenheng er det et nyttig supplement til de tradisjonelle ”push” og ”pull”-faktorene nevnt ovenfor som fokuserer på økonomiske og sosiale faktorer.

Habitus er et slags skjema for hva som kan gjøres, og hvordan. Et slikt skjema danner grunnlaget for hvordan mennesker oppfatter og tolker forskjellige muligheter og valg i deres sosiale liv (Manzanti 2007). Et menneskes habitus baserer seg på og påvirker praksis, og formes både av den tidligste historien og erfaringer gjort senere i livet:

”It is thus possible to suggest that habitus is grounded in and shaped by a person’s accumulated experiences. Habitus is formed by the earliest social experiences and developed during a person’s lifespan. In this way, habitus may be seen as a reservoir of personal experiences that are mentally and bodily embedded and as a “place” where the past and the present (time), as well as the future in the form of strategies and choices, are woven together” (Manzanti 2007:58).

Bourdieu (2002) sammenlikner habitus med karakter, men med en viktig forskjell; nemlig at habitus ikke er naturlige karakteristika, men særtrekk som tilegnes og som er et produkt av det sosiale. På denne måten er ikke et menneskes habitus uforanderlig, den kan endres eller forsterkes av sosial praksis og nye erfaringer. Selv om habitus ikke er ens skjebne, hevder Bourdieu (2002:30) at den er vanskelig å endre fordi: ”[...] it is incorporated in our minds, that is in our bodies, and we act in the world according to this structure and by so doing we tend to contribute to reproduce this structure”. Ens habitus blir derfor så vanlig at den fremstår som naturlig, og vi tenker ikke alltid på at hvordan det har seg at vi handler slik vi gjør. Habitus må likevel ses i sammenheng med sosiale og økonomiske faktorer (Manzanti 2007), da ulike aktører ikke kan sies å ha de samme forutsetningene for hvilke beslutninger de kan ta for å mestre det sosiale livet.

For å forstå hvordan habitus er med på å forklare hva som ligger til grunn for menneskers flyttevalg, er en mulighet å se på hva slags form for *kapital* disse innehar. Bourdieus kapitalbegrep (Hillier og Rooksby 2002) er delt inn i tre; økonomisk, sosial og kulturell kapital. Økonomisk kapital handler om den materielle velstanden man besitter, og hvilke muligheter for makt den gir. Den kan omdannes til materielle goder. Den sosiale kapitalen er et uttrykk for maktrelasjoner eller de ressurser man kan skaffe seg gjennom et

sosialt nettverk eller bekjentskaper. Man styrker og opprettholder nettverket ved å pleie forholdet til medlemmene. Den siste typen kapital har å gjøre med kunnskap og ferdigheter man erverver gjennom utdanning og den kulturelle bakgrunnen man har. Hillier og Rooksby (2002) skriver at den kulturelle kapitalen står i forhold til prestisje og at den inneholder ressurser som kulturell forståelse, spesielle estetiske preferanser, forhandlingsevne og veltalenhet, eller talekunst. Denne siste formen for kapital deles så inn i tre nye former; *kroppsliggjort, objektivert og institusjonalisert*. Den første er en slags iboende ferdighet og kunnskap, som det å være i stand til å vite og å gjenkjenne (kunst, kultur, musikk) – her dannes menneskets preferanser (også for bosted). Den andre refererer til fysiske objekter som gir økt status. Den objektiverte formen kan være malerier, bøker eller antikviteter. Den kulturelle kapitalen blir for det tredje institusjonalisert, og det er i disse institusjonene man lærer hvordan man skal anvende sin kulturelle kapital og utvikle den videre. Ved å se på flytting og boligvalg i lys av dette, vil den økonomiske kapitalen avgjøre hva vi har råd til; vi kjøper det som gir oss mest igjen for pengene. Den sosiale kapitalen flytter oss nærmere de som er mest like oss selv, der vi allerede har venner og bekjente. Den kulturelle kapitalen avgjør hvor vi vil flytte for å kunne ha den livsstilen vi helst ønsker oss, her kommer forskjellige preferanser til syne, for eksempel for by eller land, enebolig eller blokkleilighet, fjell eller sjø og lignende: "[...] the forms of capital and combinations of capital play a decisive role when it comes to the way we conceive of and interpret our possibilities for fulfilling our strategies – the structure of our habitus" (Manzanti 2007:60).

Kapitalen benyttes i et *felt*, eller der hvor mennesker handler. Det er aktørene som sammen konstituerer og definerer feltet (Ærø 2002). Hillier og Rooksby (2002) skriver at Bourdieu forklarer hvordan feltet fungerer ved å sammenlikne det med hvordan man spiller et vellykket spill:

"To be successful in a game situation requires not just understanding and following the rules, but having a sense of the game. It requires constant awareness of and responsiveness to the play of all the actors involved. It requires assessment of one's own team-mate/s' resources, strengths and weaknesses and also those of the opponent/s [...] There are few talented newcomers to games who have the abilities described above. More often, insight and a sense of the game – a habitus – develop with experience" (Hillier og Rooksby 2002:7).

Habitus er altså de strukturer som styrer vår atferd, feltet er der vi kjemper om posisjoner og finner likesinnede, og kapital er de ressursene som vi har med oss og kan bruke i feltet. I flyttesammenheng kan feltet for eksempel tenkes å være boligmarkedet, man bruker både

økonomisk og kulturell kapital for å posisjonere seg. Et eksempel som illustrerer dette er Savages et al. (2005) undersøkelse av ankomsthistoriene til innbyggere på to forskjellige steder i nærheten av Manchester, Storbritannia. Analysen innebærer ulike historier om hva som veide tyngst for beslutningen om å bosette seg i henholdsvis Chorlton og Cheadle (to av fire undersøkelsesområder), og viser en samvariasjon mellom *type* sted og hvilke ankomsthistorier som fortelles. Innflytternes beslutning om å flytte til Chorlton preges ikke av økonomiske faktorer, slik som i Cheadle, men er heller basert på nettverk og erfaring. Ofte er det økonomiske motiver bak det å skulle flytte, i hvert fall er det for de aller fleste en faktor man må ta hensyn til. Hva mennesker oppgir som sine grunner til å flytte, sier noe om hvilke valgmuligheter de har, det å selv bestemme hvor man skal flytte er som Savage et al. (2005) kaller det, ”testimonies to power”, eller et vitnesbyrd om makt. I deres undersøkelse viser det seg at innbyggerne i Chorlton benytter seg både av sin *sosiale kapital* for å støtte opp under sine egne beslutninger, og sin *kulturelle kapital* for å kunne plukke ut eksakt hvor de vil bo. Ankomsthistoriene til intervjupersonene i Cheadle viste i motsetning ”[...] a less reflexive concern to move to a ”better” area, drawing mainly upon received ideas of the standing of the area amongst nearby neighborhoods rather than specific , personally acquired knowledge” (Savage et al. 2005:92).

2.6 Eksurbia – noe for seg selv eller morgendagens forstad?

Nelson og Dueker (1990) hevder at eksurbanisering er en ny form for byutvikling, som kvalitativt skiller seg fra suburbanisering. Eksurbaniseringen vil få konsekvenser for fremtiden når det kommer til planlegging av, og tilrettelegging i, byens randsone, fordi denne utviklingen; “[...] will demand that resources be plowed into public services, facilities, and transportation systems that are very costly to provide over large areas at low densities. At the same time, rising numbers of exurban households will encourage even more deconcentration of employment” (Nelson og Dueker 1990:92). Slik sitatet indikerer, er det mulig å forestille seg eksurbanisering som en selvforsterkende effekt, noe som igjen vil føre til store utfordringer.

Nelson (1992:350) fortsetter i senere undersøkelser å vektlegge dette nye mønsteret og hvilke utfordringer planleggere må forberede seg på: ”In short, exurbanization will transform the politics, government, and economic structure of the nation and will have an irreversible impact on all aspects of American life”. Nelson (1992) sår tvil om Chicagoskolens økologiske modeller for byutvikling, samt planlegging, og hevder at Burgess’ konsentriske sonemodell

og Hoyts' sektormodell blir utilstrekkelige som modeller for arealbruk i byen. Davis et al. (1994), konkluderer med at den eksurbane utviklingen er noe mer enn kun en forlengelse av vekst i forstedene. Ved å sende ut spørreskjemaer til 1 408 husholdninger som nylig hadde kjøpt bolig i suburbane og eksurbane områder i Portland, Oregon, finner artikkelforfatterne at selv om det er mange likheter mellom innbyggere i forstedene og i de eksurbane områdene, blant annet når det kommer til motivasjon for flytting, valg av nabolag, inntekt og pendlevaner, skiller menneskene i eksurbia seg ut når det kommer til livsstil: "[...] their locational choices are strongly shaped by a desire for more space and a rural environment" (Davis et al. 1994: 54). Disse livsstilsvalgene representerer noe annet enn den livsstilen som følger med det å bo i forstedene, og innebærer landlige bekvemmeligheter (*amenities*), større boligtomter og lengre arbeidsreiser. Dette er funn som underbygger antakelsen om at eksurbanisering representerer et nytt mønster, noe som også indikerer at planleggingen står overfor andre utfordringer sammenliknet med drivkreftene som stod bak suburbaniseringen. Davis et al. (1994) hevder også at noen av årsakene til den eksurbane utviklingen er at forstedene ikke oppfyller innbyggernes forventninger, og at for å motvirke denne utviklingen burde forstedene heller prøve å bevare noen av sine landlige karakteristika.

Nelson og Sanchez (1997) går vekk fra deres tidligere konklusjoner om eksurbia og dets innbyggere som noe unikt i deres senere forskning. Ved å gå igjennom tilgjengelig litteratur på området, undersøker de det de referer til som forskjellige hypoteser om eksurbane husstander: "Using a variety of nonparametric and cluster analysis techniques [...] we test the proposition that exurbanites are different from suburbanites (Nelson og Sanchez 1997:249). Deres kvantitative studie forsøker å undersøke om det kan sies å være tydelige forskjeller mellom innbyggerne i eksurbia og forstedene. Hypotesene omhandler blant annet familiesammensetningen i eksurbane husstander. Det hevdes at familielivet er mer tradisjonelt i eksurbia, at det er flere gifte par med barn og en mindre andel single og aleneforeldre enn i forstedene. Den andre hypotesen tar for seg antakelsene om at det er høyere sannsynlighet for at eksurbane innbyggere er faglærte i handels- og servicenæringen (*high blue-collar*), den tredje dreier seg om avstand til arbeidssted og lengden på arbeidsreisene, mens den fjerde hypotesen som testes har med eksurbane tomter, boliger og kostnadene knyttet til det å bo i eksurbia å gjøre. Som et siste punkt testes det om de ovennevnte faktorene materialiserer seg i forskjellige bosettingsklynger. Datagrunnlaget bygger på nasjonale utvalg (American Housing Survey) og utvalg fra undersøkelser gjort i storbyområder (22 metropolitan statistica areas) fra 1984 og 1985. For å kunne gjennomføre en komparativ analyse, har Nelson og Sanchez

(1997) delt opp utvalgene i suburbane og eksurbane områder og lagt vekt på de som oppgir å ha flyttet i løpet av de siste fem årene. Dette ga fra de to utvalgene nevnt over til sammen 19 552 respondenter fra forsteder og 9 008 respondenter fra eksurbane områder. Der respondentene i gjennomsnitt pendlet 24 km (15 miles) eller mer til arbeid og der mindre enn halvparten av husstandene var tilknyttet et offentlig vann- og avløpssystem, ble områdene betraktet som eksurbane. Det ble også gjort sammenslåinger av utvalg fra de nasjonale utvalgene og utvalgene fra storbyområder der det var mulig. Nelson og Sanchez (1997) fant imidlertid ingen statistisk signifikante forskjeller mellom de to gruppene og hevder dette beviser at eksurbanisering ikke er en helt ny urban form, men at eksurbanisering heller bør ses på som en fortsettelse av forstadsutviklingen:

”With only a vague picture of exurbanites presented in previous research (including our own), this analysis has focused on some fundamental aspects of suburban and exurban location behavior and has revealed that some accepted notions about exurbia may be inaccurate. A distinct separation between suburban and exurban household types does not appear to exist. Instead, those groups may be more similar than previously thought” (Nelson og Sanchez 1997:271).

Denne endrede oppfatningen om eksurbia understreker Nelson og Sanchez (1999) enda tydeligere i en senere studie. På bakgrunn av det samme datagrunnlaget og hypotesetestingen som nevnt over, slår artikkelforfatterne fast at eksurbanisering ikke kan skiller fra forstadsutvikling, ei heller at det finnes et skarpt skille mellom innbyggere i eksurbia og innbyggere i forstedene. ”Myten” om eksurbia er ifølge Nelson og Sanchez (1999) avslørt.

Nelson og Sanchez (1997, 1999) har altså gått fra en oppfatning om eksurbia som et nytt fenomen til at det er en del av den amerikanske forstadsutviklingen, kan det stilles spørsmålstegn ved hvilke faktorer som måles og legges til grunn for undersøkelsenes konklusjoner. Datamaterialet Nelson og Sanchez (1997, 1999) bruker for å avkrefte myten om eksurbia, er samlet inn av *American Housing Survey*. Denne undersøkelsen har 78 variabler som omhandler blant annet boligbruk, boligstruktur, beliggenhet og pendling, nabolag, offentlige tjenester, boliglån og husstandenes medlemmer. Nelson og Sanchez (1997, 1999) benyttet seg av 20 av disse, inkludert husstandens inntekt, tomtestørrelse, hvor mange lønsmottakere det er i husstanden, om de har garasje, peis, luftkondisjonering og oppvaskmaskin. Hypotesene de tester handler i all hovedsak om avstand til arbeidsplass, hvor store hus de har, hvor store utgifter det er knyttet til bolig og transport, hvor gamle de er og hvor mange barn de har, altså variabler som er lett kvantifiserbare. En slik innfallsvinkel utelukker respondentenes personlige meninger og holdninger til stedet de bor. Selv om det

ikke finnes statistisk signifikante forskjeller mellom boligstørrelser, antall barn eller hvor langt de forskjellige pendler, er det godt mulig at man ville finne forskjeller hvis man hadde undersøkt sosiale og kulturelle årsaker til valg av bosted.

Crump (2003) har valgt å stille andre spørsmål enn Nelson og Sanchez (1997, 1999) for å belyse hvorvidt det finnes noen forskjeller mellom de som bor i forstedene og de som har valgt eksurbia. Datagrunnlaget i hans undersøkelse baserer seg på 100 telefonintervjuer med innbyggere bosatt i Sonoma Countys eksurbane og suburbane områder. Crump (2003) velger å teste to hypoteser. Den første er antakelsen om at de som bosetter seg i eksurbane områder, er mer opptatt av å bo i landlige omgivelser (eksempelvis lav tetthet, attraktiv natur, rekreasjonsmuligheter, privatliv) enn de som bor i forstedene. Den andre hypotesen som testes er om det stemmer at de som bor i forstedene er mer kostnadsbevisste og mer opptatt av tilgjengelige bekvemmeligheter/fasiliteter (kostnader knyttet til bolig, lettvinntilgang til motorvei/pendlemuligheter, nærliggende shopping og arbeidsmuligheter) enn de som bor i eksurbia. Crump (2003) presenterer statistisk signifikante forskjeller mellom innbyggerne i eksurbia og forstedene når det gjelder viktigheten av det å bo i et attraktivt naturmiljø. Denne kvaliteten ble rangert høyt av begge gruppene, men det var viktigst for de eksurbane innbyggerne. Det var imidlertid ingen statistisk signifikante forskjeller angående betydningen av å bo i varierte, landlige omgivelser. Dette er interessant fordi det sier noe om hva slags type nærmiljø innbyggere i forstedene oppfatter at de bor i. Eksurbia har sannsynligvis flere ”landlige” karakteristika ettersom det jo befinner seg lengre ut enn forstadsområdene. Husstandene i forstedene rangerte boligkostnader som en meget viktig del av motivasjonen for sitt valg av bosted, mens dette ikke var sett på som viktig for de i eksurbia. Andre statistisk signifikante forskjeller viste seg når det gjelder hvor viktig det var for de to gruppene at det var enkelt å pendle og hvor god tilgang de hadde til motorveier. Dette var ikke viktig for innbyggerne i eksurbia, men veldig viktig for de som bodde i forstedene. Et interessant tilleggssfunn er at selv om innbyggerne i de eksurbane områdene ikke syntes det var viktig at de bodde et sted det var enkelt å pendle fra, pendlet de like ofte som forstadsbeboerne (og sannsynligvis lengre, men det nevner ikke Crump). Crump (2003) konkluderer med at hypotesene nevnt ovenfor bekreftes: ”[...] exurban residents placed a very high value on rural characteristics such as open space, attractive natural environment, and privacy. These variables appear to symbolize rurality to today’s exurban residents, many of whom seek a refuge from the perceived ills of urban America” (Crump 2003:201). Selv om Crump (2003) i utgangspunktet hadde forestilt seg et enda klarere skille mellom eksurbia og

forstedene, konkluderer han med at sammenhengen mellom eksurbane innbyggers motivasjon for flytting og viktigheten av landlige omgivelser er sterk. I likhet med Nelson og Sanchez (1997) benytter Crump (2003) kvantitative metoder for å undersøke hvorvidt eksurbia kan forstås som en unik utvikling, men utgangspunktet hans er annerledes. Hva slags spørsmål som stilles, og de antagelser man har i utgangspunktet, er helt avgjørende. Derfor er det ikke tilstrekkelig å utelukkende fokusere på lett kvantifiserbare variabler. Eksurbanisering bør også forstås som en sosiokulturell prosess, der individets opplevelser og meninger står sentralt.

Bruegmann (2005) vil heller ikke være med på at eksurbia er morgendagens forsteder. Han beskriver de fysiske forskjellene mellom eksurbia og forstedene slik:

"On one side sit houses in suburban subdivisions, most often on lots no larger than an acre and increasingly much smaller than this. On the other side is a patchwork quilt of farmland still occupied by farmers, farmland occupied by urban residents who either farm as hobby or contract the farming out, and a good deal of land that has been converted to urban uses. The nonfarm parcels include small lots owned by working-class families along the highways out of town as well as five- and ten-acre "ranchettes" and country "estates" of affluent city dwellers who use their properties for weekend use. Densities are usually well under 1000 people per square mile and most of the land is unincorporated" (Bruegmann 2005:88).

Bruegmann (2005) setter her det suburbane landskapet opp mot eksurbia, og peker på de synlige forskjellene. De eksurbane områdene skildres som steder med et blandet arealbruk, der befolkningstettheten er lav, mens det suburbane landskapet karakteriseres som områder med flere urbane enn rurale karakteristika. Eksurbia representerer en spesiell landskapstype det er mulig å kjenne igjen og skille fra forstadsområdene.

Berube et al. (2006) legger vekt på å understreke at det finnes forskjellige typer eksurbane områder, som kan sies å ha ulike karakteristika. Hvis det finnes ulik eksurban utvikling, vil det også bety at de som bor der kjennetegnes av forskjellige faktorer. Berube et al. (2006) skiller mellom *affordable exurbs*, *recreation exurbs* og *favoured-quarter exurbs*. Mens den første typen refererer til eksurbane områder som kan tilby middelklassen nybygde boliger til en fornuftig pris, skildrer den andre typen eksurbia som et vakkert landskap folk tiltrekkes av. Dette var gjerne områder med fritidsboliger (*second homes*), som med tiden også har fått mange fastboende. Den siste typen omhandler velstående eksurbane områder som tiltrekker seg innbyggere som i store villaer søker en; "[...] perceived refuge from the economic and social distress that afflicts their far-away central cities" (Berube et al. 2006:31). Det er naturlig nok ikke alle eksurbane områder som ville passe inn under en av disse typene,

men hovedpoenget er at disse områdene ikke er homogene. Selv om det som oftest vil være mulig å legge noen fysiske karakteristikk til grunn for en felles definisjon av eksurbane områder, vil jeg hevde at for å forstå hva som driver en eksurban utvikling er det nødvendig å ta hensyn til konteksten og befolkningssammensetningen. Hva som vil prege denne utviklingen i fremtiden er ikke lett å si, men så lenge Vestby og Son i dag forstås som eksurbane steder, er fokuset nå hvordan eksurbia forstås og hvorfor de nye innflytterne opplever det som attraktivt å bosette seg der.

2.7 Vestby og Son som eksurbane steder

Den eksurbane utviklingen som er beskrevet ovenfor, er en prosess som kan sies å være med på å danne nye steder, eller endre etablerte steder. Som nevnt tidligere, kan det hevdes at Vestby og Son opplever en slik eksurban utvikling, noe som er med på å forme stedene. Når jeg i denne oppgaven bruker begreper som eksurbia og eksurbanisering, er det på bakgrunn av de observasjoner og studier planleggere og geografer har gjennomført. Eksurbia blir på denne måten en faglig konstruksjon. Mine intervjupersoner har ikke eksplisitt fått spørsmål om ”eksurbia”, hovedsakelig fordi de mest sannsynlig ikke vil ha noe forhold til et slikt begrep. Nye innflyttere i Vestby og Son får sine forestillinger om stedet ut fra sine personlige opplevelser og intersubjektive prosesser. Å undersøke hvordan nye innflyttere i Vestby og Son ser på og forstår stedet de bor, uten å nevne eksurbanisering som sådan, kan dermed si noe om hvordan innflytterne kan oppfatte det å bo i et eksurbant område. For å forstå hvorfor de to stedene oppfattes så forskjellig, er det nødvendig å se nærmere på hvordan ulike synspunkter på og følelser for sted formes. I denne siste delen av kapittelet tar jeg for meg begrepene sted og stedsidentitet, og gjør rede for hvorfor steder er viktige for mennesker, og derfor også viktige å undersøke.

2.8 Hva er et sted og hvordan forstås det ulikt?

Det finnes flere definisjoner av et sted, men de aller fleste dreier seg om en lokalitet hvor menneskelig aktivitet forekommer og identiteter dannes. Entrikin (1991) legger vekt på at sted ikke kun er en lokalitet for forskjellige objekter, men at sted er en meningsfylt kontekst for menneskelig aktivitet. Sted legges også til grunn for dannelsen av menneskers identitet. Agnew (1993) mener sted kan forstås på tre måter: For det første kan sted forstås som

lokalisering, altså som et resultat av økonomiske og politiske forhold som resulterer i regionale ulikheter. Her legges det vekt på de fysiske og økonomiske forholdene. For det andre kan sted ses på som en arena, eller en materiell setting for sosiale relasjoner, organisasjoner og nettverk. Stedet endres eller påvirkes av menneskelig handling. Til sist kan sted også oppfattes som sosialt konstruerte stedsidentiteter, eller "sense of place". Dette perspektivet vektlegger menneskers egne oppfatninger og opplevelser av sted. Disse tre forståelsene har alle alene representert forskjellige tilnærminger til sted, men Agnew (1993) mener at de må ses i sammenheng fordi de utfyller hverandre:

*"[...] the local social worlds of place (locale) **cannot** be understood apart from the **objective** macro-order of location and the **subjective** territorial identity of sense of place. They are all related; if ultimately locale is the most central element sociologically it must be grounded geographically. In other words, locale is the core geo-sociological element in place, but it is structured by the pressures of locations and gives rise to its own sense of place that may in certain circumstances extend beyond the locality"* (Agnew 1993:263, original utheving).

Vestby og Son utgjør på denne måten en ramme for aktivitet og sosial interaksjon der identiteter dannes og påvirkes, samtidig som stedene kan plasseres på kartet – de er spesielle lokaliteter. I denne oppgaven er det altså viktig å ta hensyn til hvor stedene ligger, hvordan de brukes og oppfattes og hvilke interne og eksterne identiteter og representasjoner som oppstår.

Sted og rom er begreper som hører sammen i samfunnsgeografien, og det snakkes sjelden om sted uten å sette det i relasjon til rom. Som sted, finnes det også forskjellige oppfatninger om rom og måter å forstå det på. Fra å ha blitt behandlet som en uforanderlig beholder fylt med menneskelig aktivitet (absolute space) har en senere forståelse av rombegrepet inneholdt ideer om rom som noe relativt, noe som formes av menneskelig aktivitet. En slik forståelse kan knyttes til Henri Lefebvres idé om at rom skapes gjennom en trippel dialektikk mellom det som oppfattes (percieved), det forestilte (conceived) og det opplevde (lived). Rom ses da både som sosialt produsert og konsumert gjennom handling og interaksjon. Sted blir på denne måten en spesiell del av rom som skapes gjennom aktiviteter og forestillinger som er typiske for stedet (Hubbard et al. 2004). Det er ikke denne oppgavens intensjon å redegjøre ytterligere for rombegrepet, men på bakgrunn av det som allerede er nevnt forstås rom som noe abstrakt som blir konkretisert som sted når aktivitet, meningsdannelse og menneskelige relasjoner oppstår.

En tradisjon som har vært viktig i utviklingen av stedsteorier, er den humanistiske tilnærmingen. Denne tradisjonen ser sted som en del av det geografiske rom. Dette betyr at

når vi stopper opp og tillegger rom mening ved å leve våre liv, oppstår sted. Sted skapes på denne måten av menneskene som bruker det og settes dermed i sentrum for menneskelig aktivitet og følelsesmessig tilhørighet. Det ”å være” i verden blir knyttet til det å fysisk oppholde seg i rommet og eksistere i et samspill med andre fysiske objekter. Forholdet mellom mennesker og sted utgjør verden for hvert enkelt menneske, og kunnskapen om verden blir dermed også konstruert av oss selv på bakgrunn av våre møter med omverdenen.

2.9 Stedsidentitet ”sense of place”

Det humanistiske perspektivet bidro med en mer menneskesentrert forståelse av forholdet mellom mennesker og steder, og menneskers identitet ble knyttet til et spesielt sted (Peet 1998). Dette forholdet ble uttrykt som ”sense of place”, eller stedsidentitet, og referer til den spesielle tilknytningen man føler til sted på bakgrunn av lang erfaring: ”It is possible to appreciate the visual qualities of a town in an afternoon’s tour, but to know the town’s characteristic odours and sounds, the textures of its pavements and walls, requires a far longer period of contact” (Tuan 1974 i Agnew et al. 1996:446). Det er denne kjærligheten til sted Tuan skildrer som “Topophilia”. En slik type ”sense of place” tar utgangspunkt i at menneskers identiteter bygger på det å være fra et spesielt sted. Edward Relph er en annen humanistisk samfunnsgeograf som har vært sentral for forståelse av stedsidentitet. Relph (1976 i Peet 1998) hevder at det å ha tilhørighet til sted er grunnleggende for den menneskelige eksistens fordi ”troverdige” steder (authentic places) er kilde til identitetsbygging for individer og samfunn. Relph er opptatt av hvordan mennesker i et moderne samfunn skal klare å holde fast ved det stedsspesifikke. Han frykter en slags ”placelessness” der steder og landskap vil miste sin særegenhet: ”The trend is towards an environment of few significant places, a placeless geography, a flatscape, a meaningless pattern” (Relph 1976 i Peet 1996:51). Fordi slik stedsidentitet knyttes til menneskers egen identitet, vil en stedsløshet i følge Relph kunne føre til en erosjon av menneskers identiteter, man vil kunne ”miste” seg selv. Stedsidentitet kan også referere til stedets egen identitet eller personlighet; “[...] places, like human beings, acquire unique signatures in the course of time” (Tuan 1974:445). En slik ”stedsånd” hevder Tuan (1974) finnes uavhengig av menneskers behov og ønsker, og kan være en blanding av fysiske og naturgitte egenskaper. Hellige steder kan være et eksempel på lokasjoner som bærer sin egen identitet eller ”ånd”.

Selv om den humanistiske samfunnsgeografien blant annet gir en verdifull innsikt i det å anerkjenne menneskers følelsesmessige forhold til sted, kan den kritiseres for ideen om at

det er mulig å finne frem til et *genius loci*, altså at sted kan ha én spesiell atmosfære, eller en ”ånd” (Massey 1993, Peet 1998, Røe 2002). En slik oppfatning blir problematisk fordi den innebærer en stadfesting av sannhet. Det er mennesker som er produsenter av stedsidentiteter og ikke stedene i seg selv:

*”[...] for people with a local identity their town or village is not **just** (or, for many, **even**) a space in which to work for a wage. It is a place where they have network of friends, relatives and acquaintances, where they have learned about life and acquired a cultural frame of reference through which to interpret the social world around them: their place is where they are socialized as human beings rather than just reproduced as bearers of commodity labour power. As a result, people have often become profoundly attached to particular places, which come to have socially endowed and shared meanings that touch all aspects of their lives, helping shape **who** they are by virtue of **where** they are”* (Beynon og Hudson 1993:182, original utheving).

Her legges det vekt på menneskenes tilknytning til sted og identitet på bakgrunn av hvem de er og hvordan de bruker stedet. De sosiale og gjensidige vekselvirkningene er på denne måten grunnlaget for menneskers ”sense of place”.

Rose (1995) presenterer tre forskjellige tilnærminger til hvordan ”sense of place” oppstår; ”sense of place” som noe naturlig, som konstruert av bakenforliggende maktstrukturer eller som en del av en identitetspolitikk. Å hevde at det å føle tilknytning til et spesielt sted er noe som ligger naturlig for mennesket eller at man har et slags naturlig instinkt for å kontrollere sted, kan kritiseres for å være for generaliserende. Det er vanskelig å tenke seg at alle mennesker har det samme iboende behovet for å kontrollere et territorium, og at det er dette som skal gi dem den stedsfølelsen de er på jakt etter. Den andre tilnærmingen legger vekt på makt, og ser ”sense of place” som et resultat av den mening som folk aktivt tillegger sine liv. Rose (1995) ser dette som en kulturell forklaring og hevder at stedsidentitet en del av vår kultur, og at vi igjennom denne skaper mening og gjør verden forståelig. Fordi det finnes mange kulturer, hevder Rose (1995) at det er forskjellene mellom dem som er grunn for ulike stedsfølelser:

”[...] different groups in society may notice their difference from other groups and want to mark that difference, and that one of the ways in which they do that is by claiming that they belong to a particular place to which other groups do not belong. A sense of place can thus be a way of establishing a difference between one group and another” (Rose 1995:99).

Underliggende maktstrukturer i samfunnet former altså en forståelse av sted som kan bli den dominerende. Å være klar over sin egen stedsidentitet, trenger ikke å bety at man er like klar

over at denne stedsidentiteten kan hindre andre i å identifisere seg med det samme stedet. En dominerende stedsidentitet kan føre til at andre, alternative identiteter ekskluderes.

Stedsmarkedsføring kan være et eksempel på at den dominerende stedsidentiteten kommer til uttrykk, ved at den retter seg mot helt spesielle typer mennesker og bedrifter. Strategier som dette kan sies å bygge opp under og forsterke de representasjoner av sted som allerede finnes, eller de brukes bevisst for å bygge opp et nytt image. I slike tilfeller er det ofte noen syn, eller stedsidentiteter, som ikke tas hensyn til for å nå de mål som er satt for stedsutviklingen. Fordi det alltid vil være noen representasjoner av sted som undertrykkes, kan forskjellige stedsidentiteter også være en kilde til større eller mindre konflikter.

Den tredje og siste tilnærmingen Rose (1995) presenterer, tar utgangspunkt i det personlige forholdet mennesker har til sted. Når man studerer "senses of place" må man i tillegg til å ta hensyn til de maktstrukturer som ligger bak, også ta i betraktning at stedsidentitet har med opplevelser, tanker og følelser å gjøre. Det kan diskuteres hvordan spesielle stedsidentiteter får rotfeste, men Rose (1995) hevder at en stedsidentitet gjerne oppstår i det man definerer andre. Dette betyr at når man gjør seg forskjellig fra andre identifiserer man samtidig seg selv.

2.10 Stedsidentitet som noe relasjonelt

Istedenfor å tillegge steder én spesiell identitet, er det rimeligere å snakke om identiteter i flertall. I tillegg må politiske prosesser, forholdet til omverdenen og kulturell og historisk kontekst legges til grunn: "The specificity of place is continually reproduced, but it is not a specificity which results from some long, internalized history" (Massey 1993:68). Istedenfor å se sted som noe statisk, velger Massey (1993) å argumentere for at steder kan ses på som prosesser. Som tidligere nevnt, argumenterer Relph (1976 i Peet 1998) for at mennesket trenger et stabilt sted for ikke å miste seg selv, noe Massey (1993) ikke vil være enig i. Etter hennes syn er sted verken stabilt, lett avgrensbart eller i besittelse av én spesiell identitet. Selv om hun anerkjenner at spesielle steder kan vekke spesielle følelser hos mennesker, argumenterer hun for at steder, akkurat som mennesker, kan ha flere identiteter fordi stedene er uløselig forbundet med resten av verden:

"The uniqueness of a place, or a locality, in other words is constructed out of particular interactions and mutual articulations of social relations, social processes, experiences and understandings, in a situation of co-presence, but where a large proportion of those relations, experiences and understandings are actually constructed

on a far larger scale than what we happen to define for that moment as the place itself, whether that be a street, a region or even a continent. Instead then, of thinking of places as areas with boundaries around, they can be imagined as articulated moments in networks of social relations and understandings” (Massey 1993:66).

Det er stedets vekselspill som former dets særegenhet.

Dette er forenelig med tanken om at sted blir sosialt konstruert. Røe (2002:77, original utheving) hevder at: ”I nyere samfunnsforskning er det vanlig å oppfatte stedet som for det første en *sosial konstruksjon*, det vil si at stedet oppleves og gir mening ut fra den enkeltes erfaring og interesser, og for det andre et *sosialt produkt*, i den forstand at stedets sosiale og materielle strukturer er et resultat av sosiale prosesser.” Dette betyr at man går bort fra den tradisjonelle oppfatningen om at stedet selv kan ha en iboende identitet basert på dets fysiske eller menneskeskapte omgivelser. Om man forstår sted som en sosial konstruksjon vil man akseptere at steder er prosesser som stadig er under forandring: ”Det relasjonelle stedet er et produkt av de sosiale relasjonene og praksisene som utvikles på grunnlag av enkeltpersoners og grupperes forståelse av og erfaringer med stedet” (Røe 2002:78). Denne tilnærmingen legger vekt på at aktiv menneskelig deltakelse former sted, og at forskjellige oppfatninger om sted er resultater av makt og interessekonflikter, men også av ulikt erfaringsgrunnlag, ulik bakgrunn, oppvekst, utdanning osv. Når sted blir en relasjonell kategori, er det ikke mulig å finne én enkelt fellesnevner som beskriver det og som man kan legge til grunn blant annet for valg av stedsutvikling. Ulike mennesker vil bruke og oppfatte sted forskjellig selv om stedet fysisk sett fremstår som enhetlig. Utfordringen blir derfor å finne fellesnevner slik at man på best mulig måte dekker de ulike oppfatningene som finnes. En slik tilnærming er viktig for å kunne si noe om hvordan mennesker forstår verden gjennom steder. Hvilke prosesser og hendelser mennesker legger vekt på for å forklare sitt hverdagsliv, gjenspeiler hvordan de forstår verden.

Et annet bidrag til forståelsen av hva som må ligge til grunn for at mennesker føler tilhørighet til sted og dermed at stedsidentiteter oppstår, er Savages et al. (2005) begrep om selektiv tilhørighet (*elective belonging*). Utgangspunktet for dette begrepet er en forståelse av identitet som ”[...] diasporic, mobile and transient” (Savage et al. 2005:1). Dette fordi vi lever i en verden preget av ”[...] virtual communication, institutional deregulation, and the movement of capital, information, objects and people at great speed across large distances”, noe som ifølge Savage et al. (2005) fører til at menneskers sosiale liv ikke trenger å være forankret i avgrensede steder. Å føle at man hører hjemme et spesielt sted trenger altså ikke

være et resultat av å ha oppholdt seg på stedet over lengre tid. Selv om ens egen identitet ikke trenger å være knyttet til et avgrenset sted der man føler seg i ett med historien, er det likevel veldig vanlig for mange å føle en tilhørighet til stedet man bor. Dette vil for mange kunne sammenliknes med det å ”føle seg hjemme”. Hva det er som gjør at man trives godt nok til å føle seg hjemme er avhengig av forskjellige faktorer, men Savage et al. (2005:29) mener at opplevelsen av å ”føle seg hjemme” et spesielt sted kan ses i sammenheng med om de er fornøyde med årsakene til at de bor der de gjør. Dette kan igjen ses i forbindelse med hva slags type kapital aktørene har tilgjengelig når det kommer til det å velge bosted.

Forskjellige steder vil gi ulike sosiale muligheter og i mer eller mindre grad være med på å sette rammene for hvilken livsstil man fører. Stemmer ikke dette overens med hvordan man oppfatter seg selv, vil det være vanskelig å føle tilhørighet. På bakgrunn av spesielle fortellinger og bilder om sted, identifiserer mennesker seg med steder som gjenspeiler deres identitet. Savage et al. (2005) benytter seg som nevnt av begrepet ”elective belonging” for å forklare hvordan menneskers relasjonelle oppfatning av sted er med på å avgjøre hvor dyp tilhørighet de føler:

”Belonging is not to a fixed community, with the implication of closed boundaries, but is more fluid, seeing places as sites for performing identities. Individuals attach their own biography to their “chosen” residential location, so that they tell stories that indicate how their arrival and subsequent settlement is appropriate to their sense of themselves. People who come to live in an area with no prior ties to it, but who can link their residence to their biographical life history, are able to see themselves as belonging to the area” (Savage et al. 2005:29).

En slik form for selektiv tilhørighet er helt avhengig av menneskers relasjonelle stedsidentitet og hvilken evne de har til å føle seg mer tilpass der de bor i forhold til andre steder (Savage et al. 2005). Stedets betydning vurderes derfor på relasjonelt grunnlag. Dette begrepet kan settes i sammenheng med Roses (1995) begrep ”identify with”. Mennesker har lett for å identifisere seg *med* et sted hvis de ”føler seg hjemme” på stedet de bor. Slik er identiteten koblet til et bestemt sted. Denne identiteten trenger ikke være opparbeidet over lang tid, nye innflyttere kan raskt identifisere seg med sitt nye bosted så lenge stedet samsvarer med forventningene. At stedet man velger å bosette seg på er forenlig med hvem man føler man er, har derfor stor betydning for hva slags tilhørighet man føler til sitt bosted. Er tilhørigheten sterk vitner dette om en oppfatning av bostedet som passende til sin egen identitet, uansett hva slags bilder andre måtte ha av det.

Eksurbane steder kan sies å gjennomgå en spesiell utvikling. Fra å ha vært steder preget av rurale karakteristika, har de blitt til steder som kjennetegnes av en blanding av det rurale og det urbane. Hva slags stedstilhørighet de nye innflytterne i Vestby og Son oppgir at de har, og om de ”føler seg hjemme”, kan i tillegg til å si noe om hvordan de oppfatter stedet de har bosatt seg på, også si noe om hvordan de oppfatter seg selv, og i hvilken grad de er tilfredse med sitt valg av bosted.

2.11 Oppsummering.

I dette kapitlet har jeg altså gått igjennom ulike begreper og definisjoner knyttet til eksurbanisering som en utvikling i byens ytterkanter. Vestby og Son oppfattes som eksurbane steder på grunnlag av avstanden til Oslo, et stort antall pendlere og befolkningsvekst. I tillegg kan de to stedenes landskap sies å preges av rurale karakteristika som åpne landskap og jordbruksaktivitet. Det er denne kombinasjonen av faktorer som kan hevdes å gi steder betegnelsen som eksurbane. Fra å ha ansett eksurbia som en helt unik utvikling i det amerikanske flyttemønsteret, har flere forskere snudd i denne oppfatningen fordi de hevder at det ikke finnes store nok forskjeller mellom innbyggere i forstedene og i de eksurbane områdene. Jeg har imidlertid pekt på at disse studiene ikke har satt menneskers opplevelser og erfaringer knyttet til det å bo i eksurbia i sentrum av sin forskning, og at de kanskje på grunn av dette ikke har funnet de store forskjellene. I kapitlets siste del har jeg gått nærmere inn på teorier om sted og utvikling av stedsidentitet. Mitt utgangspunkt for denne oppgaven er at sted må forstås som noe relasjonelt, altså som en meningsfull lokasjon som produseres og endres gjennom menneskers forskjellige oppfatninger og bruk av det. På denne måten ses sted som et sosialt produkt, og steders betydning kan derfor ikke fastlåses.

3. Metodiske valg: veien til målet

Kvalitativ metode gjør det mulig å forstå, og få innsikt i, andres virkelighet (Thagaard 2003). Med denne oppgaven forsøker jeg å formidle hvordan Vestby og Son erfarer som eksurbane steder, og hva som er avgjørende for at mennesker velger å bosette seg der. I tillegg ønsker jeg å undersøke hva de nye innflytterne i Son mener om stedet Vestby og de som bor der, og hvordan Vestbys nye innflyttere oppfatter Son og dets innbyggere. Det er innflytternes personlige meninger og tanker jeg ønsker å belyse. Et slikt mål kan best nås gjennom samtaler. Kvale (1997:21) hevder at "[...] et intervju har som mål å innhente beskrivelser av den intervjuedes livsverden, med henblikk på fortolkning av de beskrevne fenomenene". Jeg presenterer i dette kapittelet de valg jeg har tatt i løpet av forskningsprosessen for å nå målet om å forstå nye innflytteres opplevelse av Vestby og Son.

Kapittelet begynner med en begrunnelse for mitt valg av kvalitativ metode, før jeg går nærmere inn på hvordan kvaliteten på min data best kan sikres. Hva som kjennetegner intervju som metode, hvordan jeg gikk frem for å rekruttere intervjupersoner og hvordan intervjusituasjonen artet seg, presenteres deretter. Dette kapittelet avsluttes med en redegjørelse for hvordan analysearbeidet har foregått og hvilke etiske betraktninger jeg har gjort i løpet av arbeidet med oppgaven.

3.1 Kvalitativ forskning

Den kvalitative forskningen skiller seg i hovedsak fra den kvantitative ved de to metodenes forskningslogikk (Thagaard 2003). Det spesielle og nære forholdet mellom den som utfører forskningsarbeidet og den som studeres, er kanskje det som karakteriserer den kvalitative metoden best. Dette innebærer også en forståelse av at datamaterialet man baserer analysen sin på, har blitt produsert gjennom en dialog mellom forsker og intervjuperson, og at dataenes kvalitet i stor grad avhenger av kvaliteten på dette samarbeidet. Ved å gjøre et kvalitativt forskningsintervju, har man muligheten til å søke en "dypere" forståelse og følge opp interessante tråder i løpet av intervjuet, noe som ikke vil være mulig når man for eksempel benytter en kvantitativ spørreundersøkelse. I tillegg vektlegger Kvale (1997:25) at "[...] den kvalitative forskningen innebærer alternative oppfatninger om sosial kunnskap: om mening, virkelighet og hva som er sant innenfor vitenskapelig forskning", når han forklarer

forskjellene mellom kvalitative og kvantitative metoder. Istedenfor å kvantifisere og måle ”objektive” data, er den kvalitative forskningens mål å tolke meningsfulle relasjoner.

Thagaard (2003:11) hevder at en kvalitativ fremgangsmåte er spesielt egnet for å oppnå *fyldige* data om mennesker og fenomener. I motsetning til *tynne beskrivelser*, vil samtaler mellom forsker og intervjuperson i et kvalitativt undersøkelsesopplegg gi *tykke beskrivelser*, altså beskrivelser som inneholder mer enn kun det som sies. Thagaard (2003) beskriver dette ved at den tykke beskrivelsen tillegges et meningsaspekt. Kvalitativ metode kjennetegnes av fleksibilitet, noe som gjør det mulig å arbeide med flere sider av forskingsprosjektet samtidig og av at analyse og tolkning foregår parallelt (Thagaard 2003). Fordi man kan gjøre endringer underveis, gjør dette at man ikke er ”låst” til sine tidlige forskningsspørsmål og undersøkelsesopplegg.

Fordi jeg ønsker å sammenlikne nye innflyttere i Vestby og Son sine meninger og oppfatninger, kan denne oppgaven kalles en sammenliknende intervjuundersøkelse. For at studien skal kunne kalles *sammenliknende* er det, for det første, nødvendig å samle data både om de nye innflytterne i Vestby og i Son, og, for det andre, forsøke å forklare i stedet for å beskrive. Hvis man bare samler inn data om det man vil studere, hevder Pickvance (2001) at man kun gjør en sidestilling (juxtaposition) av det man undersøker. Det er først når man forsøker å forklare forskjellene og likhetene, ved hjelp av analyse, at studien blir sammenliknende. Min undersøkelse er både *beskrivende* og *forklarende*. Jeg er interessert i hvordan de nye innflytterne i Vestby og Son ser på sitt eget og ”de andres” nærmiljø, men vil også forsøke å forklare hvilke årsaker som kan ligge til grunn for slike syn og oppfatninger. Her benyttes sammenlikning. På samme måte ønsker jeg ikke bare å formidle intervjupersonenes ankomsthistorier, men også forsøke å gå *bak* historiene, for å finne forklaringer på hvordan det har seg at de velger slik de gjør. Som et siste ledd ønsker jeg å sette historiene til de nye innflytterne i Vestby og Son opp mot hverandre både for å finne likheter og forskjeller, og for å prøve å forstå disse.

3.2 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

For å sikre dataenes kvalitet, vil et kvalitativt forskningsprosjekt vurderes ut fra målene om troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet. Oppgavens troverdighet har å gjøre med ”[...] at forskningen utføres på en tillitsvekkende måte” (Thagaard 2003:178). For å ivareta dette er det viktig å skille mellom egne og intervjupersoners meninger, og redegjøre for hvilke valg man har tatt i løpet av forskningsprosessen. I tillegg kan forskerens relasjon til informantene

være avgjørende for prosjektets troverdighet. I dette metodekapittelet beskriver jeg de valg jeg har tatt underveis, forholdet til mine informanter og hvilken kontekst de har inngått i. I analysedelen har jeg forsøkt å gjøre det tydelig hvilke meninger som tilhører intervjupersonene og hvilke som tilhører meg. På denne måten håper jeg å ha ivaretatt oppgavens troverdighet.

Bekreftbarhet er knyttet til "[...] at forskeren forholder seg kritisk til egne tolkninger og at prosjektets resultater kan bekreftes av annen forskning" (Thagaard 2003:180). Bekreftbarhet dreier seg altså om *riktighet*. En måte å vurdere egne tolkninger av eget datamateriale på, er å sammenlikne disse med resultater fra annen forskning. I analysedelen forsøker jeg å finne støtte til mine tolkninger ved å gjøre nettopp dette. Om intervjupersonenes fortellinger er sanne, har jeg ingen garantier for, men grunnlaget for å tro at de er oppriktige har jeg lagt ved hjelp av utformingen av mine spørsmål og arbeid for å opprette en god relasjon mellom meg selv og intervjupersonene. Jeg mener ikke å ha funnet sannheten om Vestby og Son, simpelthen fordi det etter mitt syn ikke kun eksisterer én sannhet, men heller flere *sannheter*. De funn om Vestby og Son jeg velger å legge vekt på, og de tolkninger som presenteres, gjøres på bakgrunn av mitt allerede presenterte teoretiske perspektiv og faglige ståsted.

Overførbarhet innebærer en vurdering om hvorvidt funnene i en undersøkelse kan overføres til en annen kontekst. Dette innebærer ikke en statistisk generalisering fra utvalg til populasjon, slik som målet er for kvantitative undersøkelser, men heller en *analytisk* generalisering. Dette innebærer en begrunnet vurdering av hvorvidt ens egen studie kan fortelle noe om liknende fenomener andre steder (Thagaard 2003). Dette innebærer at man ved å ta utgangspunkt i sin egen unike undersøkelse, og ved å bruke eksempler fra sin empiri, likevel kan berike etablerte teorier om det fenomenet man studerer. Mine funn forteller noe unikt om mine intervjupersoners opplevelser, meninger og tanker om det å ha flyttet til Vestby og Son, men det kan også tenkes at undersøkelsen kan nyansere og utfylle teorier om stedsidentitet og stedstilhørighet i en norsk eksurban kontekst, samt belyse hvilke faktorer som legges til grunn for beslutninger om det å bosette seg i eksurbane områder.

3.3 Intervju som metode

Et kvalitativt intervju benyttes som metode når man ønsker å få en dypere forståelse av intervjupersonenes opplevelser, tanker og meninger. Ved å benytte seg av et kvalitativt forskningsintervju, kan man få en forståelse av den prosessen disse de nye innflytterne i

Vestby og Son har gått igjennom. Kvale (1997:23) hevder at denne intervjuformens styrke er: "[...] at den fanger opp variasjonen i intervjupersonenes oppfatninger om et tema og dermed gir et bilde av en mangfoldig og kontroversiell menneskelig verden". Det kvalitative forskningsintervjuet kjennetegnes av en delvis strukturert tilnærming. Dette innebærer at forskeren på forhånd har satt opp noen hovedtemaer for intervjuet, men at rekkefølgen ikke er fastlagt. Et spørsmål som naturlig nok dukker opp i forbindelse med intervjuingen, handler om *når* man har intervjuet mange *nok*. Den kvalitative forskningens vitenskapelighet kommer ikke an på antall intervjupersoner. "En retningslinje for kvalitative utvalg er at antall informanter ikke bør være større enn at det er mulig å gjennomføre dyptpløyende analyser", hevder Thagaard (2003:56), og legger til at utvalgets størrelse må vurderes i forhold til et *metningspunkt*. Et slikt metningspunkt nås når man ikke lenger opplever at intervjupersonenes fortellinger gir en ytterligere forståelse av det man undersøker. Det er likevel vanskelig å skulle vite når det er sannsynlig at neste intervju ikke vil gi nye perspektiver på fenomenet man forsker på. Etter å ha gjennomført flesteparten av mine avtalte intervjuer, syntes jeg å merke et slags mønster i intervjupersonenes oppfatninger og meninger. Jeg ble derfor overrasket i et av de siste intervjuene mine fordi intervjupersonen kunne fortelle en helt ny historie. Dette viser at man ikke kan være sikker på når man har nådd et metningspunkt, men jeg merket altså, at mange oppfatninger og fortellinger hos mine intervjupersoner hadde likhetstrekk. Hovedårsaken til at størrelsen på mitt utvalg til slutt ble 15 personer har nok likevel først og fremst med tidsrammen å gjøre. Fordi det ikke er meningen å bruke ubegrenset tid på å skrive en masteroppgave, ble derfor tid en begrensende faktor i seg selv.

Det kreves mange ferdigheter fra forskerens side for å få til et vellykket intervju. I tillegg til at et slikt metodevalg er tidkrevende både før, under og etter selve intervjusituasjonen, må forskeren også ha evner til å kunne tolke informasjon (for eksempel kroppsspråk) og være flink til å skape trygghet og fortrolighet hos den som blir intervjuet (Thagaard 2003). Selvsagt bør man også være i besittelse av kunnskap om intervjutemaet. Selv om man kanskje ikke er en erfaren forsker, må man arbeide for at intervjusituasjonen blir oppfattet som avslappet og gjennomtenkt for at intervjupersonen skal kunne gi den informasjonen man som forsker er ute etter. Det kvalitative forskningsintervjuet kan ses på som en mellommenneskelig prosess der dialogen mellom intervjuperson og forsker, og ikke minst hvordan den utarter seg, er helt avgjørende for hva slags intervjudata man produserer: "En viktig utfordring er å kunne frigjøre seg fra de formelle retningslinjene for derved bedre å kunne være tilstede som en interessert lytter som gir genuin respons til informantens

fortelling” (Thagaard 2003:93). Med dette i bakhodet bestemte jeg å følge Thagaards (2003) anbefaling om å utføre et prøveintervju. Hensikten med et prøveintervju er å få en følelse av hvordan intervjusituasjonen kan utarte seg. Er man ikke godt nok forberedt vil dette påvirke intervjusituasjonen i negativ forstand: ”Det viktigste ved treningen er å oppnå selvtillit i intervjusituasjonen. Hvis intervjueren er bekymret for ikke å være flink nok, kan intervjusituasjonen bli dårlig, fordi intervjueren er for opptatt av hvordan han eller hun fungerer” (Thagaard 2003: 86). Jeg opplevde under prøveintervjuet at det var noen spørsmål i intervjuguiden som ikke fungerte så bra, de viste seg faktisk for min ”prøvekanin” å være ganske uforståelige. Dette gjaldt de spørsmålene som hadde typisk samfunnsgeografisk fagsjargong. Prøveintervjuet var altså en god idé med tanke på at jeg fikk tid til å endre på noen av spørsmålene før jeg skulle foreta de virkelige intervjuene. I tillegg var det en fin erfaring å øve seg på selve intervjuingen fordi jeg følte jeg stod bedre rustet til å gå i gang med intervjuprosessen.

3.4 Valg og rekruttering av intervjupersoner

Jeg har valgt å intervju nye innflyttere til Vestby og Son. Med nye innflyttere sikter jeg til de som har bosatt seg i kommunen i løpet av 2006 og 2007. At jeg valgte å intervju nye innflyttere har å gjøre med at disse nylig har vurdert stedet de flyttet til. Hva som var årsakene til at de valgte akkurat Vestby eller Son, ligger ennå friskt i minne, noe som utgjør en viktig del av oppgaven min. I en tidlig fase av oppgavearbeidet forsøkte jeg å få tak i en oversikt over alle som hadde bosatt seg i kommunen i løpet av det siste året. Dette er offentlig informasjon det skulle være mulig å få tak i. Folkeregisteret i Ski fortalte meg at alt de trengte var en søknad. Etter lang ventetid og mange telefoner til forskjellige personer i folkeregisteret, fikk jeg imidlertid beskjed om at jeg måtte betale et beløp for å få skrevet ut listen jeg ønsket meg. Selv om en slik liste hadde gitt meg de beste forutsetninger i utvelgelsesprosessen, hadde jeg ikke ressurser til å skaffe meg den.

For å få tak i nye innflyttere benyttet jeg meg derfor av eiendomsoverdragelser offentliggjort via Østlandets Blads og Moss Avis’ internettsider. I tillegg tok jeg kontakt med avisene og fikk tilsendt eiendomsoverdragelser pr. post som jeg ikke hadde funnet på internett. Jeg hadde på forhånd bestemt meg for å fordele intervjuene på de to stedenes sentrumsområder, samt to boligfelt som ligger utenfor selve sentrum. Det vil si at jeg lette etter eiendomsoverdragelser i fire hovedområder av kommunen; Vestby sentrum og Pepperstad Skog, og Son sentrum og Store Brevik. Selv om det i alle områdene er varierte

boligtyper, er det i noen områder mer av rekkehus og andre steder flest eneboliger. Denne variasjonen gjelder også innad i de forskjellige områdene. Fordi jeg er lokalkjent kunne jeg ved hjelp av gateadressene skille ut hvor det var eneboliger og hvor det var rekkehus eller leiligheter, noe jeg tok hensyn til da jeg valgte ut hvor jeg skulle sende informasjonsskrivene. Fordi det er umulig å vite alderen på personer ved hjelp av navn og adresse, kunne jeg ikke i utgangspunktet sørge for en variasjon da det gjaldt dette, men det er ofte slik at noen områder har flere barnefamilier og unge, mens andre er mer kjent for å ha beboere med et eldre aldersgjennomsnitt.

Etter at jeg hadde funnet potensielle adresser, dobbeltsjekket jeg adresse og telefonnummer på gulesider.no. I første omgang kontaktet jeg de jeg ønsket å intervju ved å sende jeg ut 17 informasjonsskriv.¹⁵ I den påfølgende uken kontaktet jeg de potensielle informantene via telefon, og spurte om de kunne tenke seg å stille opp. Jeg fikk overraskende mange positive svar i denne første ringerunden. Det kan være forskjellige årsaker til dette, for eksempel at oppgavens tema er ganske ”uskyldig”. Jeg er ikke ute etter sensitiv informasjon det kan være vondt eller vanskelig å snakke om. Det er for mange relativt uproblematisk å svare på spørsmål om hvorfor man har valgt å flytte til et spesielt sted, og hva man mener er bra eller dårlig i sitt nærmiljø. Dessuten kan det ha hatt en positiv effekt at jeg selv er fra kommunen, noe jeg opplyste om i informasjonsskrivet.

Jeg har gjennomført 15 intervjuer i 10 husstander i kommunen. Intervjuene ble gjennomført i perioden november 2007 til januar 2008. I noen tilfeller har jeg intervjuet en person i husholdningen (fem ganger), mens jeg i resten av tilfellene intervjuet to samtidig (fem ganger). Beslutningen om en eller to i husholdningen skulle være med på intervjuet overlot jeg til de intervjuede selv. I tillegg til de nye innflytterne, har jeg også gjennomført et intervju med to representanter fra kommunens planavdeling. Disse kom jeg i kontakt med via en e-post sendt til kommunens serviceavdeling, der jeg ba om å få snakke med noen som kjenner til Vestby kommunes planer for områdene jeg var interessert i, og som hadde kjennskap til arbeidet med kommunedelplan for Vestby og Son. Formålet med dette intervjuet var å få innsikt i hvilken utvikling kommunen har tenkt seg på de to stedene, hva slags planer som legges for Vestby og Son for neste periode, hvilke utfordringer kommunen står overfor og hva synet på de to stedene har å si for hva slags utvikling det legges opp til i politikk og planlegging

¹⁵ Se vedlegg 1.

Selv om det var mange positive svar, opplevde jeg at responsen i form av hyggelige telefonsamtaler ikke alltid resulterte i faktiske intervjuer. Da jeg etter den første ringerunden kun hadde fått seks konkrete intervjuavtaler, så jeg meg nødt til å sende ut informasjonsskrivet til syv nye adresser. Jeg sendte de da til de områdene som jeg ikke hadde fått ”dekket godt nok”. Av disse gjorde jeg fire nye avtaler. De intervjuede hadde på forhånd fått informasjon om hva samtalen i all hovedsak skulle dreie seg om. Informasjonsskrivet inneholdt opplysninger om intervjupersonenes rettigheter, samt forskers plikter, i henhold til Norsk vitenskapelig datatjenestes (NSD) retningslinjer. Intervjupersonenes samtykke ble gitt muntlig.

Hvem var det så jeg intervjuet? Mitt utvalg kan karakteriseres som det Thagaard (2003:54) refererer til som et ”strategisk tilgjengelighetsutvalg”. Utvalget er strategisk fordi intervjupersonene har egenskaper som er relevante for problemstillingen (de har nettopp flyttet til kommunen), og er basert på intervjupersonenes villighet (hvor tilgjengelige de er for meg som forsker). Utvalget viste seg å være mangfoldig selv om jeg verken kunne, eller var nødt til, å sikre en slik variasjon. Den eldste intervjupersonen var født i 1933, mens den yngste var født i 1980. Det var positivt i forhold til oppgaven, fordi jeg fikk snakke med mennesker i helt forskjellige livssituasjoner, noe som også ga ulike årsaksforklaringer, holdninger og oppfatninger til hva som er et godt sted å bo. I Son sentrum snakket jeg både med eneboligeiere og leilighetseiere, og i boligområdene rundt sentrum av Son intervjuet jeg beboere i rekkehus og eneboliger. Det samme gjaldt for hva slags boliger intervjupersonene hadde i Vestby sentrum og på Pepperstad.

3.5 Oversikt over mine intervjupersoner:

I Son:

- ”Trude” er opprinnelig fra et annet sted på Østlandet. Hun bor sammen med sin mann og deres barn. De kom senest flyttende fra Oslo der de begge har jobbene sine.
- ”Margaret” er opprinnelig fra et annet sted på Østlandet (der hun også sist bodde), og har arbeidet sitt i en av Vestbys nabokommuner.
- ”Camilla” og ”Fredrik” er opprinnelig fra et annet sted på Østlandet og Midt-Norge. Han jobber i en av Vestbys nabokommuner mens hun har sitt arbeid i Oslo. De bodde sist i Oslo.

- *"Sindre"* og *"Merete"* er opprinnelig fra Oslo og et annet sted på Østlandet. Hun jobber innenfor kommunegrensa mens han jobber i Østlandsområdet. Deres siste bosted var i Oslo.
- *"Pia"* er opprinnelig fra Oslo der hun også hadde sitt siste bosted. Hun bor sammen med sin samboer.
- *"Anne"* og *"Lars"* har flyttet til Son etter å ha bodd mange år i Vestby. Begge har sitt arbeid i Oslo.

I Vestby:

- *"Marianne"* bor sammen med sin mann og deres barn. Hun er opprinnelig fra Midt-Norge men har tidligere bodd i en av Vestbys nabokommuner.
- *"Susanne"* og *"Håkon"* har flyttet fra Oslo til Vestby. De har tilknytning til kommunen fordi de har sitt sommersted her.
- *"Harald"* og *"Mona"* jobber begge i to av Vestbys nabokommuner. Siste bosted var i en større by. De er opprinnelig fra et annet sted på Østlandet.
- *"Petter"* bor sammen med sin kone og deres barn. Han har i løpet av det siste året skiftet bostedsadresse innad i kommunen. Petter har sitt arbeid i Oslo. Han har bodd i Oslo før han flyttet til Vestby.

Kommunens representanter var plansjef Lars Grimsgaard og kommuneplanlegger Trond Wangen.

3.6 Intervjusituasjonen

I alle tilfellene ble intervjuene gjort hjemme hos intervjupersonene, bortsett fra intervjuet med kommunens representanter som ble gjort i Vestby rådhus. Dette skapte en vennlig atmosfære der intervjupersonene følte seg trygge på situasjonen. I min undersøkelse opplevde jeg at de nye innflytterne var svært åpne, noe som sannsynligvis har sammenheng med at det var de som inviterte meg inn i sitt hjem. Omstendighetene rundt intervjusituasjonen gjorde at svarene jeg fikk var svært innholdsrike og personlige.

Før hvert intervju fortalte jeg intervjupersonene litt om prosjektet mitt utover det som var opplyst i informasjonsskrivet, og forklarte hva som var formålet med intervjuet. Ved intervjuets slutt satte jeg av tid til spørsmål intervjupersonene eventuelt måtte ha til meg og om mitt prosjekt, og om det var noe de syntes jeg burde ha spurt om. Dette kaller Kvale

(1997) ”briefing” og ”debriefing” og er viktig for å gi den intervjuede en kontekst for intervjuet. En slik klargjøring er også viktig for å komme godt i gang med intervjuet, og for å sikre at intervjupersonen føler seg komfortabel med situasjonen. Introduksjonsspørsmålet handlet om intervjupersonene kunne fortelle meg om hva det var som gjorde at de hadde bestemt seg til å flytte til Vestby eller Son. Intervjupersonene fikk på denne måten et åpent spørsmål de ikke ville ha problemer med å besvare på en utfyllende og spontan måte. Å ha et slikt åpningsspørsmål er gunstig fordi det gir intervjupersonen mulighet til selv å definere hvilke forklaringsfaktorer som anses som viktigst i ens egen historie, samtidig som det kan gi intervjueren viktige ”knagger” å henge oppfølgingsspørsmålene sine på (Kvale 1997). Jeg opplevde at mitt introduksjonsspørsmål var en god måte å ”få intervjuet i gang på” og tematisere samtalen.

Jeg forsikret meg også i begynnelsen av intervjuet om at det var i orden å ta opp samtalene ved hjelp av diktafon. Bruk av diktafon kan i følge Thagaard (2003) være med på å gi intervjuet et formelt preg, og det kan tenkes at intervjupersonene synes det er vanskelig å snakke fritt når de vet at alt de sier lagres ordrett. I tillegg har transkriberingsprosessen en tendens til å bli tyngre enn når man kun noterer. De positive sidene er imidlertid at man i stedet for å måtte konsentrere seg om å skrive ned det intervjupersonen sier, heller kan konsentrere seg om å følge opp viktige tråder i det intervjupersonen forteller og være en mer aktiv lytter, noe som gjør det lettere å styre samtalen dit man vil. I tillegg har man mulighet til å gi respons til intervjupersonen underveis. Selv om det altså er knyttet både fordeler og ulemper til det å ta notater eller å bruke diktafon under intervjusituasjonen, legger Thagaard (2003) tydelig vekt på fordelene med å kombinere fremgangsmåtene. I tillegg til at jeg tok opp samtalene med en diktafon, passet jeg i tillegg på å notere ved siden av. På denne måten kunne jeg føle meg trygg på at jeg ikke ville miste viktig informasjon om det skulle vise seg at opptaket var mislykket. Jeg kunne samtidig notere meg hvordan intervjukonteksten var, og om det var spesielle signaler å ta hensyn til, uten å være redd for å miste noe av det som ble fortalt. Til sist gir man også intervjupersonen litt tid til å tenke seg om mens man noterer, det gir en slags naturlig pause i dialogen. Ingen av mine intervjupersoner hadde noe i mot at jeg tok opp samtalen. Et samtykke trenger likevel ikke bety at bruk av diktafon ikke har hatt innvirkning på hvordan intervjupersonene har svart, men det er vanskelig å si om intervjusituasjonen, og dermed også dataen, hadde blitt annerledes uten diktafon. Jeg synes ikke å ha merket at noen virket spesielt reservert med tanke på at det de sa ble tatt opp. Det kan tenkes at dette har noe å gjøre med hva slags spørsmål jeg stilte, det kan hende at det

hadde hatt en større påvirkning på hva som ble sagt hadde jeg stilt spørsmål som var ”vanskeligere”, eller mer ”personlige” å svare på.

Jeg hadde på forhånd utarbeidet en intervjuguide¹⁶ som jeg brukte for å strukturere intervjuene, det vil si at jeg hadde intervjuguiden som et utgangspunkt og som en huskeliste over hvilke temaer jeg måtte være innom i løpet av intervjuet. Intervjuguidens dramaturgi (Thagaard 2003) handler om hvilken rekkefølge det er på temaene som skal tas opp. Min intervjuguide var delt opp i 5 temaer. Jeg begynte med å spørre om intervjupersonens motivasjon for og beslutning om å flytte, noe det skulle være lett å svare på, før jeg gikk over til hvordan de opplevde stedet de bodde. Det tredje temaet handlet om hvilke motsetninger som finnes mellom Vestby og Son og dets innbyggere, mens det fjerde tok for seg stedets beliggenhet, nærhet og bruk av Oslo eller andre sentra. Jeg avsluttet med å spørre om perspektiver på Vestby og Sons videre utvikling. I noen intervjusituasjoner fulgte jeg intervjuguiden ganske nøye, mens i andre situasjoner fløt samtalen på en annen måte slik at jeg brukte intervjuguiden til å påse at jeg hadde vært innom alle temaene jeg hadde satt opp på forhånd. Fordi jeg gjør en sammenliknende intervjuundersøkelse der hensikten er å sammenlikne mennesker fra Vestby og Son sine oppfatninger om seg selv, sitt nærmiljø og ”de andre”, lot jeg aldri intervjusituasjonen leve helt sitt eget liv. Dette fordi det da ville bli vanskelig å kategorisere svarene og dessuten gjøre analysearbeidet tyngre. Selv om jeg kanskje på grunn av dette kan ha gått glipp av noen interessante ”avsporinger”, vil jeg ikke si at intervjuene bærer spesielt preg av å være uspontane eller forutsigbare.

Intervjuene varte som regel i halvannen til to timer, og jeg opplevde at de aller fleste syntes at det var uproblematisk å snakke om forholdet de hadde til bostedet sitt. Jeg erfarte likevel under ett intervju at intervjupersonene ikke riktig helt forstod poenget med min interesse for hvilke bilder og oppfatninger de hadde om Vestby når jeg var i Son for å snakke med dem (og om Son):

Intervjuer: Er det noen kvaliteter i Vestby som dere skulle ønske også fantes i Son?

Intervjuperson: Hvorfor er du så interessert i Vestby nord, da? (Tegn til stor undring i stemmen)

Intervjuer: Oppgaven min handler om begge steder, og jeg synes det er interessant å vite hva de som bor i Son synes om Vestby og omvendt.

Intervjuperson: Men hvis vi ikke kunne noe om Vestby nord, da?

¹⁶ Se vedlegg 2.

Intervjuer: Da er det et funn det og. Det forteller meg at kommunen kanskje ikke er så flink til å samle seg, at innbyggerne ikke føler en felles identitet til kommunen som helhet.

Det var heller ikke alle som husket at jeg skulle komme, og som ble overrasket da jeg ringte på døren. Dette skjedde to ganger. I disse tilfellene fikk jeg likevel gjennomført intervjuene selv om jeg tilbød meg å finne en annen dato. Det var også forskjell på hvordan intervjupersonene snakket med meg. Jeg merket godt forskjell på hva slags mennesker de var og hvilke erfaringer og posisjoner i arbeidslivet de hadde, ettersom jeg i disse tilfellene måtte anstrenge meg litt mer for å holde samtalen på riktig kurs og ikke miste kontrollen. Spesielt under ett intervju merket jeg at maktbalansen tidvis var litt skjev. Intervjupersonen sa til meg at hun/han holdt tilbake informasjon fordi hun/han heller ville vente med å si noe mer om enkelte ting til jeg eventuelt spurte om det. Dette fikk meg til å lure på hva hun/han eventuelt ventet å bli spurt om, og om jeg ville gå glipp av interessant informasjon hvis jeg ikke stilte de ”riktige spørsmålene”. De fleste intervjusituasjonene bar imidlertid preg av et typisk ”forsker-informantforhold” der det var jeg som satt i førersetet.

Det nære forholdet mellom forsker og intervjuperson er helt særegent for kvalitativ metode og det kvalitative forskningsintervjuet. Det er derfor viktig at forskeren er klar over hva slags plikter og rettigheter man har overfor intervjupersonen og hva slags innvirkning forholdet mellom forsker og intervjuperson har for kvaliteten på intervjudataen. Thagaard (2003) understreker at noe av det viktigste å passe på for å få til et godt intervju er at man unngår å skape avstand til den man intervjuer, og at en måte å unngå dette på er ved å gjøre seg selv lik den man intervjuer. På denne måten ”ufarliggjør” man seg selv og legger til rette for et tillitsvekkende forhold. Mine intervjupersoner hadde forskjellig utdanningsbakgrunn og stort spenn i alder. Dette gjorde at jeg tilpasset språket mitt og fremtoningen min ettersom hvem det var jeg intervjuet. I samtalene med intervjupersoner med høyere akademisk utdanning kunne jeg tillate meg å bruke fagsjargong, i de motsatte tilfellene passet jeg på å benytte meg av andre, mer alminnelige begreper. Dette hadde jeg også fått tips om da det gjaldt utformingen av informasjonsskrivet jeg sendte ut på forhånd. Etter å ha levert et utkast til en bekjent fikk jeg vennlig beskjed om at hvis ”mannen i gata” (som jeg jo ikke kunne vite verken bakgrunn eller alder på) skulle få lyst til å stille opp til intervju, måtte jeg droppe lange, avanserte setninger om eksurbanisering og heller satse på et informativt skriv som ville vekke mottakernes nysgjerrighet. Det var et godt råd jeg tok til følge. Selv om man forsøker å ta sine forhåndsregler for å unngå at ”intervjupersonene forteller det de tror forskeren vil

høre” er det selvsagt vanskelig å kunne si om mine intervjudata er preget av dette, noe også Thagaard (2003) erkjenner:

”Uansett hvor åpen forskeren er i intervjusituasjonen, er det ikke til å unngå at informantens atferd preges av den relasjonen som etableres i forholdt til forskeren. Det er derfor viktig at forskeren reflekterer over spørsmålet om hvilken betydning han eller hun kan ha for hvordan informanten svarer” (Thagaard 2003:100).

Det kan tenkes at min lokale bakgrunn har hatt innvirkning på hvordan intervjupersonene har svart. Jeg fortalte i informasjonsskrivet at jeg var født og oppvokst i kommunen, men opplyste ikke uoppfordret om jeg var fra Vestby eller Son, fordi jeg tenkte at det kanskje ville virke reserverende for noen å snakke om ”de andre” når de visste at jeg har vært, eller kanskje kunne tenkes å være, en av dem. Det var imidlertid sjelden at min lokale tilknytning ikke ble en naturlig del av dialogen mellom meg og intervjupersonene. De fleste jeg snakket med fortalte at det var nettopp på grunn av min tilknytning til kommunen at de hadde stilt seg positive til å bli intervjuet i første omgang. I ettertid ser jeg at min lokalkunnskap har vært positiv for oppgaven; i hvert fall når det kommer til det å åpne dørene til mine intervjupersoner. Samtidig vil jeg hevde at det også gjorde det lettere for intervjupersonene å føle seg forstått når de snakket om Vestby og Son. Utfordringen ved å forske i sin egen kultur er å skape distanse til egne erfaringer. Jo mer kjent man er med det man studerer, jo vanskeligere blir det å stille spørsmål ved det som synes innlysende (Thagaard 2003). Det er vanskelig å si om jeg kan ha gått glipp av informasjon på grunn av dette. Problemstillingen hadde kanskje vært enda tydeligere hadde intervjupersonene vært bosatt i Vestby og Son over en lengre tidsperiode. Fordi de var nye innflyttere kan det kanskje hevdes at andelen ”taus kunnskap” egentlig ikke var så stor, som den kunne vært, hadde jeg og intervjupersonene hatt like lang erfaring med stedene jeg undersøkte.

3.7 Analysearbeidet

Analysering av datamaterialet er noe som skjer under hele forskningsprosessen, og Thagaard (2003) hevder at det er ikke mulig å skille analyse og tolkning fra hverandre fordi man kontinuerlig forsøker å forstå hvordan materialet kan fortolkes. Det er nyttig å være klar over dette fra begynnelsen slik at det er mulig å skille mellom hva som er ens egne fortolkninger, og hva intervjupersonen har sagt.

Kvale (1997) hevder at en ad-hoc tilnærming for intervjuanalyse er en vanlig tilnæringsmåte. Dette innebærer at man pendler mellom forskjellige metoder, noe som kan karakterisere min tilnærming. Jeg begynte analysearbeidet med å transkribere intervjuene. Der det var nødvendig gjorde jeg noen språklige endringer for at sitatene ikke skulle virke usammenhengene og kaotiske. Jeg har forsøkt å gjøre disse endringene uten å forandre meningsinnholdet. Fordi jeg gjør en sammenliknende studie, fant jeg ut at den beste måten å finne sammenhenger og mønstre i materialet på, var å forholde meg til omtrent den samme temainndelingen som i intervjuguiden. På denne måten opprettet jeg forskjellige dokumenter der jeg sorterte intervjupersonenes meninger inn i forskjellige kategorier. Jeg pendlet frem og tilbake i intervjudataen mens jeg lagde kategorier. En slik temasentrert tilnærming gjør det lettere å sammenlikne fortellingene om Vestby og Son. Denne tilnærmingen har imidlertid blitt kritisert for ikke å ivareta et helhetlig perspektiv i og med at man ”deler opp” informasjonen for så ”å plassere den” der den passer. Fordi det er *temaene* som står sentralt i denne oppgaven, er det hensiktsmessig at datamaterialet presenteres på denne måten for å kunne ”gå i dybden” på de forskjellige temaene (Thagaard 2003). Mine valg, både når det kommer til hvilke spørsmål jeg stiller, og hvilke svar jeg velger å legge vekt på i analysen, er et produkt av mitt faglige ståsted, og min forforståelse. Jeg har presentert sitater og utdrag fra intervjusituasjonen i analysen for å forsøke å gjengi intervjupersonenes egne syn og meninger, for så å fortolke disse i etterkant.

Intervjuundersøkelser kan være teoriutviklende (induktive), altså at man ved å ta utgangspunkt i sin egen data tar sikte på å utvikle ny teori. En deduktiv tilnærming tar i motsetning sikte på å teste den teorien man benytter seg av opp mot datamaterialet. En tilnærming som kan sies å ligge i mellom disse to er abduksjon. Dette innebærer at man med utgangspunkt i analyse av datamaterialet forsøker å utvikle eksisterende teori, og [...] ”kan også knyttes til at forskerens teoretiske bakgrunn gir perspektiver for fortolkningen av dataenes meningsinnhold” (Thagaard 2003:174). Denne siste tilnærmingen kan sies å beskrive min studie. Jeg legger frem mine intervjupersoners perspektiver ved å ta utgangspunkt i eksisterende teorier om eksurbanisering, sted og stedsidentitet. Samtidig er det et forsøk på å belyse fenomenet og prosessen eksurbanisering innenfor en norsk kontekst.

Et særpreg ved kvalitativ tilnærming er ifølge Thagaard (2003) at all informasjon og data kan betraktes som tekst. Hvordan man så arbeider videre med den skrevne teksten, er avhengig av hvilken fortolkende teoretisk retning man plasserer seg innenfor. I denne oppgaven har jeg fortolket mine intervjupersoners utsagn gjennom å lete etter et dypere

meningsinnhold enn det som umiddelbart er innlysende. En slik hermeneutisk tilnærming legger vekt på at det kun er gjennom et helhetlig blikk at det er mulig å forstå delene som studeres, og at det ikke finnes en sannhet der ute som venter på å bli avdekket (Thagaard 2003). I stedet bygger vitenskap og forståelse alltid på en forforståelse, og som forsker må en derfor være seg selv og sin forforståelse bevisst idet man står overfor sitt eget datamateriale og gjør sine fortolkninger. I tillegg til å finne meningsaspektet i mine intervjupersoners utsagn, vil jeg også trekke på relevant teori for å kunne gjøre en dypereleggende tolkning slik at betydningen av datamaterialet kommer frem: ”Tolkeren går dypere enn det som blir direkte uttalt, og utarbeider strukturer og meningsrelasjoner som ikke umiddelbart er synlig i teksten. Dette krever en viss distanse til det som blir sagt, noe som oppnås gjennom en metodisk eller teoretisk holdning hvor uttalelsen rekontekstualiseres i en begrepsmessig kontekst” (Kvale 1997:133).

3.8 Etske betraktninger

De etiske sidene ved et forskningsprosjekt følger forsker gjennom hele prosessen, fra fasen med utforming av problemstilling, til gjennomføring, analyse og publisering. Ved hver fase, er det nyttig å gjøre seg opp en mening om hvilke konsekvenser ens eget forskningsarbeid kan gi for intervjupersonene.

Forskers ansvar i forhold til etikk har særlig å gjøre med kravene om informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet (Thagaard 2003). I informasjonsskrivet jeg sendte ut til mine intervjupersoner, skrev jeg hva formålet med undersøkelsen var. Jeg gjorde i tillegg også oppmerksom på hvilke rettigheter de hadde i et eventuelt samarbeid med meg, samt hvilke plikter jeg som forsker hadde overfor dem (se vedlegg 1). Dette ble repetert før jeg satte i gang intervjuet slik at de også hadde fått informasjonen muntlig dersom de ikke hadde lest hele informasjonsskrivet. Alle intervjupersonene fikk e-postadressen min samt telefonnummeret mitt (det stod skrevet i informasjonsskrivet), slik at det ville det være enkelt å få tak i meg om noen i ettertid ønsket å trekke seg fra prosjektet.

Kravet om konfidensialitet innebærer at man så godt det lar seg gjøre anonymiserer sine intervjupersoner ved å unngå å publisere personlige data som kan avsløre personenes identitet. En måte å imøtekomme dette kravet på er å endre de intervjuedes navn, alder og andre personlige trekk som kan gjøre de identifiserbare. Dette er spesielt viktig hvis miljøet som studeres er svært lite eller gjennomsiktig, og i de tilfeller hvor det vil være spesielt

belastende for intervjupersonene at de gjenkjennes. I mitt tilfelle kan man kanskje hevde at miljøet ikke er så stort, det er ikke så mange mennesker som bor på de to stedene. Jeg vil imidlertid ikke si at miljøet er spesielt gjennomskiktig. Mine intervjupersoner ”finnes det mange av” i den forstand at de aller fleste av dem er barnefamilier og bor i folketette områder. At de er nye innflyttere er kanskje den faktoren som gjør det ”lettest” å identifisere mine intervjupersoner. I boligområdene som består av en blanding av rekkehus og eneboliger er det likevel et betydelig antall nye innflyttere, noe som er med på å gjøre identifiseringen vanskeligere. Lavblokkbebyggelsen på begge steder er såpass ny at alle som har flyttet inn der potensielt kan være mine intervjupersoner. Jeg har altså tatt hensyn til kravet om konfidensialitet ved å plukke intervjupersonene i områder med nybygg eller andre områder der det ikke er uvanlig med nye innflyttere, og ved å endre intervjupersonenes navn. I tillegg har jeg i de tilfeller hvor de syntes nødvendig endret eller utelatt informasjon om deres familiesituasjon og unngått å spesifisere deres siste bosted. Det er likevel mulig at noen av intervjupersonene kan gjenkjennes ut fra hvordan de formulerer seg og på hvilke saker som får mest oppmerksomhet, eller som de har spesielle meninger om. Dette gjelder kanskje særlig i de tilfellene der jeg gjengir deler av samtalen eller siterer intervjupersonene. Det er vanskelig å vite hva slags informasjon (da særlig når det kommer til meninger) intervjupersonen gir fra seg som kan være identifiserende. I noen åpenbare situasjoner har jeg utelatt, eller gjort endringer som ikke er avgjørende for oppgavens pålitelighet, forskjellige typer av informasjon for å sikre intervjupersonenes konfidensialitet. Kommunens representanter har jeg ikke anonymisert fordi de ikke uttrykte noe ønske om dette da jeg spurte.

Å være med i et forskningsprosjekt skal ikke gi negative konsekvenser for intervjupersonene. Kvale (1997) skriver at forsker bør være klar over at intervjusituasjonen kan føles så trygg og forførende at intervjupersonen kan komme til å si ting som han/hun senere angres på. Mange av mine intervjupersoner var meget engasjerte og hadde mange sterke meninger om Vestby og Son, og om de som bor der. Selv om det i noen tilfeller har vært materiale jeg har hatt lyst til å bruke, har jeg kommet frem til at jeg ikke bør bruke det av hensyn til intervjupersonenes integritet, i hvert fall ikke i ren form. Studier viser at deltakere i forskningsprosjekter ofte opplever erfaringen som positiv og lærerik (Thagaard 2003). Jeg håper mine intervjupersoner kan føye seg inn i rekken av disse.

4. Analyse

Beslutningen om å flytte til Vestby eller Son er et resultat av forskjellige årsaker. Fokuset i denne oppgaven er å belyse hvordan det oppleves å bo i eksurbane områder, og hvilke årsaker for valg av bosted nye innflyttere i Vestby og Son vektlegger. Hvilke bilder og forestillinger som anvendes om et sted, forteller ikke bare noe om hvordan steder forstås, det forteller også noe om hvordan de nye innflytterne oppfatter seg selv. Samtidig kan dette sies å være et uttrykk for hva de ønsker å signalisere om seg selv til andre. Stedene Vestby og Son ligger i samme kommune, men de har forskjellige kvaliteter. Ved å analysere de nye innflytternes ankomsthistorier, forsøker jeg å belyse hvordan de skiller seg fra hverandre. Dette, kombinert med en analyse av hvilke bilder og forestillinger som finnes om de to stedene, danner utgangspunktet for å undersøke om Vestby og Son kan sies å være eksempler på to ulike eksurbane områder. For å belyse dette vil jeg bruke de teoretiske perspektivene drøftet i kapittel 2.

Analysen i denne oppgaven er delt inn på følgende måte; I dette første analysekapittelet vil jeg presentere årsakene til hvorfor de nye innflytterne har valgt å bosette seg i henholdsvis Vestby og Son. Årsakene presenteres hver for seg, historien om Vestby først, deretter historien om Son. Videre presenteres en analyse av de forskjeller og likheter som finnes når det kommer til beslutninger for å bosette seg på de to stedene. Hvordan de nye innflytterne i Son ser på Vestby, og omvendt, blir også gjort rede for i denne delen. Kapittel 5 er analysens andre del, her analyserer jeg sammenlikningen av Vestby og Son forstått som både bosted og eksurbane fenomener.

4.1 Vestbyinnflytternes ankomsthistorier

Ankomsthistoriene til Vestbys (Vestby sentrum og Pepperstad Skog) nye innflyttere dreier seg ofte om at stedet oppleves som praktisk, både i forhold til intervjupersonenes arbeidssted og livssituasjon. Harald og Mona, et ungt par på Pepperstad Skog, forklarer at de var med i mange budrunder både der og andre steder i Vestby før de endelig fikk kjøpt halvparten av en tomannsbolig. De opplevde Vestby som populært, spesielt for småbarnsfamilier. Harald og Mona var enige om at det var litt tilfeldig at de bosatte seg i Vestby etter å ha avsluttet studiene sine et helt annet sted i landet: ”Det ble bare litt sånn at begge to fikk jobb her nede [på Østlandet], så da var det om å gjøre å finne et sted i nærheten”. Ett av kriteriene som

måtte oppfylles av Harald og Mona, var at det skulle være praktisk å komme seg på arbeid for dem begge. Dette kriteriet kan i utgangspunktet oppfylles flere steder i regionen, men Harald og Mona valgte altså å bosette seg i Vestby. En av grunnene til dette var boligprisene på Pepperstad. De hadde sammenliknet boligprisene der med boligprisene nærmere Oslo, og valgt Pepperstad på grunn av mulighetene for flere soverom, det å ha egen hage og følelsen av å bo litt for seg selv. I tillegg ville de til et sted som hadde likhetstrekk med stedet de selv vokste opp på. Selv om det var viktig å flytte til et sted som ikke lå langt unna et passende arbeidsmarked, var det likevel ikke alle steder som ble oppfattet som like attraktive under boligletingen, dette viser at beslutningen om hvor man skal bosette seg er sammensatt av mange ulike faktorer:

Harald: Jeg trodde jeg stod ganske sterkt med en mastergrad, men så viste det seg at det var veldig mange søkere på de jobbene som fantes. Så vi kikket også på hus oppover til Nannestad og i området der, men der fikk jo hun [Mona] helt panikk!

Mona: Ja, det var jo bare helt flatt og mørkt og masse elg.

Harald: Jeg var jo bare superoptimistisk fordi jeg tenkte jeg kunne få jobb der. Så jeg så jo bare de positive sidene, men etter at jeg flyttet hit ser jeg jo at det er ti ganger bedre å bo her. Det er mye koseligere å kunne dra ned til sjøen.

Vestbys positive kvaliteter, som disse to intervjupersonene trekker frem, er nærhet til sjøen og flere fine badestrender. Naturen, og ikke minst rekreasjonsmulighetene i kommunen, nevnes som tiltrekkende av alle jeg har snakket med. I tillegg blir stedets praktiske beliggenhet, spesielt i forhold til Oslo, men også Gardermoen (nå sannsynligvis også Rygge) fremhevet. Marianne og hennes familie hadde ikke mange forestillinger om Vestby før de flyttet dit: ”Vi visste veldig lite om det [Vestby], og hadde faktisk ikke tenkt så mye på det. Vi hadde jo ikke vært å sett på huset engang! Men vi visste at det var lett å komme seg ut i skogen”, forteller hun. Marianne forteller videre at de bosatte seg i Vestby sentrum hovedsakelig av praktiske årsaker. Vestby lå fint til med tanke på jernbanen: ”Vi hadde lyst til å bo et sted der det var relativt kort vei til flere steder [jobb]”, sier Marianne. Hun og familien var bosatt i et annet land da de begynte boligjakten i Norge, og hadde via Internett funnet ut at det var mange eneboliger til salgs i Vestby. Susanne og Håkon har også praktiske forklaringer på hvordan de endte opp i Vestby. De forteller at de flyttet til Vestby for å slippe trappene og arbeidet det var med rekkehuset de bodde i. Blokkleiligheten de har flyttet inn i har fin utsikt, gode solforhold, er romslig og ikke minst lettstelt. Paret oppdaget boligområdet i en annonse i Aftenposten, og falt for kombinasjonen av blokkbebyggelse og umiddelbar nærhet til

naturrområder: ”I Oslo visste vi ikke hvor vi ville bo, vi syntes de bygde så tett der. Her er det mye lys og luft mellom blokkene og det syns vi er veldig positivt”, forteller Susanne. Vestby var ikke ukjent for Susanne og Håkon, fordi de har et sommerhus i kommunen. De forteller at de ikke hadde vurdert å flytte til Vestby hadde det ikke vært for at sommerhuset lå i nærheten.

Vestby er ikke et sted mine intervjupersoner sier de har noen spesielle bilder av. Marianne forteller at hun husker Vestby fra tidligere som ”et stopp på Østfoldbanen”. At Vestby huskes som et stopp, eller et sted man kjører forbi på vei til noe annet, er også stikkord som går igjen når jeg ber intervjupersonene om å fortelle om Vestbys ”image”:

Intervjuer: Tror dere Vestby har et image?

Harald: Nei [pause]. Jeg vet ikke. Det inntrykket jeg hadde av Vestby før jeg flyttet hit fikk jeg da jeg spilte fotballkamper her da jeg var mindre, at det jo mest var en plass man kjørte igjennom. Jeg husker jo nesten ikke at jeg har vært her. En litt glemte plass kanskje? Når jeg sier hvor jeg bor så svarer folk oftest med ”Å ja, der har jeg kjørt igjennom”.

Mona: Man må gjerne også si at det ligger mellom Ski og Moss også. Jeg tror imaget til Vestby er litt av hvert; en halvtime til Oslo, ganske nær flyplassen, E6 som går igjennom, gode kommunikasjonsmuligheter, store friområder med strandsone. En god blanding, men ikke særlig særpreget.

Dette er et typisk svar mine intervjupersoner gir når jeg spør om stedet har et image. Vestby er ikke et sted så mange kjenner til, men flere forteller at det er et typisk sted man passerer fordi det ligger langs E6. Flere av mine intervjupersoner nevner imidlertid Son, før jeg gjør det, i sine svar om Vestby har et image:

Intervjuer: Har Vestby et image?

Marianne: Nei, jeg vet ikke. Det er jo ikke sånn som Son. Det har jo ikke en sjel, sånn som Son kanskje har. Det føler jeg ikke. Men det er et veldig praktisk sted å bo, både med toget, at det er rett bort til butikken og biblioteket her, det dagligdagse har du her. Og kort vei til Oslo, Moss, Ski Storsenter, Vinterbro, uansett hva du trenger. Hvis du vil, kan du oppsøke hva du vil. Og så er det bare 30 minutter med toget til Oslo. Folk tror jo ikke på meg når jeg sier det, da. Så det er en stor fordel å bo sånn som vi bor.

Intervjuer: Hvordan beskriver du Vestby?

Marianne: Som et koselig lite sted, der vi bor sentralt. Jeg beskriver ofte den praktiske biten. Jeg beskriver også at det er 5 min. til Hvitsten og 10 min. til Son, for å gi et inntrykk av hvor det ligger i forhold til verden. At det ligger i nærheten av naturperler som folk ofte vil komme langveis fra for å se, eller drar på ferie til.

Det er interessant at intervjupersonene bruker Son som et eksempel for å forklare at de ikke oppfatter at Vestby har et image. Dette kan tolkes som at det blant mine intervjupersoner er et underskudd på selvtillit når det gjelder eget bosted.

Et annet par forklarer:

Susanne: Det eneste folk har hørt om Vestby i det siste er jo ordføreren i bygda. Han som var. Det er jo liksom han som har vært i media og sånn. Nei, ellers så har vel ikke Vestby det [et image].

Håkon: Jeg har aldri opplevd at Vestby har noe image.

Susanne: Altså, folk vet jo nesten ikke hvor det er. De vet hvor Son er, ikke sant.

Håkon: Son og Drøbak.

Susanne: Det andre er nesten det mørke fastland.

Håkon: Ja, Vestby er et sted man kjører forbi, ikke sant. Blir ikke oppfattet. Det er i de senere år det har skjedd en utvikling her, som da de begynte å anlegge industrifelter her og sånn. Det er en stor forskjell fra hvordan det var før. Det var en periode det var bra her, med det gamle senteret [Vestbytorget]. Da syntes vi det var ganske bra. Det var parfymeri og klær og sånn. Det var det en alt-mulig-butikk der hvor det lå før.

Susanne og Håkon sammenlikner også umiddelbart Vestbys image med Sons. Petter forklarer at Vestby ikke pleier å fremkalle noen "bilder" hos venner og kolleger når han forteller hvor han bor: "Mine kolleger vet knapt hvor Vestby er, men mange har nok et bilde av Son: "Å ja, Son, ja! Det vet vi hvor er". Og det irriterer meg litt". Intervjupersonene forteller at det som er mest kjent med Vestby er Son. De forteller også at folk ikke har oppfattet at Son ligger i Vestby kommune. Det sistnevnte er kanskje ikke så rart når selv nye innflyttere forteller at de ikke er oppmerksomme på at Son hører inn under Vestby kommune, før de må søke kommunen om byggetillatelse.

Når jeg ber intervjupersonene fortelle om hvilke bilder de tror andre har av Vestby, får jeg forskjellige svar, men de gir alle uttrykk for at bildet ikke er udelt positivt, eller at andre ikke har noen bilder av stedet. Petter forteller om det han oppfatter som et delt bilde av Pepperstad:

Intervjuer: Hvilke bilder tror du andre har av bostedet ditt?

Petter: Litt negativt, tror jeg.

Intervjuer: På hvilken måte da?

Petter: Jeg vet jo at det er litt delt. Noen ser på Pepperstad som et godt, beskyttet nærmiljø med gangveier og nærhet til skoler, barnehager og idrettsbane. Det er korte avstander til viktige arenaer for barn og foreldre. Det negative er nok at skole kommer i annen rekke i en del hjem rundt og forbi. Det røykes for mye på Pepperstad.

En annen intervjuperson forteller at andre har gitt uttrykk for at de ikke finner Pepperstad spesielt attraktivt, og at ”de ikke måtte finne på å flytte til Pepperstad”:

Harald: Jeg snakket mye med de på jobben da vi var på boligjakt. Da jeg sa vi kikket etter hus på Pepperstad, så kikket de liksom litt ned og sa: Å ja... [latter].

Intervjuer: Hva tror du de mente med det?

Harald: Nei, det var vel det at det ikke var det mest attraktive strøket å flytte til, men de var jo pluss minus 60 år da. Jeg tror nok kanskje at imaget til Pepperstad er litt annerledes enn for ti år siden, hvert fall sånn som jeg har forstått det. Det inntrykket vi har fått når vi har vært på visning er jo at det er veldig populært å bo her.

Intervjupersonene forteller at det var arbeidskolleger bosatt i Son som hadde kommet med denne uttalelsen. Intervjupersonene ble i tillegg ”advart” av andre mot spesielle deler av Pepperstad der det tilsynelatende skulle være mindre attraktivt å bo, og fikk høre at det var ”mye tull på Pepperstad”. Intervjupersonene selv har et annet syn på sitt nærmiljø og forteller meg at de ikke skjønner hvordan andre kan ha slike negative bilder av området, de tror det er gamle bilder som henger igjen av Pepperstad og at stedet må ha forandret seg mye. Et slikt utsagn kan illustrere ønsket om å fremstille bostedet sitt i et så godt lys som mulig (Savage et al. 2005).

4.2 Livet på landet og det gode naboskap

Mona (Pepperstad): Vestby sentrum er jo kanskje ikke noe særlig pent, men her oppe synes vi det er ganske koselig. Og trivelig å være. Sentrum spiller ikke så stor rolle for oss, vi er liksom ikke den typen som [pause] hvis vi vil sitte på kafé, så drar vi inn til Ski eller Oslo. Vi setter mer pris på å ha friområder.

Denne beskrivelsen er ganske vanlig for de nye innflytterne jeg har snakket med i Vestby. Intervjupersonene er fornøyde med å bo i landlige omgivelser og har ingen spesielle lengsler etter urbane aktiviteter. Det har de uansett tilgang til ved å reise til nærliggende byer eller andre kommunesentra. Det landlige preget i Vestby blir trukket fram som en av hovedmotivasjonene for å flytte dit. En intervjuperson forteller om sitt forhold til byen:

Mona (Pepperstad): Jeg er jo ikke den som kunne tenke meg å bo i en by. Jeg har jo bodd i leilighet i en by mens jeg studerte, men jeg liker å ha kontakt med mine naboer, jeg liker å vite hvem som bor til høyre og venstre. Hvis du bor i byen kan det fort bli litt upersonlig. Jeg søker nok tilbake til slik jeg vokste opp, der jeg følte meg komfortabel og trygg.

Det at det synes lettere å få oversikt over naboer og å lære dem å kjenne på landet enn i byen, har kanskje også noe å si for hvor trygg Mona føler seg. Naboskapet representerer for henne ”kosen” og tryggheten i lokalsamfunnet. Selv om paret opplever boligområdet som litt asosialt om vinteren, er sommeren sesong for kontaktskaping: ”Om sommeren er det veldig sosialt. Du prater med dem du ser når du er i hagen, og folk er interessert. Det er litt det jeg mener med at jeg ikke vil bo i byen fordi man ikke kan involvere seg med alle som bor der, mens her viser man litt interesse for hva den andre gjør”, forteller Mona. Hun understreker imidlertid at denne interessen ikke på noen som helst måte er negativ, og at den ikke kan sammenliknes med sladring eller følelsen av å bli overvåket:

Mona: [...] det er heller en oppriktig interesse og deltakelse i den andres liv.

Harald: Vi har jo en hjørnetomt, og det er ofte at de som går tur forbi her, og som bor i området, stopper opp og prater med oss.

Mona: Da vi flyttet hit, var det mange som kom og hilste på oss, uten at vi måtte ta initiativ. Vi bor jo i en fin rekke, med veldig gode naboer som tok godt imot oss. Men også de lenger unna kom og hilste på oss.

Harald: Og det er jo noe vi setter pris på da. Når man er vokst opp på små plasser som vi er, så er vi vant til at nesten alle kjenner alle.

4.3 Vestby som en del av en større region?

Litteraturen om eksurbanisering legger vekt på at innbyggere i eksurbia fremdeles har økonomiske og sosiale bånd knyttet til byen. I denne sammenheng blir Oslo den byen de nye innflytterne tenkes å ha tilknytning til. For mine intervjupersoner i Vestby, har Oslo status som arbeidssted. Det er imidlertid få som mener at Vestby hører inn under Stor-Oslo. Dette begrunnes med avstanden. Det er heller Follo-identiteten som ser ut til å stå sterkest hos de nye innflytterne jeg har snakket med i Vestby. Noen forklarer dette blant annet med at de abonnerer på avisen Østlandets Blad, som dekker Follo-regionen, eller jobber i regionen, for eksempel slik som Marianne:

Intervjuer: Er Vestby en del av Stor-Oslo synes du?

Marianne: Nei, det er for langt ut. Stor-Oslo går til Kolbotn det, i mitt hode.

Intervjuer: I hvilken region føler du at du hører til?

Marianne: I Follo, men det har kanskje noe å gjøre med at jeg jobber i regionen. Men jeg føler at jeg hører til Drøbak, Ås, Son og Ski også, at det er et lite område. Det er jo området vi bruker aller mest også, hvis det er noe spesielt vi gjør. Hvis vi skal handle eller gå på kino, så drar vi jo til Ski eller andre steder. Vi drar jo ikke inn til Oslo hvis vi skal på kino. Da er det mye bedre i Ski.

Intervjuer: Hvilken funksjon har Oslo for deg, da?

Marianne: Hvis ikke det er jobb, drar jeg bare inn for å møte venner. Hvis det er noe spesielt sjekker jeg alltid andre steder enn Oslo først, for jeg har ikke veldig lyst til å dra inn til Oslo. Det er mer praktisk andre steder, Moss eller Ski.

Marianne bruker byen mest for å møte venner, det er sjelden hun drar inn til Oslo for å gjøre ting hun likevel kan gjøre i Moss eller Ski. Vestby blir også av enkelte sett på som en ”avlastningssentral” for Oslo på den måten at osloborgere som er i ferd med å stifte familie, gjerne flytter utover til steder som Vestby fordi stedene kan tilby mer plass og ”luft”.

4.4 ”Son - det er veldig meg”

Mine intervjupersoner hadde mange forskjellige grunner til å velge å flytte til Son. Trude forteller for eksempel en ganske klassisk ankomsthistorie der det er en kombinasjon av flere ting som er avgjørende for beslutningen om å flytte:

Intervjuer: Kan du fortelle litt om hvorfor dere flyttet til Son?

Trude: Vi [samboer og barn] var på vei ut av Oslo, vi så etter noe større som ikke var for dyrt, vi ville flytte fordi vi har barn. Jeg ville egentlig til en av Østfoldbyene, men siden en av oss nok alltid kommer til å jobbe i Oslo, ligger det for langt unna, det ville ta for lang tid. Rent praktisk er beliggenheten veldig bra, selv om jeg kanskje kunne ønsket å bo enda litt lenger ut. Da vi begynte å se oss om etter noe utenfor Oslo, hadde vi lyst til å bo et sted med identitet, når vi ikke først skulle flytte til en annen by. Her er det jo litt små-urbant, med kafeer og litt sånt. Vi hadde heller lyst til å flytte et sted som dette enn til et boligfelt utenfor Oslo.

Intervjuer: Passer Son med den du er?

Trude: Ja, jeg tror det. Jeg føler meg utrolig hjemme. Så det må være ett eller annet med det, at det er litt meg, hvis ikke hadde jeg kanskje ikke følt meg så hjemme. Jeg synes at den identiteten som er her passer meg.

Intervjuer: Kan du sette fingeren på hva den identiteten er?

Trude: Det har nok veldig mye med sjøen å gjøre, at det er veldig meg. Også at dette er litt sentrum, vi ville ha den følelsen av å bo i en liten by, en superliten by.

Trude anser seg som ”ferdig med Oslo”, fordi hun har fått barn og synes hverdagen er lettere i Son: ”Jeg har brukt byen veldig mye, men jeg føler kanskje jeg er ferdig med det. Jeg har ikke behov for det lenger. Jeg synes byen nå kanskje kan bli litt slitsom, at man må stå over 37-bussen fordi man ikke kom på med barnevogn og sånn”. Trude forteller at det er nærheten til sjøen som gir Son den identiteten hun kan føle seg hjemme i, og at det er denne kvaliteten ved Son hun setter mest pris på. Det viser seg imidlertid senere i samtalen med Trude at hun ikke

har spesielt tro på at andre vet noe om Son, eller at det finnes noen spesielle oppfatninger om stedet (blant folk flest):

Trude (Son): Da vi kjøpte så var det noen som tenkte at det [Son] var et ikke-sted, et ”nowhere”, det er på Kolbotn – ett eller annet sted. Mens andre sa at der var det veldig fint, de som hadde vært der. Men jeg tror det er mange som ikke vet hva Son er, som tror det er mer som en forstad. Noen som bor i Oslo tror jo det er kjempelangt unna, men hvis du bor i byen så er det jo brått en liten time fra den ene siden til de andre hvis man bruker kollektivtransport.

Her forteller Trude at flere hun snakket med ikke visste hvor Son var, men at de som hadde vært der kunne fortelle positive ting om stedet. Trudes nettverk var også viktig for valget om å flytte til Son:

Trude (Son): Hun [en bekjent] fortalte at det var et godt oppvekstmiljø for barn her, at det var lite og tett. Det er positive sider, i hvert fall når man kommer fra et lite sted selv. Det er sikkert fint å vokse opp i byen også, men når du ikke er vant til det selv så vet man ikke helt. Man velger ofte det en er trygg på selv, og Son ligner vel sånn sett på der vi selv kommer fra. Små steder som virker litt mer oversiktelig når det kommer til barns oppvekst. Nå er jeg ikke så naiv at jeg ikke tror det kan gå skeis her altså, men det er kanskje noe med den sosiale kontrollen som er litt sterkere på steder som dette.

Sons ”landlige kvaliteter” blir ofte trukket frem av mine intervjupersoner som en av de viktigste årsakene til at de valgte å bosette seg der. Hvilke kvaliteter dette er snakk om varier, men intervjupersonene forteller at Son oppleves som et trygt, godt og hyggelig sted.

Margarets utsagn kan belyse dette: ”Jeg synes jo det er helt fantastisk at for eksempel Galleri Bakgården, som ligger der borte, er ubetjent! Det står masse kunst der for flere tusen kroner, og folk bare kan gå ut og inn. Du må gå inn i nabobutikken skal du ha noe. Det er jo helt fantastisk”. En annen kvalitet som mange av intervjupersonene nevner, er at det er fint å oppdra barn i Son. De jeg intervjuet som hadde små barn, eller som planla å stifte familie, fortalte at nettopp dette var en av grunnene til at de ønsket seg ut av byen og til et sted som Son:

Intervjuer: Hadde barnet deres noe å si for at dere valgte å bo i Son?

Fredrik: Nei, han kom seinere. Men vi ville jo stifte familie, og da ville vi ut av byen. Til et barnevennlig sted.

Intervjuer: Så byen er ikke barnevennlig?

Fredrik: Nei, vi synes ikke det. Vi bodde midt på Torshov i Oslo, og det var ikke der vi ville bo med en liten en. Det var en veldig liten leilighet.

Camilla: Når man har vært ute og trilla her, så kan man bare sette fra seg vogna og gå inn og gjøre noe. Det er litt mer frihet. Det er tryggere.

Intervjuer: Er det en typisk kvalitet ved landet?

Camilla: Ja. Og så er det jo stille og rolig da, og her kjenner man naboene.

Fredrik: Ja, for det er noe med Oslo, man har liksom ikke det samme naboforholdet.

Camilla og Fredrik setter likhetstegn mellom det å føle seg hjemme på et sted og det å ha naboer og venner i nærheten. De ble positivt overrasket over at det var så enkelt å få kontakt med naboene:

Intervjuer: Hva skal til for at dere føler dere hjemme?

Fredrik: Man må ha gode naboer og venner.

Camilla: Vi ble veldig fort kjent med naboene her. De ringte på døra da vi flyttet inn og ønsket oss velkommen. Vi ble godt tatt imot.

Fredrik: Ja, det er en litt annen innstilling her, det var inn å hilse på og ”kom og ta en kaffe” og sånn. Veldig annerledes fra Oslo. Der kjente vi ikke naboene i det hele tatt, og bare i løpet av noen dager her så har man blitt kjent med alle naboene. Det gjør at man føler seg hjemme og velkommen.

Intervjuer: Så forventningene om det å bo i Son er innfridd?

Fredrik: Ja, vi er kjempefornøyde. Vi har fått det vi ville.

Camilla: Jeg syns det gikk veldig fort å bli kjent med naboene og å føle seg hjemme. Jeg trodde det skulle ta lengre tid.

Fredrik: Det er jo ikke så mange som bor i denne gata. Man vet alltid hvem som bor hvor, og hvis man ikke blir kjent så er det jo litt rart, litt dumt.

Det var flere av parene som hadde barn, som var opptatt av at Son kunne tilby dem noe Oslo (eller andre byer) ikke kunne. For eksempel forteller Merete at hun ikke syntes det var noe hyggelig å ha barnet sitt i byen:

Intervjuer: Hvorfor var det ikke noe hyggelig å ha barnet ditt i byen?

Merete: Nei, for det første så gikk jeg og bar meg i hjel opp trapper og alt. Jeg har ikke noe nettverk der heller, og så synes jeg det er enklere på landet. På sommeren stressa jeg fælt meg å dra på stranda, måtte kjøre av gårde og rigge meg i stand. Ble helt stressa av det, jeg.

Selv om barnets far er oppvokst i Oslo, er mor opptatt av at barnet ikke skal vokse opp i byen:

Merete (Son): Det må jo være bedre at barnet vårt vokser opp her og ikke blir sånn blokk-unge inne i byen? Jeg husker at jeg kikket på VG-nett på været, og nederst på siden så stod det om hvor mye forurensning det var i området, og det var så høyt! Jeg husker at jeg løp igjennom det området. Å gå rundt i det der, tiggere som stod oppi nesa på meg, nei det syns jeg ikke var noe barnevennlig. Ikke særlig med grøntområder var det der heller. Man kunne jo dra til Frognerparken, men. Her kan man løpe ut i gata uten å bli påkjørt.

4.5 "Son er som en sørlandsby på Østlandet. En idyllisk liten perle."

Mine intervjupersoner, enten de var bosatt i Son eller Vestby, hadde et bilde av Son som et sommersted. Det har med Sons beliggenhet å gjøre, med mange hytteturister, båthavn og en lang historie som rekreasjonssted. Denne representasjonen ble sidestilt med Sons image, og er bærebjelken i Sons popularitet. Representasjoner av steder har stor betydning i og med at mennesker har klare bilder av steder, uavhengig av om de har egne erfaringer med det eller ei. Lars forteller hva slags reaksjon han pleier å få av andre når han forteller hvor han har flyttet: "Når du sier til de på jobben at du har flyttet til Son, så sier de: "Å, der er det fint!". Så spør jeg om de har vært her, men det har de jo ikke! [ler]".

Fredrik forteller om sin oppfatning av Sons image:

Intervjuer: Har Son et image?

Fredrik: Det har i hvert fall et sommerimage. Før jeg flyttet hit så tenkte jeg egentlig på Son kun som et sommersted. Båt og sommersted forbant jeg Son med. Det er jo riktig det, for så vidt. Det er jo mye liv nedi sentrum, hvis du kan kalle det for et sentrum. Etter at vi flytta hit, så har jeg fått et annet syn. Det har vært mye bygging i det siste. Nå er det et helårssted.

Son ble også trukket frem som et element ved kommunen som man var stolt av (selv om man ikke bor der selv):

Harald: Det er jo veldig fint i Son, en koselig og idyllisk plass.

Mona: Det er litt annerledes enn her [Vestby]. De har et image. Son har et image for meg, men ikke Vestby. Hvis jeg vil vise fram noe for folk fra utlandet, noe pent, så blir det Son eller Drøbak. For å vise noe typisk, for å skryte litt.

At Son oppfattes som et typisk sommersted, gjør nødvendigvis noe med forestillingene om stedet på vinterstid. Selv om det kanskje er mange som vil hevde at Son har et fullverdig tilbud også vinteren igjennom, gir noen av mine intervjupersoner uttrykk for at aktivitetsnivået godt kunne ha vært litt høyere: "Det er verdens kjedeligste sted om vinteren. Jeg er jo ikke så mye ute da, men man drar liksom ikke på kafé i Son på vinteren", hevder Merete.

4.6 Son som en del av en større region?

Hvilken tilknytning de forskjellige intervjupersonene i Son hadde til Oslo, var avhengig av flere faktorer. Enkelte hadde arbeidsplassen sin i Oslo, men det var forskjellige oppfatninger om det å bruke byen til andre ting. Camilla, for eksempel, synes det er for langt å dra til Oslo for å benytte seg av et større restaurant- og kulturtilbud:

Intervjuer: Har Oslo noen funksjon for dere, utenom jobb?

Camilla: Vi drar ikke inn [til Oslo] for å spise på restaurant eller gå på teater. Da drar vi heller til Moss. Oslo, det er der jobbmulighetene er, det er for langt for andre typer ting. Vi kan dra til Oslo for å besøke venner eller familie, men vi drar ikke til Oslo for å gå ut.

Margaret har derimot et litt annet forhold til Oslo. Hun drar til Oslo for å gå på revy og teater, for å handle og gå på konserter. Pia, som er bosatt i Son, er i Oslo 2-3 ganger i uken på fritiden sin for å handle og for å besøke venner og familie. Disse turene er nesten som rekreasjon for henne å regne: ”Jeg trenger det. Det første jeg gjør er å gå på Kaffebrenneriet, sette meg i vinduet og drikke kaffe”. Om Son er en del av Stor-Oslo eller ikke, er det ulike oppfatninger om blant intervjupersonenes syn. Et av parene som mener Son hører inn under Stor-Oslo, begrunner det med at de jobber der. Camilla forklarer derimot ikke-tilhørigheten til Oslo på denne måten:

Intervjuer: Er Son en del av Stor-Oslo?

Camilla: Nei, det syns jeg ikke. Det er for langt unna og helt annerledes. Lillestrøm er Stor-Oslo, ikke Vestby og Son. Jeg føler at det er litt mer landlig. Det passer ikke helt å si det. Grensa går kanskje ved Ski, der slutter Stor-Oslo. Etter det er man litt mer på landet, men allikevel ikke for langt ut.

Dette utsagnet er en ganske treffende definisjon av eksurbia slik det brukes i denne oppgaven. Son oppleves som et sted som ligger for langt unna Oslo. Intervjupersonene mener det ”ikke passer” å si at Son ligger i Stor-Oslo.

4.7 Søken etter landlige kvaliteter og det gode naboskap - Likheter mellom innbyggernes beslutninger om å bosette seg i Son og Vestby.

Ovenfor har jeg belyst hvilke faktorer nye innflyttere til Vestby og Son har lagt spesielt vekt på i forbindelse med deres valg om å flytte til kommunen. Årsakene som trekkes frem når det kommer til intervjupersonenes beslutning om å bosette seg i Son og Vestby, er i stor grad

forenelige med de positive bildene av eksurbia som blant andre Nelson (1992), Crump (2003) og Bruegmann (2005) vektlegger i sin forskning.

Det finnes flere likheter i intervjupersonenes svar. En av de viktigste grunnene innflytterne på begge steder har for å bosette seg i enten Vestby eller Son, er at deres nye bosted har det som kan karakteriseres som ”landlige kvaliteter”. For eksempel assosieres en ”landlig” livsstil med stor grad av blant annet privatliv, trygghet, åpne landskap og lav kriminalitet. Flere av de nye innflytterne oppfatter Son og Vestby som et ”pusterom fra Oslo”. Som nevnt forteller for eksempel Trude at hun synes det er slitsomt å ha med seg barnevogna i byen fordi hun opplever at det ikke er plass til henne. Eksurbia tilbyr henne derfor et alternativ til den tette byen og forstedene. De som velger å bosette seg i eksurbia er de som kan sies å være ” [...] especially sensitive to the levels of noise, congestion, pollution, microclimatic conditions, and crime associated with urban and suburban living” (Nelson 1992:352). Forstedene er ikke lenger “langt nok unna byen”, for disse. Forstedene oppfattes, i likhet med byen, som et sted med bråk, forurensning, kriminalitet, trengsel og andre negative faktorer. Eksurbia tilbyr et alternativ for disse menneskene, ettersom forstedene også urbaniseres.

Berg og Lysgård (2004) presenterer to dominerende forståelser av byen og bygda. Bildene av byen og bygda kan oppfattes på to forskjellige måter. Byen oppleves som skitten, farlig, bråkete, stygg, grå og preget av sosial isolasjon og det å leve et usunt liv. Bygda oppfattes i motsetning til byen som et rolig sted med frisk luft, trygghet og sosial omsorg, preget av grønne omgivelser som innbyr til et sunt og aktivt liv. Trude har for eksempel en forventning om å: ” [...] bli litt sunnere og friskere, at jeg skal gå mer på tur nå som vi har flyttet på landet”. Representasjonene av bygd og by kan også ende opp med motsatt fortegn, altså at det er byen som oppfattes positivt. Byen oppleves, ifølge Berg og Lysgård (2004), da som moderne, et sted med bredt vare- og aktivitetstilbud der mangfold tolereres og verdsettes. Bygda blir derimot sett på som tradisjonell, og som et sted uten muligheter der man til stadighet er utsatt for sterk sosial kontroll. For eksempel opplever Pia, som har flyttet til Son, stedet som ”traust”. Hun savner mangfoldet, både av mennesker, varehandel og sosiale tilbud i Oslo, som hun flyttet fra. Disse forskjellige oppfatningene viser, som nevnt tidligere, at representasjonene av bygd og by ikke er statiske, men at de heller er sosiale konstruksjoner som gir forskjellig innhold til ulike menneskers bilder. Berg og Lysgård (2004) hevder at det kanskje ikke lenger gir mening å skille så skarpt mellom det rurale og det urbane som tidligere, fordi ”urbane” tanker og levemåter spres ut over byens grenser. Det er også mulig å

ha et "ruralt" levesett, eller livsstil, selv om man ikke bor på "landsbygda". Hos mine intervjupersoner står representasjonene som skiller bygd og by fortsatt sterkt. De nye innflytterne jeg har snakket med legger stor vekt på de positive konstruksjonene av bygda når det kommer til beslutningen om å bosette seg i Vestby og Son. Dette sier noe om at sted spiller en stor rolle for hvor mennesker bosetter seg. Til en viss grad kan de nye innflytterne til Vestby og Son kalles pro-rurale.

Det å "kjenne naboene" blir sett på som en av de typiske kvalitetene ved det å bo "på landet". Det er en utbredt myte om de som bor i byen at de ikke tar seg tid til, eller har noen interesse av, å engasjere seg med sine naboer. Det å ikke bli kjent med naboene i gaten der man bor, blir sett på som unormalt i eksurbia, mens det oppleves som mer vanlig å ikke kjenne til sine naboer i byen eller i forstedene. Dette er en vanlig oppfatning. Barstad (1995) hevder for eksempel på bakgrunn av SSBs intervjuundersøkelse fra 1994, at nabokontakten er langt bedre i mindre tettbygde strøk enn i byen. Manzantis (2007) undersøkelse viser at en av grunnene til at Absalons Have (et boligfelleskap i nærheten av Roskilde) ble sett på som attraktivt av de som flyttet dit fra København, var forventningen om likesinnede naboer og en fellesskapsfølelse. At mine intervjupersoner forteller om sine positive opplevelser i forbindelse med det å bli kjent med naboene og føle seg som en del av et lokalt fellesskap, kan kanskje også tenkes å være fordi innflytterne, bevisst eller ubevisst, på denne måten legitimerer sitt valg av bosted. Ens naboer blir en "del av pakken" når man kjøper bolig: "After all, admitting to having dubious neighbours reflects badly on one's own choice of residence" (Savage et al. 2005:82). At historiene er positive, kan vitne om at innflytterne har bosatt seg i et område der det finnes andre beboere som er ganske like dem selv. Dette kan igjen sies å reflektere de nye innflytternes bruk av deres sosiale kapital (Manzanti 2007).

Intervjupersonene både i Vestby og Son legger vekt på at deres bosted er i nærheten av sjøen. Selv om det er i Son at de nye innflytterne er nærmest fjorden, er det et argument som like ofte brukes av intervjupersonene i Vestby. I tillegg forteller flere av intervjupersonene fra de to stedene at Vestby og Son er ganske like de stedene der de selv vokste opp. Det ser ut til å være ganske vanlig at man vurderer stedet man selv vokste opp på som et passelig oppvekststed for egne barn. Manzantis (2007) undersøkelse i Absalons Have bekrefter dette, men hun hevder også på samme tid at barndommen man har hatt kan gjenskapes på mange steder. Å gi ens egne barn den samme oppveksten som en selv hadde, trenger ikke bety at man må tilbake til det samme stedet. Ingen av intervjupersonene har vokst opp i Son eller Vestby, likevel antar begge gruppene av nye innflyttere at Son og Vestby er steder med gode

oppvekstvilkår fordi de bodde på slike små steder da de selv var barn. Manzanti (2007) finner at en av årsakene til at hennes intervjupersoner hadde bestemt seg for å flytte fra København til Absalons Have, var at de var på jakt etter det samme sosiale miljøet som de selv hadde vokst opp i: "In other words, they want to re-create the same kind of social environment: lots of children, a safe environment, parents who share a meaningful life together, a new-build area and so on" (Manzanti 2007:64). Dette stemmer overens med Bourdieus teori om de inkorporerte preferansers betydning (Ærø 2002), eller med andre ord at preferansen for å oppdra egne barn i et miljø som likner på det en selv vokste opp i, kan sies å være et resultat av ens habitus.

Kontrastene til Oslo er mange, og det er tydelig at det finnes representasjoner av byen som deles av de intervjupersonene som ikke selv er oppvokst i by. Den klareste er at det ikke anses som det beste for barn å vokse opp i en by. Fordi Son og Vestby oppleves som trygge steder, antas det at stedene er mer barnevennlig enn Oslo. Denne oppfatningen begrunnes spesielt med at det på steder som Son og Vestby, eksisterer en sterk sosial kontroll og at man kan anta at naboene følger med. Selv om de fleste av intervjupersonene selv legger til at dette synspunktet nok er farget av hvor de selv er vokst opp, er dette en vanlig oppfatning av skillet mellom by og land.

Flere av grunnene til hvorfor de nye innflytterne har flyttet til Vestby og Son, kan også hevdes å være i tråd med de valg man tar i forbindelse med sin livssituasjon. Som nevnt tidligere, er en tradisjonell måte å forklare menneskers flyttevalg på å benytte seg av teorien om livssyklusmodellen (Rowland 1982 i Pacione 2005). Selv om det kan hevdes at denne teorien kanskje ikke forklarer en så stor del av flyttingene som tidligere, kan det sies at mine intervjupersoners flyttemotiver er preget av den tankegangen som modellen reflekterer. Bortsett fra Pia og Petter, som flyttet for å kunne være sammen med ektefelle og samboer, var mange av flyttemotivene basert på intervjupersonenes livssituasjon. For par som har, eller planlegger å få, barn, flytter man gjerne fordi man er avhengig av større plass og et miljø som oppfattes som barnevennlig. Trude, Marianne, Camilla og Fredrik, Sindre og Merete og Harald og Mona kan sies å passe inn i en slik kategori. Både for Margaret, Anne og Lars og Håkon og Susanne, som alle har voksne barn, er valget om å flytte fra en enebolig eller et rekkehus og til en leilighet også i tråd med livssyklusmodellen. At mine intervjupersoner på så mange områder ser ut til å kunne passe inn i en slik modell, forklares kanskje lettere ved å se på *stedene* Vestby og Son, enn de nye innflytterne selv. Med dette mener jeg at Vestby og Son kan ses på som "typiske" steder barnefamilier bosetter seg. Det samme resonnementet

kan sies å gjelde for de som har flyttet til leiligheter. Det vil ikke være unaturlig å finne mange i en livssituasjon som de nevnt over, i et leilighetskompleks. Deres livssituasjon, enten de befinner seg i småbarnsfasen og derfor trenger større plass, eller er i "etterbarnsfasen" og derfor ønsker mindre plass, kan i denne sammenheng ses på som en "push"-faktor, mens stedskvalitetene til Vestby og Son, og de forskjellige boligtypene disse stedene kan tilby, blir "pull"-faktorer. Selv om intervjupersonenes livssituasjon i dette tilfellet ser ut til å ha stor betydning for hvor de har flyttet, er det likevel viktig å være klar over at det er mange andre faktorer som også kan være med på å forklare folks flyttelevalg. Hvor man befinner seg i livet, kan i stor grad sies å være med på å forklare "push"-faktorer, men det er viktig å være klar over at det finnes et arsenal av andre faktorer som kan forklare "pull"-faktorene.

4.8 "Son kunne egentlig ligget mellom Asker og Bærum" - Forskjellene mellom Vestby og Son.

Som nevnt ovenfor er det mange likhetstrekk mellom nye innflyttere i Vestby og Son sine fortellinger. Det som imidlertid skiller de to gruppene, er at de nye innflytterne i Son jeg har snakket med, kan fortelle at Son har enkelte spesielle kvaliteter de setter ekstra stor pris på, og som har vært avgjørende for beslutningen om å flytte dit. Trude forteller, som nevnt over, at den identiteten som forbindes med Son passer med hva slags menneske hun selv oppfatter at hun er. Det at hun var opptatt av Sons egenart og "identitet" i beslutningsprosessen, kan vitne om at det for henne og familien var viktig å flytte til et sted med noen bestemte kvaliteter. For eksempel nevner hun at nærheten til sjøen og kafeer og restauranter var viktig, og at Son ikke var "et boligfelt utenfor Oslo". Trude distanserer også Son fra "en forstad". Jeg tolker hennes utsagn som at Son ikke kan sammenliknes med de negative bildene som finnes av forstedene. Som tidligere nevnt, brukes begrepene forstad og drabantby om hverandre i dagligtalen, og selv om Trude benytter seg av forstadsbegrepet, er det mulig at hun tenker på den negative omtalen Oslos drabantbyer er gjenstand for. Disse stedene kan assosieres med blokkbebyggelse eller store områder med veldig lik boligmasse der folk kun bor, og ikke "lever". I tillegg er drabantbyene preget av et negativt stigma (Hansen og Bratbakk 2005). En vanlig oppfatning er at disse områdene har høy kriminalitet, dårlige boforhold og en "opphopning" av beboere med lav sosioøkonomisk status. Når Trude bor i Son, bor hun på et lite sted som ikke preges av negative bilder, og som kan tilby noe mer enn "søvn". Hun forklarer også valget om å bosette seg "kjempelangt unna" Oslo, som noen av hennes

bekjente mener Son er, med at man kan bruke like lang tid fra A til B innenfor Oslo bys grenser, som man gjør med tog eller bil fra Son til Oslo.

Bildene av Son som formidles av intervjupersonene bosatt der, er alle positive. Intervjupersonene bosatt i Vestby har også stort sett positive bilder av Son. For eksempel velger Harald og Mona fra Pepperstad som nevnt å vise frem Son når de har besøk fra utlandet. Dessuten sidestiller de Son med Drøbak. Representasjonene om Drøbak som sommer- og feriested er velkjente og kanskje enda tydeligere hos enda flere mennesker, enn representasjonen om Son som sommersted. Dette kan illustreres med at Drøbak ble kåret til ”favorittstedet” i Akershus, stemt frem av Aftenpostens lesere.¹⁷ Å sammenlikne Son med Drøbak (som for øvrig går under navnet ”Badebyen”) gjør at sommerimaget forsterkes. Dette er også tilfellet med ”sørlandsby”-stempelet. At et lite sted i Oslofjorden uten problemer får tilnavnet ”sørlandsby”, viser at et stedsimage ikke nødvendigvis trenger å være stedsbundet. Son blir også sammenliknet med Hvitsten og Hølen: ”Son er litt som Hølen, det er veldig populært, litt sånn forfatter og kunstnersted. Det er litt mer trendy tror jeg bare. Av en eller annen merkelig grunn”, forteller Merete i Son. Dette er også steder med spesielle kvaliteter, og som har sin helt særegne stil. Hvitsten er for eksempel kjent for å være hjemstedet til rederibrødrene Petter og Fred Olsen, og bærer også preg av dette fordi disse personene tilfører stedet ressurser for eksempel i form av restaurering og drift av gamle bygninger. Hølen på sin side, var Norges minste by under ”hollandertiden” og på samme tid ansett som Sons ”tvillingsted”, ifølge Slettjord et al. (2003). I dag er den lille ”landsbyen”, som stedet kalles lokalt, bosted for flere kunstnere og forfattere, blant annet Tor Åge Bringsværd. At innbyggere i Son velger å sammenlikne seg med slike steder som er anerkjente, som har en rik historie og som forbindes med kultur- og næringslivstopper, gjør at de er med på å forsterke sine egne og andres bilder av Son som noe særegent og spesielt, som et sted det kan hevdes har en egen ”sjel” og ”aura”.

Vestbys nye innflyttere er med på å befeste disse representasjonene av Son. Harald og Mona på Pepperstad sammenlikner Son med Oslo, Aker Brygge eller som et sted som ”kunne ligget mellom Asker og Bærum”. Dette vitner om et syn på Son som noe eksklusivt og ”dyrt”. Son er et typisk feriemål for båtturister, og seiling og båtliv er nok en aktivitet mange forbinder med forholdsvis pengesterke mennesker. Selv om det ikke trenger å være slik i dag, står gjerne gamle forestillinger ved lag, noe som bekreftes i intervjuene med noen av mine intervjupersoner i Vestby. Mona tenker for eksempel at de som besøker Son om sommeren, er

¹⁷ <http://www.aftenposten.no/nyheter/oslo/article975869.ece> Hentet 22.4.08.

norske seilbåtturister som ofte har penger, og som også gjerne bruker dem i de små butikkene i sentrum. Dette forteller også noe om hva slags butikker hun mener det er i Son sentrum og hvilken prisklasse de ligger i. Harald og Mona lager imidlertid et skille mellom turistene og innbyggerne i Son, og hevder at det kanskje kan være turistene som er med på sette sitt preg på stedet, og at de fastboende nødvendigvis ikke ”er sånn”. Dette begrunner de med at en rekke boligområder i Son ikke er noe dyrere enn på Pepperstad (der bor det altså mennesker som er mer lik dem selv):

Intervjuer: Hva slags type mennesker tror dere bosetter seg i Son?

Mona: To forskjellige; de som bor der om sommeren, som bruker det som et eksklusivt sommersted, og de som kanskje er mer like de folkene som bor her. Om de er ute etter å bo der fast eller ikke.

Harald: Dette blir å spekulere litt, men det er kanskje litt mer eksklusivt å bo der. Jeg tror at de som kanskje har litt mer penger, og som har bodd i byen og vil ut av Oslo, heller flytter dit enn til Vestby. Hvis de har kapitalen til å flytte dit. De som har flyttet til Son og som er fra Vestby er jo gjerne de som har litt penger, da.

Marianne mener også at det er sommerturistene som kan være årsaken til at mange opplever Son som litt snobbete. Vestby er etter hennes oppfatning ikke et ”forfengelig” sted: ”Jeg er veldig usnobbete, det er kanskje en grunn til at jeg trives så godt her. Jeg syns det er greit at man ikke trenger å snakke penger med folk. Jeg trives med det enkle, jeg har ikke behov for å flytte meg opp i ett eller annet [stedshierarki] for at det skal høres bedre ut. Jeg kommer jo fra enkle kår”. At Susanne og Håkon gjør det klart at de ikke har flyttet til Vestby med tanke på å oppnå noen spesiell sosial status, kan sies å forsterke dette inntrykket. De hevder at de ikke er opptatt av image, og tror ikke at andre som flytter til Vestby er det heller. Mona er enig: ”Du har ikke følelsen av at du er i et dårlig miljø her [på Pepperstad], man er i et ordentlig miljø, det er ikke så ”flashy” her, som for eksempel i Son. Her er det komfortabelt, man må ikke vise seg eller forsøke å gjemme noe. Man kan være seg selv uten å tenke på hva de andre tenker om deg”. I denne uttalelsen ligger det en antakelse om at man i Son må holde ”fasaden” eller oppføre seg på et spesielt vis for ikke å være annerledes, mens livet i Vestby ikke oppleves slik. Susanne tror det kan være litt andre typer mennesker som bosetter seg i Son: ”Her [i Vestby] er det veldig jordnære og vanlige mennesker. Der [i Son] er det kanskje litt mer sånne, vet ikke hva jeg skal kalle det, litt spesielle, kunstnertyper”. Videre forteller hun: ”[...] det er mange kreative mennesker i Son, tror jeg. Jeg har inntrykk

av det, at det er mange gallerier og utstillinger og slikt. Og mange som driver med musikk. Det er det kanskje her i Vestby og, men jeg tror det er mer i Son”.

4.9 Engasjerte og ressurssterke sonsinnbyggere

Sonsbefolkningen oppleves av Petter som engasjerte innbyggere med et stort hjerte for nærmiljøet sitt. Dette vises ifølge han, i form av en tydelig deltakelse i lokalsamfunnet. Petter beskriver dette engasjementet slik:

Petter (Vestby): Jeg tror det er en god dugnadsånd i Son. Det opplever jeg. De er flinke til å trekke hverandre med ut på dugnad, flinkere til å stille opp på folkemøter og argumentere saklig. Både når kommunen inviterer til det og når de selv krever det. De har jo blant annet fått en egen kommunedelplan for Son. Det er klart at det krever en del spisskompetanse, at det er kompetente personer i nærmiljøet. Når du har en del sånne ressurssterke folk, så er det lettere å få ting igjennom.

Son blir her fremstilt som den ressurssterke delen av kommunen der det bor kompetente mennesker som er med på å styre stedsutviklingen. Petter hevder innbyggerne i Son er ”flinkere til å argumentere saklig”. Lokalsamfunnet i Son har de siste årene vært meget synlig på grunn av protester mot utbyggingen som har funnet sted i området. I den forbindelse har flere fagfolk (blant annet Vidar Vanberg ved Norsk institutt for by og regionforskning, NIBR), ”kjente” vestbysokninger (blant annet Petter Olsen) og andre kjempet Sons sak. Dette har nok vært med på å tegne et bilde av Sons befolkning som lokalpatriotiske. Både Anne og Lars, som har flyttet fra Vestby til Son, og Petter, setter sonsbefolkningens engasjement og synlighet opp mot et mer ”tafatt” Vestby. I intervjuet med kommunens representanter styrkes denne antakelsen om at innbyggerne i Vestby er uengasjerte. Når det gjelder arbeidet med kommunedelplan i Son, påpeker plansjef Lars Grimsgaard at kommunen har fått mange skriftlige innspill fra befolkningen i Son, men at de ikke forventer samme engasjement når kommunedelplan for Vestby (sentrumsområdet) skal settes i gang: ”Det er vel det som er forskjellen på Son og Vestby, at her [i Vestby] må vi nok være mer aktive selv for å få til et samspill med befolkningen”. I Vestby ”sitter folk hjemme, ser på TV og er stort sett fornøyde”, forteller han. Inntrykket av at engasjementet er mindre i Vestby enn i Son, har kanskje sammenheng med hva slags prosesser, og hvilken stedsutvikling som dominerer på de to stedene. At ikke innbyggerne i Vestby er mer synlige har kanskje å gjøre med at det ikke er ”så mye å kjempe for”, som i Son. Likevel vet innbyggerne i Vestby å heve stemmen når det

er noe som truer representasjonene av deres nærmiljø, dette kan illustreres med motstanden mot en høyspenttrasé som er planlagt å skulle gå igjennom flere nabolag, skoler og viktige rekreasjonsområder.¹⁸ Dette viser at det er lettere å engasjere seg mot det som ligger en selv nærmest.

Representasjonene av Son forsterkes ikke bare ved hjelp av de nye innflytterne og andres bruk av stedets positive bilder. De befestes også ved hjelp av å sette Son opp i mot andre steder, som man ikke vil assosieres med. Når man benytter seg av kontraster på denne måten for å understreke hvem man selv er, identifiserer man seg *mot* andre steder (Rose 1995). Stedet man bor på sier noe om hvem man er, og Camilla og Fredrik forteller at selv om de bor på grensen til Moss og Østfold fylke, er de veldig bevisst på hvilken side av fylkesgrensen de hører til:

Camilla: Jeg synes ikke Son hører under verken Oslo eller Moss jeg, da. Son blir liksom midt imellom det, blir dratt litt i begge retninger. Men jeg er veldig bevisst på å si at Son er i Akershus, vi bor ikke i Østfold.

Intervjuer: Hva er galt med Østfold?

Camilla: Det er bare viktig for meg å ikke bo i Østfold.

Intervjuer: Kan du forsøke å si noe om hvorfor du ikke kunne tenke deg å bo i Østfold?

Camilla: Jeg vet ikke helt, men det er litt dårlige assosiasjoner til Østfold.

Fredrik: Det er mange som tuller med Østfold.

Merete og Sindre forteller at de opplever det som positivt å komme fra Son, og at de får positive tilbakemeldinger fra folk når de sier hvor de bor:

Intervjuer: Vil dere si at Son har et image?

Sindre: Ja, mer enn Moss i hvert fall.

Merete: Ja, det hørte jeg jo da vi var på den festen på lørdag: ”Å..bor dere i Son? Son, ja.. Der vil jeg også bo”. Jeg tror det er litt mer stas enn å bo i Moss. Det var vel det du tenkte på også [ser på samboer]?

Sindre: Ja, for en som kommer fra Oslo, så. Hvis du setter fingeren på det, så kan jeg godt innrømme det, at jeg hadde det i tankene, ja.

Intervjuer: Kan du si noe om hvorfor du synes at det er bedre å bo i Son enn i for eksempel Moss?

Sindre: Her er vi i Akershus. Det har litt med miljøet å gjøre også, her er det jo et seilemiljø [for barnet], også ser jeg sjøen. Det var et kriterium, at hvis vi skulle flytte [fra Oslo], så skulle jeg se sjøen.

¹⁸ <http://www.vestbyavis.no/nyheter/article3202815.ece>, <http://www.vestbyavis.no/nyheter/article3287863.ece>
Hentet 28.4.08.

Hva det er som gjør at Moss eller Østfold ikke er så populære steder blant noen av mine intervjupersoner i Son, er ikke lett å si. Innholdet i Lokalmagasinet.no (en lokal nettavis med fokus på Son) kan tyde på at dette er en artikulert forestilling. Nettstedet ser ut til å spille på gamle forestillinger om Moss' upopularitet hos sonsbefolkningen når de skriver om et lite utvalg i Frogn Venstre som har lagt frem et forslag om å dele inn Follo i tre kommuner istedenfor seks, som i dag. I denne planen flyttes fylkesgrensen mellom Akershus og Østfold, slik at Son blir tilhørende Moss: "Enkelte mossinger vil i så fall få oppfylt en gammel drøm om å få det gamle ladestedet Son med sine vakre, fredede bygninger [...] innen sine grenser. Mens noen soninger kanskje får oppleve at vonde drømmer går i oppfyllelse".¹⁹

4. 10 "Det er for mange røykere på Pepperstad" - Vestby preges av negative eller manglende representasjoner

Representasjonene nye innflytterne i Vestby kjenner til av sitt eget nærmiljø, er ikke på langt nær så positive som eksisterende representasjoner og bilder av Son. Det er ikke enkelt for intervjupersonene i Vestby å skulle "feste" et spesielt image til stedet Vestby. Dette sier noe om at Vestby kanskje først og fremst oppfattes som "et hvilket som helst sted". Noen av intervjupersonene skulle kanskje ønske at det fantes en klarere, felles representasjon av Vestby. De nye innflytterne på Pepperstad Skog forteller om negative representasjoner av stedet. Mona og Harald har som nevnt fått høre at det er spesielle områder på Pepperstad en helst ikke bør kjøpe bolig, og Harald ble i tillegg "advart" av enkelte på arbeidsplassen sin om å bosette seg der. Harald og Mona er imidlertid veldig fornøyde med å bo på Pepperstad. Når man får høre at stedet en bor på har en negativ klang i andres ører, er det naturlig å forsøke å danne seg et mer positivt bilde. Å bekrefte at andre har rett i deres mindre positive omtaler av sitt eget nærmiljø, vil kunne være det samme som å medgi at man har dårlig dømmekraft når det kommer til beslutningen om hvor man bosetter seg, slik som hvis man "innrømmer" å ha dårlige naboer, som Savage et al. (2005) peker på. I tillegg kan det også tenkes at det gjenspeiler ens (lave) økonomiske, sosiale og kulturelle kapital. Det trenger jo ikke være slik at Pepperstad er noe dårligere sted å bo på enn andre steder i kommunen, men det kan være vanskelig å kvitte seg med slike negative representasjoner. Det er interessant at det er andre i kommunen som har disse negative bildene, og ikke de nye innflytterne. Det er altså de som ser stedet utenfra som er negative.

¹⁹ http://www.lokalmagasinet.no/index_2.shtml Hentet 10.4.08.

Hva disse negative bildene av boligområdet skyldes, er ikke enkel å svare på, men en pekepinn er Petters uttalelse over om at det er ”for mange røykere på Pepperstad”. Petter snakker om nedprioritering av utdanning og røyking som to sider av samme sak, og som et synlig problem i hans boligområde. Utdanning er en variabel som ofte brukes for å indikere sosial status, og i rapporten, ”Tall om tobakk 1973-2006” som er utgitt av Sosial- og helsedirektoratet, står det at: ”Det er en klar sosial gradient når det gjelder dagligrøyking. Andelen dagligrøykere synker med stigende sosial status” (Lindbak og Lund 2007:39). Fordi det er en overvekt av dagligrøykere i den andelen av befolkningen som kun har grunnskoleutdanning (Lindbak og Lund 2007), er det lett å assosiere røykere med lavere sosial status. Petter gir også senere uttrykk for at han er bekymret for hva slags type mennesker de rimeligste boligene i kommunen, som han mener bygges spesielt i Vestby nord, tiltrekker seg. Innbyggerne i Vestby forbindes altså med lav sosial status.

De nye innflytterne i Son har som nevnt ikke så mange positive inntrykk av Vestby. Intervjupersonene i Son er generelt lite opptatt av Vestby. Det er ikke et sted de kjenner spesielt godt til, har lyst til å besøke, eller assosieres med. Intervjupersonene i Son beskriver Vestby på forskjellige måter, men et fellestrekk er at de ikke føler at Son er en del av Vestby kommune:

Intervjuer: Hvordan vil du beskrive Vestby?

Fredrik: Et lite tettsted med masse bygging og mange innflyttere. Et sted under utvikling.

Intervjuer: Hva tenker dere når jeg sier Vestby?

Fredrik: Jeg tenker på Vestby sentrum og Pepperstad og alle områdene rundt der. Selv om Son ligger i Vestby, tenker jeg aldri på Son i samme åndedrag. Jeg gjør ikke det. For det er såpass langt fra hverandre. Vestby er en såpass stor kommune.

En annen intervjuperson forklarer at han ikke visste at Son lå i Vestby kommune før han skulle sende en byggesøknad, mens Margaret forteller at hun godt kunne tenkt seg at det het Son kommune istedenfor Vestby kommune: ” Vi kan få vårt eget rådhus her, så kunne vi ordnet oss selv”. Intervjupersonene distanserer seg altså fra Vestby ved å fortelle at de ikke tenker på Son som en del av Vestby kommune. Når mange av mine intervjupersoner mener at Son ikke har mye med Vestby å gjøre i det hele tatt, kan dette tolkes som at de kanskje ikke ønsker å identifisere seg med det som assosieres med Vestby. Margarets utspill om å gjøre Son til egen kommune slik at de ”kunne ordnet seg selv”, bygger kanskje også på hennes og andres misnøye med noen av kommunens beslutninger for området: ”Jeg tenker på Son og Omegns Vel, for eksempel. De vil jo ikke at kommunestyret i Vestby skal bestemme hva som

skal skje i Son. Det er det de i Son som skal bestemme”, forteller Camilla. At kommuneadministrasjonen ligger i Vestby sentrum befester kanskje, for disse menneskene, de negative forestillingene om Vestby enda mer. Det er jo i Vestby avgjørelsene om Son tas, og ikke alle beslutningene blir like godt mottatt. Dette forteller om en sterk stedsidentitet, eller stedsidentifikasjon, ettersom det ikke er ”naturlig” å nevne Son i samme åndedrag som Vestby. Det er Son som sees på som viktigst.

Noen av intervjupersonene i Son synes det er vanskelig å svare på spørsmålene jeg stiller om deres bilder av Vestby fordi de hevder at de vet så lite om stedet og at de av den grunn ikke kan uttale seg. Når man ikke har noen forestillinger eller spesielle tanker om hva det er som beskriver Vestby, eller de som bor der, er kanskje dette en indikasjon på at kommunen ikke oppleves som helhetlig. Vestby ser ut til å mangle ”noe” fordi det ikke ses på som et attraktivt sted å reise til. Bortsett fra ett par, som hadde venner i Vestby, var det ingen av mine intervjupersoner i Son som fortalte at de brukte Vestby på fritiden sin til annet enn kanskje å handle i en av matbutikkene, eller for å gjøre ærender i kommunehuset eller på helsestasjonen (tilbud som ikke eksisterer i Son).

Det er ellers ingen som forteller meg at de pleier å si at de bor i Vestby (fordi kommunen heter det) istedenfor i Son. Uten å ha vært noe særlig i Vestby, beskriver Pia stedet som trist:

Pia (Son): Jeg kjenner veldig lite til Vestby Nord. Det eneste jeg vet er at jeg synes det var veldig trist da jeg dro dit for å bruke helsestasjonen. De gangene jeg kom for tidlig og gikk rundt i Vestby, så tenkte jeg ”stakkars”! Unnskyld at jeg sier det, men jeg synes det virket så trist! For det er liksom ingenting. Det er en liten kafé inni en Rema-butikk [...] da tenkte jeg; ”er dette alt?” Det var jo hakket verre [enn i Son]. Der satt det to pensjonister med napoleonskake og jeg tenkte: ”er dette stedet å gå hvis man skal på kafé?”

Litt av den samme beskrivelsen fortelles av Sindre og Merete:

Intervjuer: Hvordan vil du beskrive Vestby?

Merete: Jeg synes jo det er trist. Det er jo en sånn trist plass.

Sindre: Ja, selve Vestby sentrum, ja.

Merete: Det er liksom så spredt alt sammen. Plantasjen helt der oppe ved Esso, og Rema 1000 et helt annet sted, og det nitraste kommunehuset. Men det er veldig hyggelige folk der, dem som jobber der også, i butikkene og på den ene kafeen og på Knoll og Tott.

Sindre: Jeg visste ikke noe [om Vestby]. Det er et kryss, en rundkjøring og noen butikker, ikke noe mer enn det. Der har jeg absolutt ingen tilhørighet.

Merete: Vestby og Son er veldig forskjellige steder.

Intervjuer: Hva er de åpenbare forskjellene, da?

Merete: Det er liksom bare mellom E6 og gamle E6. Det er grått. Selv om det er sol, så synes jeg det er grått der. Tror det er fordi jeg er så fanatisk når det gjelder sjøen.

Sindre: Det er noe med det kommunehuset...

Merete: E6 og utsikten, men det kan de ikke noe for stakkars. Men det er en trist plass.

I begge disse tilfellene bruker intervjupersonene ordet ”trist” om Vestby. Det er et sted de aldri kunne tenke seg å bo. De begrunner denne påstanden med at de er for glade i sjøen. I Vestby er det derimot ingen utsikt å snakke om, det er E6 som dominerer og et kommunehus som ikke ser pent ut. Hvilke meninger de nye innflytterne har om hvordan Son og kommunen bør utvikles, sier noe om hvordan de vil at nærmiljøet sitt skal oppfattes. Merete og Sindre mener at istedenfor å fortsette byggingen i Son, burde kommunen heller konsentrere seg om å ”forskjønne Vestby”. Sindre lurer imidlertid på hvordan de skal få til det: ”Hva skal de gjøre, da? Male kommunehuset?”. Det synes ikke som det ifølge ham er så mye man kan endre på for å gjøre Vestby mer attraktivt, i hvert fall ikke estetisk sett.

Pia kjenner ikke så godt til Vestby, men synes ”synd” på dem som bor der. Sindre har heller ikke kjennskap til Vestby, og beskriver stedet som et veikryss. Vestby blir en tom plass, som ser ut til å mangle positive eksterne bilder. Det nevnes også at Vestby sentrum oppleves som veldig spredt med tanke på hvor butikker og tjenester er lokalisert. En mangel på et samlende sentrum, eller et naturlig samlingssted, ses på som noe negativt. Margaret opplever Vestby som anonymt, og som et sted som ikke gjør så mye ut av seg:

Margaret (Son): Vestby er veldig kort forklart. Vestby er uten parkometer og med en brillebutikk jeg akkurat har kjøpt meg nye briller i [...] Vestby sentrum synes jeg er skrekkelig anonymt. Rett og slett kjempeanonymt. Jeg hadde ikke visst hvor hen på kartet det lå hvis jeg ikke hadde visst veien dit. Son har jo markert seg femti eller hundre ganger mer enn Vestby.

Margaret forteller videre at hun ser på Vestby og Son som to forskjellige ”byer”, der det ene stedet ikke har noe med det andre å gjøre, og at de andre innbyggerne i Son hun har snakket med er enig i hennes vurdering. Son har ifølge Margaret ”kultur”, noe som mangler i Vestby:

Margaret (Son): Det er masse kultur her, det er det som er så herlig med Son. Du har alt på en liten plass, alt er så konsentrert [...] Det var ting jeg ønsket meg da jeg flyttet hit; nærhet til naturen, og hele seilemiljøet for hva det er godt for, og det er ganske mye. Du har et yrende båtliv, masse småbåter, flere badestrender å velge i. Du har all kunsten og alle kunstnerne som bor her, og det er ganske mangfoldig, alt fra maling til keramikk til skulpturer og andre ting. Og du har koselige, små butikker.

Bygningsmassen er så ålreit, det sørlandspreget som vi snakket om, og imaget rundt det. Jeg føler at pulsen senker seg når jeg kommer til Son. Det er fantastiske solnedganger her. Og alle kafeer og sånt som ligger på rad og rekke, konserter, kirken som ble så fin når de fikk bygget den opp igjen, moderne og lekker som har sine konserter. Veldig bra. Nå har jeg ikke rukket å gjøre meg kjent med alt, men det er kort vei til drosjer, videobutikken, kiosken. Vi har det vi trenger, en ”miniby”. Vi trenger ikke noe mer enn Son, hva skal vi med Vestby?

Representasjonen av Son som et ”kunstnersted” går også igjen hos mine intervjupersoner fra Vestby, og det er heller ingen som har noen problemer med å gi bilder av Son. Det synes rett og slett lettere for dem å beskrive Son enn Vestby. Marianne er en av dem som ikke synes det er så lett å beskrive Vestby for meg selv om hun bor der. Det er enklere for henne å skildre Son:

Intervjuer: Hvordan vil du beskrive Son? Er det lettere enn å beskrive Vestby, synes du?

Marianne (Vestby): Son er mye lettere, for Son har mye mer særpreget, det er mer karakteristisk. Vestby kan du finne mange plasser av i Norge, mens Son har sitt særpreget med kunstnere, kafeer, gamle hus, seilbåtmiljøet og mye historikk i forhold til sjølivet. Det er en turistattraksjon for mange, fordi det er en del av kystkulturen. Det blir to vidt forskjellige plasser [...] Det er en helt annen atmosfære i Son, stedet er på en måte bygget opp rundt noe annet. Båtlivet har jo selvfølgelig mye av skylden for det, for det er jo en enorm tilstrømning av folk med penger og dem som ønsker noe litt spesielt. Det er jo stapp fullt på gjestekaia i tre måneder på sommeren.

Susanne og Håkon legger til at: ”De har så fin havn, så de har mye mer folk innom. Det er et sted folk drar til. Som Drøbak. Folk rusler rundt og tar en øl eller en kaffe. Det er jo ikke noe sånt her i Vestby”.

Son er ifølge mine intervjupersoner altså et sted man ”drar til”, en attraksjon. Det er klare konnotasjoner til Son, men ikke til Vestby. Vestby ses, som nevnt tidligere, heller på som et stopp på Østfoldbanen eller som et sted man kun kjører igjennom. Når det finnes mange kollektive representasjoner om et sted, dannes det en myte om stedet. Slike myter former menneskers oppfatninger om, og atferd på, stedene i tillegg til at de avslører hvordan brukerne av dem oppfatter seg selv og sine steder (Holloway og Hubbard 2001). Når de nye innflytterne i Son legger vekt på å fortelle om myten om Vestby som ”trist, grått og kjedelig”, forteller dette også at de ser på Son som det motsatte. De plasserer dermed også Son øverst i stedshierarkiet. Selv om myter ikke trenger å være forankret i virkeligheten, viser de seg å være standhaftige når de reproduseres over tid. Det kan derfor være vanskelig å endre hvordan mennesker tenker om steder. Vestby og Son kan på hver sin måte sies å eksistere både som forestillinger, og som ”virkelige” steder.

5. Vestby og Son som eksurbane fenomener

5.1 Eksurbia – et sted for det gode liv?

Noen presenterer eksurbia som et naturlig sted å leve ”det gode liv”. Sectorsky (1955) beskriver, som tidligere nevnt, eksurbia som et sted der drømmer går i oppfyllelse og der det er naturlig å ”føle seg hjemme”. For Margaret er det ”lykken” å bo i Son:

Margaret (Son): Jeg har nå bestemt meg for at dette er mitt sted. Og jeg kan fortelle deg at hver dag når jeg lufter bikkja, og går herfra og ser utover Sonskilen uansett vær, så ser jeg ender eller svaner, ser om det er bølger eller blikkstilte vann, sol eller ikke, så får jeg omtrent klump i halsen og tårer i øynene, for det er så vakkert her. Det er så vakkert! Og jeg føler at det er rene gaven å få lov til å bo her. Jeg mener det! Veldig fint er det, jeg føler meg veldig heldig.

Trude forteller at hun har store planer om ”å kose seg” mye i Son. Hun gleder seg også til å kunne arrangere hagefester. Anne og Lars ser frem til sommeren og synes det er fint å tenke på at de nå bor i gangavstand til stranden. Med andre ord, intervjupersonene har store forventninger til det å skulle bo i Son, og de er veldig godt fornøyde med å ha flyttet dit. Blant intervjupersonene i Vestby legges det også vekt på at de har funnet seg vel til rette: ”Vi synes det er veldig trivelig her” forteller Susanne. Marianne synes det er fint å bo i Vestby på grunn av den lette tilgangen til naturopplevelser og fordi hun har ”verdens beste naboer”.

Noen legger vekt på at eksurbane områder er steder mennesker oppsøker fordi det eksurbane gir muligheter for en spesiell livsstil. Denne livsstilen innebærer det som kan betegnes som en ”landlig livsstil”, men med byen og det urbane innen rekkevidde. Innbyggerne i eksurbia mener kanskje at de ikke er avhengig av de sosiale tilbudene som finnes i byen, men de vil likevel ikke være for langt unna dem (Davis et al. 1994). Eksurbia er likevel ikke et sted som kun består av ”lykkelige” innbyggere. Selv om man er bosatt i eksurbia, trenger det ikke være slik at eksurbia var det eneste stedet man hadde lyst til å bo. Hvis man for eksempel har bosatt seg i eksurbia av tilfeldige årsaker, eller har inngått et kompromiss med den eller de man bor sammen med, kan det oppleves som vanskelig å være tilfreds med bostedet sitt. Et eksempel på en som ikke var like tilfreds med å ha bosatt seg i eksurbia som de andre intervjupersonene, var Pia i Son. Fordi mine intervjupersoner stort sett

kunne fortelle om et Son der de trivdes og der de så frem til å bo i mange år fremover, var det interessant å høre Pias historie.

5.2 Son som traust og kjedelig.

Pia bor i Son fordi kjærligheten drev henne dit. Hadde hun selv kunnet fått velge, hadde hun heller bosatt seg i Oslo med kjæresten. Men av hensyn til barn, er det Pia som har måttet flytte på seg: ”Valgte jeg han, så valgte jeg også Son! Det har jeg brukt mot han mange ganger [ler]. Man føler jo at man ofrer noe. Jeg hadde ingen venner her, og ikke familie. I hvert fall når man er veldig sosial og er vant til å sitte på kafé med venner, så ofrer jeg mye”. Pia er den eneste av mine intervjupersoner som ikke umiddelbart fester et image på stedet Son:

Intervjuer: Har Son et image?

Pia: Nei.... [Pause]... Ikke som jeg kommer på.

Intervjuer: Men hva tror du folk forbinder med Son, da?

Pia: At det er et lite sted utenfor Oslo, som man kanskje har kjørt forbi på vei til noe annet. Mange har kjørt båt hit, og da er det veldig sånn; ”Å, det lille, koselige stedet”. Det er sikkert hyggelig når du bare får den opplevelsen om sommeren en dag, når man er her og tar en is og sånn. Og det skjønner jeg, det hadde jeg jo gjort selv også før jeg flyttet hit, og da syntes jeg det var veldig hyggelig, men det blir noe annet når man er midt oppi det. Og når vi er inne på restauranter, Oliven er jo hyggelig, men Kroa er ikke hyggelig og har ikke god mat. Det er så trist når man har venner på besøk, og så skal man ut og spise, at de restaurantene man har ikke er noe da! Jeg mener at Son fortsatt er ganske traust, hvis jeg kan bruke det ordet.

Intervjuer: Hva legger du i det?

Pia: De er – nå skulle kjæresten min ha hørt meg! – litt sånn kjøttkakespisende. Det tar lengre tid, de er ikke, som sagt helt med i utviklingen. Jeg sier ikke at hele Norge skal spise sushi samtidig, men at de er veldig fornøyde, for sånn har det alltid vært, liksom. Kroa har alltid bestått, og der er det brunt og slitt, men sånn har det alltid vært og da er vi fornøyd med det. Det må for all del ikke skje noe! Der har de kjøttkaker og disse tradisjonelle rettene, så det er greit. De har liksom godtatt det, men jeg får ikke noe lyst til å gå ned der selv om jeg er en type som liker å spise ute. Jeg synes nesten det er litt pinlig når folk har vært innom her, på seiltur eller noe, og så sier de: ”Ja, vi var og spiste på Kroa. Er det der dere går hvis dere skal ut?” Da må jeg svare: ”Ja, må nesten det”.

Pia er født og oppvokst i Oslo, og det er derfor ikke så rart at det er Oslo hun sammenlikner med. Hun savner at ”det skjer noe” og gleder seg til Spa-hotellet er ferdigbygd:

Pia (Son): Bare med hotellet så kommer det så mye at det er et kjempepluss; bar, kafé, restaurant, spa og mennesker, folk drar hit. Og så tror jeg det også kommer til å skje ting i Son også, med de gårdene der [Huitfeld- og Victoriagården i sentrum av Son].

Tror jeg da. Det må det jo, det kan jo ikke stoppe opp nå. Da skjønner jeg ingenting. Det blir en ringvirkning av hotellet. Jeg håper inderlig det, det er jo det lille halmstrået jeg klamrer meg til [ler]. Men det tar nok litt tid.

For Pia er det slett ikke ”lykken” å bo i Son. Hun håper at det vil bli lettere å bo i Son når hotellet blir ferdig, for det vil føre til flere mennesker og mer liv, også utenom båtsesongen. Hun kan ikke identifisere seg med Son i det hele tatt. Som hun selv sier: ”Mitt hjerte banker for Oslo”, og ikke for eksurbia, som er noe helt annet. Å ikke føle seg hjemme i sitt eget nærmiljø, trenger ikke bety at man er rotløs, eller at man ikke har spesielle stedspreferanser og derfor kan bosette seg hvor som helst. Pias ”non-attachment”, eller valg om ikke å identifisere seg med Son som sted (Rose 1995), har å gjøre med at hennes identitet er knyttet til Oslo. Å føle at man tilhører et spesielt sted, er avhengig av i hvilken grad man er i stand til å se for seg at stedet man bor stemmer overens med den man føler man er: ”Rather than a concern with the quality and nature of local ties and personal relationships, it is ability to place oneself in an imaginary landscape which is central to people’s sense of belonging” (Savage et al. 2005:90). En uoverensstemmelse mellom habitus og felt, kan også forklare hvorfor Pia har vanskeligheter med å føle seg hjemme i Son. Løsningen på dette problemet kan være å flytte på seg, både i sosial og romlig forstand: ”Mobility is driven as people with their relatively fixed habitus, both move between fields (places of work, leisure, residence, etc.), and move to places within fields where they feel more comfortable. Mobility and stability are hence reciprocally inter-related through the linkage between fields and habitus” (Savage et al. 2005:9).

Pia savner flere ting ved byen, og det er helt klart at hun føler hun har ofret mye for kjærligheten. Det positive med å ha flyttet til Son mener hun kan være at man får råd til et større hus, at man bor nærmere sjøen, at barnehagen ikke er langt unna, og at det er et lite, trygt og oversiktlig sted. De positive sidene med hennes nærmiljø er likevel ikke så mange at de veier opp for det hun savner med Oslo:

Pia (Son): Jeg er en av dem som mener at veldig mye burde skje nedi byen [Son] også, det er to Kiwibutikker her og to halvdårlige restauranter. Mange pendler og tar shoppingen på vei hjem, men når jeg har gått hjemme så har man jo lyst til å trille en tur og gå for å handle, men da er det ikke veldig inspirerende å gå på de Kiwibutikkene, og ikke de kafeene heller. Jeg har i hvert fall lyst til å sitte et sted og se på mennesker og drikke god kaffe. Titte på folket. Det går jo ikke her. Jeg blir irritert over at de ikke får til å lage god kaffe her. Nå høres jeg kanskje ut som en kaffesnob, og kanskje er jeg det, men at de ikke får til det! Og jeg har jo disse diskusjonene med andre her at de er så redde for at Son skal bli et mini-Oslo. Hva er et mini-Oslo? Skal man ikke følge med i utviklingen? Er de så redd for å få en pakistaner som starter opp

en grønnsaksbutikk? Skal det aldri bli noe nytt? Jeg har skjønnet at det er mye sære soninger her, som vil ha det akkurat som det var.

Enkelte har en følelse av at de ”ofrer” noe ved å bosette seg i eksurbane områder, slik som Vestby og Son. En intervjuperson forteller meg at det han savner ved å bo i Vestby er de umiddelbare urbane mulighetene, som for eksempel det å kunne ”gå og kjøpe seg en kebab”. Kebaben kan i denne sammenhengen representere det urbane og multikulturelle livet han ikke lenger har direkte tilgang til. Han ser ikke på nærheten til Oslo som en mulighet til å oppsøke det urbane når man vil, men innser at det er noe han ”mister” i det han bosetter seg så langt (både fysisk og mentalt) utenfor byen. Merete i Son resonnerer slik: ”Det å stikke opp på Solli Plass og kjøpe kaffe latte med hasselnøttsirup, det får du ikke her altså. Noen ting må man jo bare prioritere bort”. Hun forteller videre at hun gjerne skulle hatt Bogstadveien rett utenfor døren sin, men sier at hvis hun hadde måttet velge, hadde hun valgt Son. En slik ”trade-off” tankegang er vanlig (Davis et al. 1994), man setter fordeler og ulemper ved de forskjellige stedene opp mot hverandre, og finner ut av hva man er villig til å ofre for å skaffe seg det man ønsker, det være seg et hus med et ekstra soverom, drømmen om en hage, det man oppfatter som bedre oppvekstvilkår for barna eller større grad av privatliv. For Pia derimot, er det ingen av Sons kvaliteter som kan sies å være gode nok til at hun opplever det som bedre å bo der enn i Oslo.

5.3 ”I Son er snøfonnene hvite!” - En preferanse for det landlige

Mine intervjupersoner har forsøkt bylivet. I løpet av deres arbeidskarriere, oppvekst eller studietid har de en eller annen gang i løpet av livet bodd i Oslo eller andre store norske eller internasjonale byer. Grunnene til at de nå har valgt å bosette seg i Vestby og Son er, som jeg har vært inne på, mange og varierte. Likevel er det Vestby og Sons beliggenhet og det som kan kalles stedenes ”landlige kvaliteter” som de nye innflytterne jeg har snakket med, setter størst pris på. Noen bidragsytere til litteraturen om eksurbia hevder at denne preferansen for det landlige, eller for ”rurale omgivelser”, er et resultat av innflytternes anti-urbane holdninger som for eksempel Davis et al. (1994). At enkelte av mine intervjupersoner oppfatter Vestby og Son som steder de setter mest pris på nettopp fordi det er noen helt spesielle sider ved byen man da unngår, kan vel sies å være tydelig. For eksempel forteller

Camilla og Fredrik at det de gledet seg mest til ved å skulle bo i Son, var ”at de endelig skulle få det litt rolig”:

Fredrik: På Torshov var det konstant trafikk, om du var i leiligheten var det aldri helt rolig. Det var det jeg gledet meg til, å kunne slappe av ute i hagen.

Camilla: Ja, endelig har vi hage!

Fredrik: Og selv om den ikke er stor, så har vi hage. I byen hadde vi ikke balkong eller noe, så det å få hage og platting, det var det vi gledet oss til. Kombinert med litt større plass, selvfølgelig.

Byen oppleves for Camilla og Fredrik som bråkete. De forteller at selv om de satt inne i leiligheten, hørte de alltid trafikken utenfor. I tillegg til at de ved å flytte til Son, håpet å slippe denne type støy, flyttet de også for å få større plass og en ”hage å slappe av i”. Merete forteller om sin opplevelse av å bo i Oslo på denne måten: ”Jeg fikk nesten litt dårlig samvittighet av å vase nedi byen, det var så mye trafikk, tuting og bråk. Så jeg hadde en greie med at jeg ville ha frisk luft. Her er snøfonnene hvite!”. Hun setter bylivet som preget av trafikkstøy opp mot Son, der trafikken er så liten, at den ikke engang misfarger snøfonnene. Son som rolig og fredelig, er vanlige konnotasjoner. I Vestby setter også intervjupersonene svært stor pris på sine naturomgivelser. En av dem er Petter:

Petter (Vestby): Det er veldig bra tilgang til naturen her, og det er noe vi setter stor pris på. Nærheten til fjorden er svært viktig for oss. Fra stuevinduet her kan man se elg, rådyr og rev som bare det, og det er bra. Det er en veldig viktig kvalitet for ungene, det er godt å vokse opp her. Rekreasjonsmulighetene betyr svært mye for at vi har blitt boende her.

Marianne forteller at byen ikke er aktuelt som bosted: ”Jeg liker at det er stille og rolig. Jeg liker ikke sånn by-bråk, og det er jo en av grunnene til at vi ikke ville bo i Oslo. Det går kyr og gresser rett ovenfor huset her, det er jo et pluss at det er landlig. At det er rett ut i skauen og ti minutter til Son, der vi tar ut båten og koser oss veldig”. Marianne har flyttet mange ganger i sitt liv, og har bodd i flere byer. Hun har likevel ikke mye til overs for det, og forklarer hvorfor det er bedre å for eksempel bo i Vestby: ”Det er ikke det ståket og bråket. Som regel snakker folk norsk her. Det er ikke det kaoset med inntrykk og mennesker og biler og drosjer som holder på å kjøre deg ned. Eller narkomane som skal ha en femtilapp. Det er ikke den følelsen. Det er en litt annen følelse når man er i Oslo”. Hun forteller videre at hun ikke er redd eller blir stressa når hun er i byen, men utdyper at hun blir sliten. Livet i Vestby blir i motsetning roligere og mer oversiktlig. I Vestby får hun et liv uten støy. Håkon

opplever at byen noen ganger føles som utrygg: ”Det er litt mer trygt her [i Vestby]. Du slipper tiggere, blant annet. Det er jo plagsomt å gå i Oslo sentrum, det er ikke alle steder du har lyst til å gå”. Tiggere og narkomane blir av Marianne og Håkon sett på som noe av det de ville unngå ved å bosette seg i Vestby. For noen av mine intervjupersoner kan det altså virke som om Vestby og Son representerer det som i litteraturen refereres til som en ”refuge” fra byen:

”The perceived environmental attractiveness of rural locations helps to attract those seeking an alternative to life in the big city. Amenity movers are motivated to escape what they consider a negative metropolitan environment and seek the positive attributes such as open space that a rural environment provides. In many ways, exurban movers desire the best of both worlds” (Crump 2003:190).

Bruegmann (2005) er ikke enig i at en ”latent anti-urbanisme” ligger bak folks beslutning (i hvert fall når det kommer til USA) om å bosette seg lengre og lengre fra byen. Han mener det ikke finnes empirisk bevis for å støtte opp under en slik antakelse, og at sannsynligheten for at det er andre årsaksforklaringer, som for eksempel økt mobilitet, er større. Slik som Bruegmann (2005) hevder, kan det være at de som er bosatt i eksurbia, skiller mellom bostedet sitt og byen som forskjellige arenaer for ulike aktiviteter. For eksempel ses Son og Vestby på som gode steder å la barna sine vokse opp og som rolige og behagelige steder å leve, mens Oslo fyller en rolle som sted for spesielle handle- og kulturopplevelser, eller der man treffer gamle venner med jevne mellomrom. Som nevnt i kapittel 2, vektlegger Bruegmann (2005) heller menneskers muligheter for å skaffe seg de *goder* (privatliv, mobilitet og valgmuligheter) som tidligere bare samfunnets mest velstående hadde anledning til, som årsaker til at flere bosetter seg lengre unna byen enn anti-urbane holdninger. Mine intervjupersoners tanker om byen er varierte. Enkelte uttrykker en lettelse over å ha flyttet fra byen, mens andre (spesielt de som har arbeidet sitt i Oslo) opplever byens mangfold som en fin avveksling fra hverdagen i Vestby og Son.

Eksurbane områder kjennetegnes av en blanding av urbane og rurale karakteristika. Trude sammenlikner for eksempel Son med en ”superliten by”, hun mener Son er litt ”små-urbant”. At noen kaller Son for urbant avhenger hva personen mener representerer det urbane. Son kan sies å ha noen ”bymessige” kvaliteter som for eksempel skjenke- og spisesteder, gallerier, butikker osv. Trude opplever Son som urbant fordi det er tilgjengelige tilbud i umiddelbar avstand, det går an å ”gå ut”. Margaret har alt hun trenger i gåavstand, noe som kanskje også kan sies å være en ”urban” kvalitet: ”Som noen her i huset sier: ”Jeg tusler til

butikken, jeg tusler til Café Oliven, jeg tusler på Kroa, og jeg tusler til apoteket”. Alt er i tusleavstand, og det er så fantastisk deilig!”. Pia vil i motsetning til Trude og Margaret ikke finne noen ”urbane” kvaliteter med Son. På denne måten er også urbanitet noe relasjonelt. For Pia er Son et sted der det ikke skjer stort, mens for Margaret og Trude oppleves Son som en blanding av det beste fra to verdener. Dette kan også ses i sammenheng med hvordan de nye innflytterne i Son og Vestby som jeg har intervjuet oppfatter seg selv:

Intervjuer: Vil du si du er urban eller landlig, som menneske?

Petter: Jeg liker byer, men klarer likevel å leve landlig. Jeg er veldig naturopptatt, og dette høres kanskje litt schizofrent ut, menn sånn er det. By og land, hand i hand. Det går greit inni mitt hode. Jeg liker kanskje vekslingene best, jeg må ha min daglige Oslo-dose. Pendlingen er helt topp, å sitte på toget å lese, det er helt topp det. Og det er jo også et poeng med å bo i Vestby, tognærheten. Jeg kunne ikke tenkt meg å busse til jobb.

Petter forteller her en historie som passer godt overens med flere av litteraturens karakteristika av eksurbia. Petter er opprinnelig oppvokst i by, og setter derfor pris på sin daglige tur til Oslo for å arbeide. Han opplever stundene han har på toget inn til hovedstaden som positive. Da får han tid til å lese bøker og reisen fungerer kanskje som en slags rekreasjon. For Petter er Vestbys beliggenhet i forhold til Oslo et stort pluss: ”Det har blitt helt glimrende kommunikasjon her også nå da. Så i kombinasjonen kvadratmeterpris, transporttid og kostnader til jobb, så er Vestby uovertruffen i Osloområdet. Vi har venner som bor i Bærum, som bruker lengre tid fra dør til dør enn det vi gjør, samt at de har høyere huskostnader”. Å bo på Pepperstad er positivt fordi det er fine rekreasjonsmuligheter og naturopplevelser rett utenfor husveggen, samtidig som det også kan ses på som veldig praktisk og rasjonelt, med tanke på tidsbruk og kostnader sett i forhold til andre steder i Osloområdet. Marianne forteller en liknende historie:

Intervjuer: Føler du deg urban eller landlig, som menneske?

Marianne: Jeg tror jeg er en fin blanding. Jeg er nok et landlig menneske som av og til oppsøker deturbane. At jeg drar på storbyferier, eller drar inn til Oslo for å møte venninner. Jeg liker det bedre den veien, at jeg kan oppsøke byen. Landlig med et snev av storbyliv inni meg...

Intervjuer: For du synes det er greit å ha det stille og rolig, og heller ha muligheten til å bruke en dag i byen?

Marianne: Ja, skulle jeg vært der hver dag hadde jeg blitt sprø.

Det viktigste for Marianne er at det er hun selv som bestemmer, det er hun som oppsøker byen når hun har lyst. På denne måten klarer hun å ”stå i kø” en hel dag, eller godta bråk, eksos og tiggere. Når man bor i byen kan det kanskje oppleves som vanskelig å ”finne pusterom”. Det beste med eksurbia for Marianne er valgmulighetene det gir henne.

5.4 Fremtidens eksurbia: Vestby og Son i utvikling

Eksurbanisering innebærer også stedsutvikling, og hvilken vei denne utviklingen bør gå er et spørsmål mange mener noe om. Steder som tidligere ble karakterisert av jordbruk og åpne landskap, blir utsatt for store forandringer i arealbruk, i og med at det kreves både nye boliger og nye tjeneste- og servicetilbud for å kunne holde tritt med et økende innbyggertall. Hvilken vei utviklingen går er vanskelig å spå, men det er helt sikkert at det finnes mange forskjellige stemmer som krever å bli hørt i denne stedsutviklingsprosessen. Hvilke bilder man ønsker å bevare eller endre, er det heller ikke lett å enes om. Noen kan føle seg truet av det de mener er en uønsket stedsutvikling, både i Vestby og i Son. Det uttrykkes blant mine intervjupersoner en bekymring for hva slags steder Vestby og Son er i ferd med å bli. Et eksurbant landskap kjennetegnes som oftest av både ”landlige” og ”bymessige” kvaliteter, det finnes for eksempel fortsatt et kulturlandskap, men disse arealene blir gjerne regulert til andre formål for å dekke andre, plasskrevende behov. Walker og Fortmann (2003) beskriver en konflikt i Sierra County, Nevada USA, knyttet hvem det er som ”eier” det eksurbane landskapet eller bestemmer hvordan det skal se ut: ”In rural places that sit at the uneasy crossroads between ”traditional” natural resource-based production and ”new” economies and cultures of aesthetic landscape ”consumption”, ideas of landscape become increasingly important and contested” (Walker og Fortmann 2003:470). Spesielt i Son har det blitt uttrykt stor misnøye med noen av kommunens avgjørelser for forskjellige arealer i sentrum. Intervjupersonene er enige om at stedsutviklingen i Son må styres med en varsom hånd, ettersom stedet har et så tydelig særpreg og er et populært sommersted for båt- og hytteturister. Den utviklingen som har funnet sted kan ikke ukritisk fortsette:

Fredrik: Jeg syns man skal passe litt på hva man bygger, for å bevare det som er litt typisk Son. Spesielt nede i sentrum, der kan man ikke føre opp en haug av nye, supermoderne bygg. Det synes jeg er litt viktig, at man beholder gamle Son. Og at man ikke bygger ut for fort, at man må se det an litt, ta det litt med ro, se hvordan det utvikler seg.

Intervjuer: Hvorfor er det viktig å ha ”gode, gamle Son”?

Fredrik: Det er det koselige.

Camilla: Jeg tror det er mange som har flyttet hit fordi det er rolig og landlig, og de vil ikke miste det.

Intervjuer: Mister man det hvis man bygger for mye, sjarmen?

Camilla: Ja, jeg synes Son sentrum er ganske koselig, men det er jo ikke gjennomført. Det er jo bygget ganske mye allerede som er ødeleggende for den gamle sjarmen. Man må passe på litt sånn at man bevarer den sjarmen man opplever når man seiler inn hit, liksom. Jeg hadde gjerne sett at Son hadde fått mange flere butikker og mer tilbud, men uten at man mister det stille og rolige stedet. Jeg synes ikke Son passer med høyblokker eller den type stil.

Fredrik: Det bygges jo mye i Son og omegn, og hva som bygges på slettene oppover mot E6, det er ikke så farlig for meg. Der kan de bygge små boligblokker og sånn. Det er jo når man kommer mot sentrum av Son, der det er virkelig gammelt – det opprinnelige Son, det er jo der det er viktig at man følger den gamle stilen. Man må tenke på sjøkanten. Der skal det se ålreit ut.

Lars er enig med Camilla og Fredrik:

Lars: Det man har gjort nedi Son sentrum, på havna der, det er ikke spesielt pent. Selv om disse blokkene ikke ble så ille som jeg hadde trodd, så burde de vært laget annerledes. Det er noe man bør tenke på i Son, at man må bevare. Men Son trenger jo ikke bestå av gamle trehus som omtrent detter sammen. Man kan godt bygge nytt og gjøre endringer, men man bør få tak i arkitekter som tegner med tanke på helheten, og for å beholde Son. Det betyr ikke nødvendigvis at det trenger å se ut som det var.

Intervjuer: Men hva er det man må bevare, er det liksom Sons utseende?

Lars: Ja, utseende, det arkitektoniske. Og man må passe på så det ikke blir for stort.

Disse intervjupersonene hevder at feil type utvikling kan føre til at Son mister det som gjør Son populært og attraktivt, altså at det skjer et ”stedstap”. Dette innebærer at de føler at de mister noe av grunnlaget for sin identifikasjon med stedet. Hva dette er varierer, men det som ifølge intervjupersonene må bevares, for å beholde Son, er blant annet; det koselige, rolige, landlige, den gamle sjarmen, det opprinnelige og helheten. Dette vitner om en spesiell representasjon av Son der det historiske ses på som grunnlaget for at Son er Son, og som derfor ikke må erstattes av ”det moderne”. Gjøres det endringer på stedet som ikke er forenelig med de bildene som finnes av det historiske Son, står Son i fare for å bli noe annet. Dette kan også ses i sammenheng med det Tuan (1974:453) beskriver som hjemlengsel, eller at stedet (og da også ens egen identitet) oppleves som truet:” However, the loss of place need not be literal. The threat of loss is sufficient”.

Margaret har flyttet inn i en av de nye blokkene på Son Havn Nord, et prosjekt som det var mye motstand mot blant Sons befolkning (og andre). Hun forteller at hun og hennes naboer er enige i at de liker seg veldig godt der. Likevel kan hun identifisere seg med

motstanderne, og mener boligblokkene aldri skulle ha blitt bygget. Hun hevder at de er med på å ødelegge Sons image:

Intervjuer: Har Son et image?

Margaret: Son har nok et image, og det har det nok i forhold til seiling og Siren [Sundby]. Plutselig kommer man inn i en liten sørlandsby her. Noe som disse to blokkene var med på å ødelegge. Og vi er enige vi som bor her [hun selv og hennes naboer som bor i de to blokkene på havna] at husene ikke er veldig pene, men at vi trives veldig godt. Så det er deilig å bo her, men fy fader, jeg håper Vestby kommune aldri går inn for å lage noe sånt i Son igjen. Det vil ødelegge totalt, da kan du snakke om image! Det er forferdelig, de burde aldri ha godkjent dette her. De kunne godt hatt noen blokker her, men de måtte sett helt annerledes ut, litt mykere, en etasje mindre og ...

Intervjuer: Så det er det estetiske som det er noe galt med?

Margaret: Ja, det er det estetiske. Byggene isolert sett er slett ikke så gale, jeg har sett mange stygge blokker. Huset i seg selv er spennende, men det passer ikke inn her. Det burde vært en etasje mindre og litt utspring og sånn. Jeg husker at jeg så en tegning over området her en gang jeg, med springvann i midten mellom husene her og sånn. Men nå har toget gått og husene er her. Jeg syns Vestby kommune har opptrådt veldig rotete og veldig lite samlende, og veldig lite lydhøre til Sons befolkning. Aldri har vel Sons befolkning reist seg så mye og protestert som da disse husene skulle komme. Så driter de rett og slett i hele greia. Det går ikke an.

Det er interessant at hun kommer med såpass krass kritikk av boligblokken hun selv har kjøpt leilighet i. Det er tydelig at det for henne ikke er bygningen hun bor i som er viktig for om hun føler tilhørighet til Son, men at stedets karakteristika passer henne som menneske på et mer generelt plan. Blokkene passer kanskje andre steder, men ikke i Son, mener hun, fordi blokker ikke passer inn i et miljø som er preget av en hvit småhusbebyggelse. De ødelegger den følelsen og identiteten som assosieres med det å bo i Son. Eiendomsmeidlerne prøver imidlertid å selge leilighetene ved å spille på den følelsen Son skal gi kjøperen, en følelse av sommer, sol og båtliv. En toppleilighet blir annonsert slik på finn.no:

*”Son blir ofte referert til som **“Sørlandsbyen”** på Østlandet. Trange smug og hvite små trehus skaper en helt spesiell maritim og **romantisk stemning uten sidestykke** i indre Oslofjord. Det lille tettstedet kan varte opp med restauranter, kafeer gallerier, maritimt museum, fiskehandel og nærbutikk for å nevne noe. Dessuten er Son tilholdssted for mange utøvere av tradisjonsrike håndverk og er også kjent for sitt **kunstnermiljø**. Vinterstid finner du t.o.m. en liten, barnevennlig slalåm/akebakke med kunstsnøanlegg som driftes av en **patriotisk lokalbefolkning**. Med fri havutsikt og spennende overblikk over småbåthavnen, kan man skue utover **skutebyens maritime sjel**. I sommerhalvåret syder det av liv i havnen som er en av Oslofjordens mest*

populære gjestehavner - et yndet stoppested ikke minst for seilførende fartøyer av alle størrelser og årganger” (min utheving).²⁰

Det opplyses også at Son ligger i praktisk pendleavstand til Oslo, samt at Moss lufthavn Rygge befinner seg to mil sørover. Megleren forsøker her å selge en spesiell identitet og en livsstil med sin beskrivelse av stedet. ”Skutebyen” Son har til og med en ”maritim sjel”. Megler og motstanderne av boligblokkene på Son Havn Nord er enige om hva det er som karakteriserer Son. Motstanderne hevder imidlertid at blokkene ikke kan ses på som en del av det som gjør Son til nettopp Son. De er heller en trussel mot Sons særpreg. Meglerne hevder at blokkene inngår som en naturlig del av Son Havn: ” Son Brygge er, som navnet tilsier, et bryggeprosjekt og den nydelig anlagte bryggen løper langs hele sjøsiden av byggene. Flotte grøntarealer er kombinert med steinlagte partier og gir et flott inntrykk av området som inngår som en del av Son havn”.²¹ Bildene av Son produseres og reproduseres kontinuerlig gjennom forskjellige aktører, slik som eiendomsmeglere.

Margaret uttrykker en bekymring for at Sons positive image er i ferd med å ødelegges av det hun kaller ”en uvettig planlegging av området og kommunens mange rare påfunn”. Spesielt irritert er hun over innføringen av parkeringsavgiften kommunen har innført:

Margaret (Son): Det jeg er forbanna på her, det er parkeringsavgiften. Det er jo litt av et image. Hvorfor skal Son bære hele den? Det er ikke parkometer i Vestby! Men i Son, som er en sånn idyll og som egentlig er en magnet, også for hele Vestby kommune, en positiv sådan, der setter de opp disse ”ugleparkometerne”. For meg så spiller det jo ingen rolle, jeg bor jo her så jeg har [parkerings]plass her, men jeg syns det er et veldig dumt trekk. Der har vi et sånt dumt trekk igjen, som skaper lite inntekter, men så mye negativ reklame og så mye bråk.

Det er ikke bare på brygga det har skjedd en utvikling i løpet av de siste årene. Spa-hotellet, som bygges på den gamle tomten til Son Marina, har også skapt diskusjon, men det virker ikke som om dette prosjektet har møtt så stor motstand som utbyggingen av Son Havn Nord. Mine intervjupersoner er alle enige om at det som har skjedd på havna ikke er bra, men de som nevner Spa-hotellet har ikke samme mening om dette:

²⁰ <http://finn.no/finn/realestate/object?finnkode=12949233&sid=xz1cba1UGxU046248&WT.svl=Link> Hentet 1.5.08

²¹ <http://finn.no/finn/realestate/object?finnkode=12949233&sid=xz1cba1UGxU046248&WT.svl=Link> Hentet 4.5.08

Intervjuer: Hva synes du om byggingen av Spa-hotellet?

Margaret: Hva skal jeg si? Jeg har ikke sett det ferdig, Son trengte kanskje det? Nå er det jo syd for Son så det er kanskje ikke mange det sjenerer vil jeg tro. Syns det er litt voldsomt kanskje? Prisen er jo fullstendig på trynet, jeg syns dette var dyrt, men det der borte er helt på trynet. Kunstige priser. Det skal bli spennende, men det sjenerer ikke meg. Det kan se ganske pent ut, men jeg synes synd på naboene som blir berørt og får stengt utsikten sin, akkurat som jeg syns synd på de som har fått utsikten sin stengt bak her av disse husene.

Hva som gjør at Spa-hotellet er mer akseptabelt enn boligene på havna, er kanskje at Spa-hotellet representerer noe som Sons innbyggere kan identifisere seg med. Son er ikke et sted man kan bygge ”blokker” på havna som stenger for sjøutsikten, men et spa har en mer positiv konnotasjon fordi de relativt høye prisene (både for et spaopphold generelt, og for leilighetene som bygges i tilknytning til hotellet) kanskje setter standarden for hvem det er som kommer til å benytte seg av tilbudet, og dermed også hvem det er som kommer til å bruke og oppholde seg i Son. I tillegg forbindes spa med rekreasjon og fritid. Dette er positive konnotasjoner det er vanskeligere å ”være motstandere av”.

En annen interessant ting å merke seg er at det er Son sentrum som har den høyeste statusen som ”Son”. Områdene utenfor selve sentrum innlemmes ikke i de gjeldende representasjonene av et Son intervjupersonene ser på som viktig å bevare. Det er imidlertid ikke alle de nye innflytterne som deler dette synet på hva som er viktigst for å utvikle Son. Pia ser som nevnt frem til det livet Spa-hotellet forhåpentligvis vil føre med seg, for henne vil ikke en videre utvikling ”true Sons særegenhet”. For henne er ikke Son så spesielt. Trude tenker seg at Son i fremtiden vil få et litt mer småby-aktig preg, og ser heller ingen problemer med en slik utvikling. Merete føler ikke at Sons landlige preg vil trues av feil type stedsutvikling fordi Son uansett ikke har plass til de store endringene: ”Det kan liksom ikke bli noen svær gågate nede i sentrum”.

5.5 De nye vs. de gamle – ”Soningenes” Son.

Savage et al. (2005) hevder at det tidligere var vanlig å beskrive et skille mellom ”lokale” (de som er født og oppvokst på et sted) og nye innflyttere i britiske områdestudier. De ”lokale” betraktes som ”ekte” innbyggerne av stedet. De er også, moralsk sett, i besittelse av stedet (*moral possession over place*). Savages et al. (2005) egen undersøkelse viser imidlertid at denne kategoriseringen ikke gjenspeiler deres egne funn, fordi deres intervjupersoner ikke ser deres egne boligområder som spesielt sosialt homogene, men heller som relativt blandet.

Intervjupersonene kategoriserer mangfoldet, men på flere forskjellige måter; å skille mellom ”lokale” og nye innbyggere er bare en av dem. Savage et al. (2005) finner likevel en ganske sterk dikotomi mellom de ”lokale” og innflytterne i Ramsbotton, et av deres undersøkelsesområder. Der skildres et generasjonsskille mellom de ”gamle” og de ”nye”.

I Son er det tydelig at det finnes en idé om en ”opprinnelig befolkning”. Selv om flere sier de opplever Son som et sted preget av mangfold, blir likevel (både i Son og i Vestby) *soningene* nevnt løpet av nesten alle intervjuene, uten at det inngår som tema i min intervjuguide, eller at jeg tar det opp først. Hva det innebærer å være en soning, er kjent for de fleste i kommunen, men det er kanskje likevel litt overraskende at såpass nye innflyttere har hørt begrepet og kan fortelle meg så mye om ”dem”. Camilla og Fredrik forklarer at det for dem ikke betyr så veldig mye at de er fra Son, men at de er klar over at mange soninger har et spesielt følelsesnært forhold til Son:

Intervjuer: Betyr det noe spesielt å være fra Son?

Camilla: Jeg tror at det for de som har bodd her, som er soninger, er det noe spesielt å være soning. De lar ikke oss nye kalle oss for soninger.

Intervjuer: Hvorfor ikke?

Camilla: De sier man må være tredje generasjon for å kalle seg soning. Litt sånn spøkefullt da, selvfølgelig. Men for de tror jeg det er gjevt å være fra Son.

Intervjuer: Hvorfor tror dere det er det?

Fredrik: Det vet vi ikke. For min del er det ikke så viktig at jeg kan kalle meg soning, at jeg bor i Son er bare sånn det har blitt.

Pia opplever sonsbefolkningen som veldig stolte av stedet sitt, og at de er opptatte av å bevare Son. Hun skildrer også en distansering mellom soningene og seg selv. Hun tror at noen kanskje kan oppfatte henne som en ”som kommer fra Oslo og skal klage”. Pia legger til at hvis noen oppfatter henne slik, så synes hun det er helt i orden. Hun har et avslappet forhold til det å være innflytter i Son.

Anne og Lars, som opprinnelig er fra Vestby, snakker også om soninger:

Intervjuer: I hvilken grad tror dere at det er mennesker med samme typer normer og verdier som bosetter seg i Son?

Anne: Jeg tror ikke det er så likt. Det er så mye bygging at her tror jeg det er veldig mye forskjellige folk. Kanskje de soningene som har vært her i mange år føler det litt sånn. Og det merker man jo også, når det skjer noe her, på hvem det er som engasjerer seg.

Lars: Ja, men jeg tror også at det er mange innflyttere som engasjerer seg, det er mange som blir fort soninger, for å si det sånn. At det er mange som både ønsker det [å være soning], og som ubevisst blir påvirket til å mene det samme som dem som bor her.

Anne: Men om vi blir soninger, det vet vi ikke!

Intervjuer: Så det holder ikke bare å bo i Son for å være en soning?

Lars: Nei, jeg synes ikke det.

Det er altså visse kriterier man må oppfylle for å kunne kalle seg en soning. Ifølge Merete og Sindre handler ett av kriteriene om *hvor* i Son man bor:

Merete: Hvis du sier til noen som bor i Son at du bor i Son, på Store Brevik, så bor du jo ikke i Son, men på Store Brevik. Så jeg sier aldri det til soninger.

Sindre: Det er jo 1555 Son, så det må jo være i Son det og?

Merete: Det står noe om det i menyen på Kroa i Son. Så det er litt sært. Soninger er sære.

Intervjuer: Har de som bor i Son samme type normer og verdier?

Merete: Det er jo en spesiell type folk som bor i Son. Akkurat her er det bare nye, jeg tenkte mest på de nede i sentrum, litt gamle familier. De som har hytter i Ringveien blir jo ikke likt av soningene. De er kanskje litt snobbete, de behøver ikke ”kommer her og komme her”.

Historien om soningene vitner om en sterk lokal tilhørighet. I Son Leksikon (Slettjord et al. 2002) er det viet fem sider til temaet ”soning”, og selv om det er skrevet med en viss undertone av ironi, forteller det om en eksisterende lokalpatriotisme. Det fremgår av artikkelen i leksikonet at en soning ikke er en fra Vestby: ”Det alle soninger er enige om, er at Son ikke er Vess-spy. Vess-spy er en jernbanestasjon med en nedlagt sukkertøyfabrikk. Og ingen kan bo der” (Slettjord et al. 2002:302). Dette utsagnet belyser en viss distanse mellom Vestby og Son. En ”ekte soning” karakteriseres blant annet av at han lengter hjem før han har reist, og at han får abstinenser før Kambo (som ligger rett utenfor Son, men i Moss kommune). En slik lokalpatriotisme handler om det å være stolt av Son, noe som kan være en viktig drivkraft i stedsutviklingen. Utfordringen kan sies å være å få til en balanse, slik at lokalpatriotismen blir en ressurs, og ikke en barriere for utvikling. De som har direkte interesse av å presentere Son på en spesiell måte vil jobbe bevisst og målrettet for å skape en ønskelig stedsidentitet. Ulike meninger om hva som er Son, eller hvordan Son bør utvikles, kan komme i fare for å drukne dersom representasjonene om Son ”eies” av en spesiell gruppe mennesker. Fordi rådende bilder av et sted dreier seg om hvilken kunnskap som synes gyldig, kan man knytte dette til makt. Neumann (2001) hevder at det er viktigere å fokusere på hvem det er som sier noe, enn hvordan det sies. Da legges det ikke så stor vekt på om det som sies er sant eller ikke, oppmerksomheten bør heller rettes mot om den som uttaler seg har autoriteten til å gjøre det. Dersom bare de ”lokale” har autoritet til å uttale seg og ”eie stedet moralsk sett” (Savage et al. 2005), undergraves ideen om sted som sosial konstruksjon og

prosess, og dermed også som bærer av forskjellige identiteter. Intervjupersonene forteller om at de ikke er ”soninger” ennå og at de er kjent med at det finnes visse kriterier som må oppfylles før en kan kalle seg en soning. Trude forteller lattermildt at det eneste som kunne fått dem til å flytte fra Son er hvis de blir mobbet bort: ”Ja, for vi er jo ikke soninger...”.

5.6 ”Vi er i ferd med å bli Groruddalen nr. 2” – Utviklingen i Vestby

En konsekvens av mye utbygging og relativt stor befolkningsvekst er at steder forandrer seg. Mange firmaer har plassert lagerbyggene sine i kommunen, på egne områder, og et nytt næringsområde er under utbygging i dag. Det er også planlagt et kjøpesenter (Vestby Senter) i nærheten av Vestby sentrum. I tillegg har kommunen fått mange nye boliger i løpet av det siste året. Dette er en del av en eksurbanisering, men ikke alle er like fornøyd med den utviklingen som preger kommunen:

Petter: Jeg er redd for, og dette er en kjepphest for meg, at hvis Vestby Senter bygges ut, så er det døden for Vestby kommune. Det kommer til å ødelegge hele Vestby sentrum. Det som har skjedd i Vestby sentrum de siste årene er meget bra. Det har blitt noe enhetlig over noe som før var litt sånn forskjellige præriebygg. Kommunehuset har blitt fint, og vi har fått disse røde mursteinshusene som gjør at man tenker at dette kan man begynne å identifisere seg med. Og jeg håper inderlig at det kommer noe mer enn matbutikker som er i stand til å holde ut. Den utbyggingen som finner sted på Deli Skog nå, den er jeg heller ikke spesielt begeistret for. Kall det Vestby logistikk-kommune. Det er en litt forblømt betegnelse, for det betyr at vi er i ferd med å bli Groruddalen nr. 2. Det er skremmende, og den utbyggingen som skjer på det nye feltet gjør at Vestby nord kan få et litt utdanningsfiendtlig preg over seg, fordi de som kommer til å jobbe der, på gulvet for å si det rett ut, ikke kommer til å ha noen særlig utdanning. Og hvis det kommer til å gå over i neste generasjon... Det kommer til å føre til at man får befestet en del negative trekk i Vestby nord. Jeg er redd for at det løpet er kjørt allerede.

Intervjuer: Synes du Vestby da kan komme til å miste litt av denne landlige idyllen?

Petter: Ja, det har det jo gjort allerede. Hvis du kommer kjørende forbi der [Deli Skog] på kvelden og ser utover E6, så ser du en miniby av tomme lagerbygg. Tenk om den trafikken skal igjennom sentrum? Jeg har merket økende trafikk allerede, jeg sykler fram og tilbake tilstasjonen hver dag. Sånn sett er det bra med Pepperstad, det er skjermet fra det. Men stakkars dem som er invitert til å flytte inn i de nærliggende boligområdene på Sole. Jeg høres veldig pessimistisk ut nå altså, jeg vet det!

Petter mener at den utviklingen han er vitne til har ødelagt noen av Vestbys landlige karakteristika. Jo mer et sted vokser og utvikler seg, jo større forandringer vil være synlige i landskapet. Ryan (2006) hevder at de landlige omgivelsene mennesker flytter for å bo i, som

jo kan sies å være typisk for hvorfor noen velger å bosette seg i eksurbia, ødelegges ettersom stedet blir populært og flere og flere mennesker etablerer seg i området; ” [...] the very rural character that attracted them to the countryside becomes degraded” (Ryan 2006:6). Videre hevder han at det derfor er vanlig at mange av de som vil bevare dette miljøet er nye innflyttere. På grunn av Vestbys strategiske beliggenhet langs E6 og Østfoldbanen, er det mange bedrifter som har sett det lønnsomt å plassere lagerbygningene sine i Vestby. Kommunen har også lagt til rette for en slik utvikling med en strategi om å stoppe utpendlingen og skaffe flere arbeidsplasser innad i kommunen. Dette har resultert i relativt store områder med slik virksomhet, Petter karakteriserer det som en ”miniby”. Han er redd for at Vestby skal utvikle seg til å bli et nytt Groruddalen, en representasjon som for mange kan sies å ha en negativ klang. I hvert fall når det foregår en ”Groruddalssatsning” i Oslo kommune med et budsjett på nesten 50 millioner kr., som har som mål å bedre miljø- og levetilstandene i området.²² Groruddalen har et stigma som ikke er positivt, og blir gjerne forbundet med forurensing, uryddige og estetisk dårlige industriområder, ungdomskriminalitet og ”fattigdom”.

Vestby kommune har som mål å legge til rette for et variert næringsliv, men det er ikke enkelt når man har sterk konkurranse fra nabokommunene, som for eksempel Ås der Universitetet for miljø- og biovitenskap ligger (Vestby kommune 2007). Det er i det hele tatt ikke lett å opprette kunnskapsintensive bedrifter i et miljø som ikke preges av slike bedrifter fra før. Litteraturen peker dessuten på at de kunnskapsintensive bedriftene er spesielt opptatt av stedskvaliteter når det kommer til beslutningen om hvor de skal lokalisere seg. I intervjuet med representanter fra kommuneadministrasjonen blir dette bekreftet:

Intervjuer: Hvordan legger Vestby kommune til rette for et variert næringsliv?

Trond Wangen, kommuneplanlegger: Det blir veldig mye logistikk og lagervirksomhet, og servicenæring. I forbindelse med det så kan det vel bli litt kontorvirksomhet også, men jeg tror vel ikke at Vestby utvikler seg så mye i den retningen. Det blir vel langs den lesten vi allerede har nå. Jeg tror liksom ikke Vestby kan bli et hovedsete for Ernst & Young, for å si det sånn.

Intervjuer: Det hadde vært ok med noen ”hjernebedrifter” i kommunen også?

²² <http://www.prosjekt-groruddalen.oslo.kommune.no/getfile.php/plankontoret%20for%20groruddalen%20%28GRORUDDALEN%29/Internett%20%28GRORUDDALEN%29/Dokumenter/Handlingsprogram%20PG3%20-%20endelig-080307.pdf>
Hentet 24.4.08.

Lars Grimsgaard, plansjef: Politikerne vil jo gjerne det. Så når de legger ut et nytt næringsområde på Deli Skog, så ønsker de jo å tilrettelegge deler av næringsområdet til mer intensivt næringsliv, og ikke bare til sånne svære logistikkmfirmaer.

Om det er ønskelig å holde flest mulig av sine egne innbyggere med arbeidsplasser innad i kommunen, er det et poeng å forsøke å legge til rette for forskjellige typer arbeidsplasser.

Vestby kommune har mange utfordringer, den største er kanskje knyttet til det å være et pressområde. Å håndtere befolkningsutviklingen har førsteprioritet, spesielt når det gjelder infrastrukturen. Plansjef Grimsgaard legger til at kommunen står overfor store økonomiske utfordringer på grunn av mange store utbyggingsprosjekter de siste årene. Dette vil føre til stor lånegjeld og store utgifter i årene som kommer. Mine intervjupersoner forteller at naturen, rekreasjonsmulighetene og det landlige preget hadde mye å si for deres bosettingsvalg. Noen av disse kvalitetene står nå i fare for å forsvinne, i alle fall i følge Petter. Hvis Petters syn på Vestby som en kommune på vei til å bli ”Groruddalen nr. 2” er et syn som deles av mange, kan dette oppleves som en potensiell trussel for stedets attraktivitet. Når det gjelder utbyggingen av Vestby Senter, kan det diskuteres hva dette vil gjøre med ”sentrum” av Vestby. Det er ingen helhetlig idé om hvor Vestby sentrum skal utvikles, og tidligere planlegging har ikke vært konsekvent:

Lars Grimsgaard, plansjef: Det er litt uklart. Det finnes jo et sentrum oppe ved gamle møbelsenteret hvor det er butikker, og så har du litt butikker her nede, og så kommer det et nytt kjøpesenter kanskje. Så det blir litt her og litt der uten at det blir noe livskraftig sentrum. Det har vært litt tilfeldig hvor man har bygget frem til nå, føler jeg. Hvis det er noen som har lyst til å bygge en butikk, så har de fått lov til å bygge en butikk, uten at det ligger noen store og helhetlige planer bak om hvordan man ønsker å ha det.

Det er kanskje dette som er noe av årsakene til Vestbys manglende identitet og image, som mange av mine intervjupersoner forteller om. Man holder seg heller til sine egne boligområder og sine egne fritidsaktiviteter (eller barnas) for å treffe kjentfolk, rett og slett fordi det ikke finnes så mange andre felles møteplasser. Man reiser ikke til Vestby sentrum for å treffe andre. Å ha et levende sentrum er kanskje den kvaliteten ved Son som mine intervjupersoner i Vestby mest av alt skulle ønske de hadde:

Mona (Pepperstad): Å ha et sentrum som er pent og koselig, spesielt når du har folk på besøk. At man kan ta seg en tur på søndagen og kose seg i sentrum. Her har man ikke noen følelse av å ha et sentrum, det er en bedre sosial arena i Son. Jeg føler at Son er litt mer samla enn Vestby, det er ikke noen samlingsplass for oss som bor her på Pepperstad. Det var jo en butikk her før, det hadde vært bra å ha, en liten kafé. Det

spørs jo på pris og sånne ting, men hvis den hadde vært grei hadde vi absolutt brukt den. Vi tenkte også at Vestby Senter er noe positivt for området. Det kan kanskje være noe som er litt mer samlende, at man møter folk og handler. En mer naturlig møteplass, kanskje. Men det er ikke sikkert det blir noe koselig.

Marianne forteller at det kommer an på hvilke butikker det blir i senteret hvor vellykket det blir. Hun sammenlikner det med Ryggesenteret, et senter hun opplever som upersonlig, med for store butikker: ”Jeg håper at hvis de bygger Vestby Senter, at de gir det litt sjel. Ikke bare en sånn kloss, men at det kan bli en samlingsplass, noen ålreite kafeer”. Petter savner arenaer i Vestby som gjør det mulig å være litt mer spontan: ”I Son så tror jeg de har flere arenaer i nærmiljøet. I Son kan de bare si: ”Vi går ned – nå tar vi en øl og snakker videre om dette”, mens her må vi avtale på forhånd”. En kjøpesenterutvikling er kanskje ikke kjent for å være spesielt sentrumsvennlig, men i tilfeller der det fra før av ikke finnes et sentrum som fungerer som sosial arena for innbyggerne, kan et kjøpesenter kanskje fylle den rollen. Da må kjøpesenteret i så fall utformes på en slik måte at det innbyr til den sosiale bruken som savnes.

De forskjellige meningene vitner om ulike oppfatninger av Son og Vestby. Ingen av stedene kan derfor ikke reduseres til å ”bare” være et sommersted, kunstnersted, en mini-by, koselig, trygt eller barnevennlig. Son og Vestby er ikke to stabile steder med hver sin uproblematisk identitet, men må heller ses på som ”[...] articulated moments in networks of social relations and understandings” (Massey 1993:66). Hun hevder videre at steder, som mennesker, kan ha multiple identiteter. Å ha et slikt syn på sted vil ifølge Massey (1993) også innebære å være klar over stedets koblinger med resten av verden.

5.7 Vestby og Son: to forskjellige eksempler på eksurbane steder?

Utgangspunktet for eksurbaniseringen i Vestby og Son antas i denne oppgaven å være forskjellig. Det er sannsynlig at Vestby har vokst i takt med utbyggingen av motorveien og jernbanenettet, mens Son hovedsakelig har vokst på grunn av stedsspesifikke kvaliteter. Selv om den senere veksten i Son også kan sies å ha blitt muliggjort av vei- og jernbaneutbygging, kan det hevdes at stedet opprinnelig har ”vokst frem” av andre grunner. Sons rike historie, beliggenhet og arkitektur, kan sies å være noen av årsakene til at stedet oppfattes slik det gjør av mine intervjupersoner. Sons positive bilder kan sies å tiltrekke seg de innflytterne som ønsker å assosieres med stedet Son, og som mener at stedets ”identitet” passer med deres oppfatninger om seg selv og sin livsstil. Dette skiller de nye innflytternes meninger om å

bosette seg på de to stedene. Vestby og Son kan hevdes å passe inn i de forskjellige typene av ”exurbs” Berube et al. (2006) beskriver. Vestby har likhetstrekk med ”Affordable exurbs”. Ifølge Berube et al. (2006:30) kan disse eksurbane områdene tilby “[...] new housing that is considerably more affordable for middle-income home buyers than new housing elsewhere in the metro area”. Det vil være lettere å finne seg en enebolig i Vestby som er relativ rimelig enn i Son, selv om det selvfølgelig finnes både rimelige og mer kostbare boliger i spesielle områder på begge steder. Son kan sies å være en blanding av det Berube et al. (2006) kaller ”recreation exurbs” og ”favored-quarter exurbs”. I Son har flere sommerhus og hytter i løpet av de senere årene blitt omgjort til helårsboliger, noe som kjennetegnes av ”recreation exurbs”. Disse eksurbane områdene vokser på grunn av sin beliggenhet i naturskjønne omgivelser. ”Favored-quarter exurbs” kan kanskje også hevdes å være det motsatte av ”affordable exurbs”, fordi de kjennetegnes av ”[...] more upscale homes, occupied by high-income households seeking the semi-rural lifestyle enjoyed by Spectorsky’s exurbanites some 50 years ago” (Berube et al. 2006:31). I denne kategorien kommer kanskje de som bor i store hus med usjenerte omgivelser og flott utsikt over Oslofjorden. Slike eiendommer ligger i en prisklasse for seg selv og tiltrekker derfor en viss type mennesker.

Det er selvfølgelig ikke mulig å plassere Son og Vestby i hver sin eksurbane kategori, der alle kjennetegn ved kategoriene oppfylles. Til det er eksurbane områder for varierte, noe jeg har vist med min analyse av nye innflytteres opplevelse av det å bo i Vestby og Son. Likevel kan det være fruktbart å se Vestby og Son i tilknytning til Berubes et al. (2006) inndelinger fordi de viser at eksurbia kjennetegnes av forskjellige faktorer, og at disse faktorene nettopp er årsaken til deres vekst. Dette kan igjen ses i sammenheng med hvilke type mennesker de forskjellige eksurbane områdene tiltrekker seg, noe denne empiriske undersøkelsen er et eksempel på.

6. Avslutning

Utgangspunktet for denne masteroppgaven har vært fenomenet eksurbanisering. Vestby og Son kan hevdes å være eksempler på eksurbane steder, blant annet på bakgrunn av stedenes avstand til Oslo, varierte næringsstruktur, stor andel pendlere og befolkningsvekst. Min hensikt med denne oppgaven har ikke vært å forsøke å kvantifisere og måle variablene som kan hevdes å være spesielle for nye innflyttere i eksurbia, men heller å undersøke hvordan Vestby og Son oppleves som eksurbane steder av dem som nettopp har flyttet dit.

Jeg har undersøkt om det finnes noen forskjeller når det gjelder hvorfor nye innflyttere til kommunen velger å bosette seg i Vestby eller Son. Andre sentrale spørsmål jeg har forsøkt å belyse er hvordan nye innflyttere i Son ser på Vestby og dets innbyggere og omvendt, samt i hvilken grad Vestby og Son kan sies å være forskjellige eksurbane steder. Jeg vil i dette avslutningskapittelet oppsummere undersøkelsens viktigste funn.

6.1 Hvorfor flytte til Vestby og Son?

Tradisjonelle og generelle flyttemotiver kan identifiseres hos begge innflyttergruppene, som for eksempel avstanden til Oslo (som arbeidsmarked og for noen også en sosial arena), nærheten til sjøen og gode rekreasjonsmuligheter. Stedenes landlige kvaliteter er viktige grunner til at alle de nye innflytterne har bosatt seg i kommunen. Kategorien ”landlig kvalitet” har en bred og sammensatt betydning, men mine intervjupersoner mener at ”det landlige” kan karakteriseres av kvaliteter som at stedene er barnevennlige, at de gir muligheter for en stor grad av privatliv, at naturen finnes i umiddelbar nærhet og at det er trygt, godt og rolig å leve i Vestby og Son. De nye innflytterne hadde også forventninger om å være en del av et inkluderende lokalsamfunn. Intervjupersonene assosierer et slikt fellesskap med gode naboer og en positiv sosial kontroll. Så langt er forklaringene til de nye innflytterne i Son og Vestby de samme. De forskjellige preferansene kommer til syne når det blir snakk om stedenes attraktivitet, image og representasjoner. På denne måten kan det hevdes at innflytternes *kulturelle kapital* er med på å avgjøre hvor de flytter.

Innflytterne til Son forteller om et valg av bosted som skal passe med deres identitet, det være seg kulturen, historien, det fysiske landskapet eller sjøen. Vestbys nye innbyggere legger mest vekt på stedets praktiske beliggenhet, rekreasjonsområder, ”landlighet” og at det

er usnobbete, vanlige og jordnære mennesker som bor der. Disse fortellingene synliggjør hvilke forskjeller som finnes mellom intervjupersonene i Vestby og Son, og hva de forskjellige vektlegger når det kommer til valg av bosted. Min opprinnelige antakelse bekreftes derfor av intervjupersonenes historier; i denne sammenheng eksisterer Son, i større grad enn det kan sies om Vestby, i kraft av seg selv og sine mange positive representasjoner.

6.2 Forskjeller mellom positive og negative bilder av Son og Vestby

De nye innflytterne er overraskende like i sine oppfatninger av eget nærmiljø. De aller fleste forteller om et nytt liv i Vestby eller Son som de er svært fornøyde med. Selv om det er i Son at de nye innflytterne kan sies å være i umiddelbar nærhet til sjøen, er for eksempel dette en kvalitet som nevnes av innflytterne på begge steder. En annen felles karakteristika er at begge gruppene opplever å bo i landlige omgivelser, til tross for at enkelte av de nye innflytterne i Son mener det finnes noen urbane kvaliteter ved stedet. Disse settes pris på, men hovedinntrykket er likevel at Son fremstilles som mer landlig enn urbant.

Innflytterne til Son forteller om det de opplever som positive eksterne bilder av hjemstedet sitt. Flere nevner at de i samtaler med andre om Son, er vant til å få hyggelige tilbakemeldinger. Son blir gjerne sammenliknet med andre kystnære steder som Drøbak eller ”Sørlandet”. Nye innflyttere til Vestby opplever derimot ikke i samme grad at utenforstående har slike umiddelbare (positive) konnotasjoner til Vestby. I den grad det eksisterer representasjoner om Vestby, eller Pepperstad, forteller mine intervjupersoner at de ikke nødvendigvis er spesielt sympatiske. Et av parene på Pepperstad ble for eksempel frarådet å kjøpe bolig der. Selv om de eksterne bildene i mange tilfeller er negative, er det gjerne innbyggerne selv som lager og viderefører representasjonene. Paret som ble ”advart” mot å kjøpe seg bolig på Pepperstad, fikk denne ”advarselen” av noen som var bosatt i Son. Dette kan si noe om hvordan forholdet er mellom de to stedene. De kunne også fortelle at de av andre innbyggere på Pepperstad fikk vite om et spesielt område på boligfeltet der de ikke burde bosette seg. De nye innflytterne i Vestby fortalte meg altså om det de oppfattet som negative bilder av sitt eget nærmiljø. I Son derimot, var det ingen av mine intervjupersoner som hadde oppfattet noen eksterne negative representasjoner. Blant de jeg intervjuet i Vestby og Son, har det altså vist seg å være en forskjell i hvordan de nye innflytterne opplever sitt nærmiljø. Negative eksterne bilder eller ei, de aller fleste av intervjupersonenes bilder av eget område var positive.

6.3 Son som "eksklusivt" og Vestby som kjedelig?

Son beskrives gjerne av Vestbys nye innflyttere som et litt "eksklusivt" sted. Dette kommer først og fremst av stedets tilknytning til sjøen og den type livsstil som de mener hører til. Noen av intervjupersonene mener imidlertid at det kanskje er sommerturistenes inntog til Son som er grunnen til at de har denne oppfatningen av stedet. I motsetning til Vestby, oppleves Son som litt snobbete. Flere av intervjupersonene legger vekt på å fremstille Vestby som et jordnært sted og at det derfor er lett for mange forskjellige mennesker å trives der. De nye innflytterne i Vestby forteller at Son oppleves som et rekreasjonssted, det er et sted som brukes av mine intervjupersoner i Vestby. Det samme kan ikke sies for de nye innflytterne i Son. De oppgir ingen grunner til å ville bruke fritiden sin i Vestby. Menneskene i Son beskrives som litt "spesielle" eller som "kunstnertyper". De oppleves også som engasjerte og ressurssterke. Dette er noe kommunens lokalbefolkning har fått erfare gjennom en bred mediadekning av diverse utbyggingssaker i Son i løpet av de siste årene.

Sons nye innflyttere føler seg ikke som en del av Vestby. Deres identitet er sterkt knyttet til Son alene. Dette kan kanskje begrunnes med at man signaliserer noe spesielt ved å bo i Son, noe som ikke kan sies å gjelde for Vestby. En av grunnene til dette kan kanskje være at de oppgir å ha så få inntrykk av Vestby. Representasjonene av Vestby er enten svært mangelfulle eller av en negativ karakter. Selv om stedet Vestby oppleves som "grått og trist", kan ikke dette sies å være fremtredende når de nye innflytterne i Son beskriver menneskene som bor der. Inntrykket av innbyggerne i Vestby er at de er hyggelige, det er stedet som oppleves som trist, anonymt og uten aktivitet. Det er likevel vanskelig å skulle skille oppfatninger om sted fra menneskene som bor der, fordi sted og mennesker er uløselig knyttet sammen. Med andre ord; mennesker produserer steder samtidig som disse stedene også påvirker og former menneskene.

6.4 Vestby kommunes eksurbane kvaliteter.

Det eksurbane kjennetegnes kanskje først og fremst av å være en blanding av landlige og urbane kvaliteter, noe som intervjupersonene i denne oppgaven formidler som en av de viktigste årsakene til at de har valgt å bosette seg i kommunen. Enkelte negative karakteristikk av byen holdes fortsatt i hevd i det norske samfunnet, og det eksurbane kan tilby en "landlig livsstil", uten at man trenger å bosette seg utenfor rimelig pendleavstand til byen. På denne måten trenger ikke innbyggerne i eksurbia å ofre jobbene sine i byen for å

kunne leve i områder de opplever som ”landlige”. Reservasjonene mot byen går ikke på å arbeide der, men å skulle bo der. Selv om det kan være elementer fra bylivet noen nye innflyttere savner, er ikke savnet så stort at de oppgir hus, hage og privatliv for det.

Berube et al. (2006) deler inn forskjellige eksurbane områder på bakgrunn av hva som har vært avgjørende for deres vekst. Noen av disse eksemplene kan sies å ha fellestrekk med hvordan intervjupersonene opplever Vestby og Son. Å bosette seg i eksurbia kan nok sies å være et uttrykk for en foretrukket ”landlig” livsstil. Likevel kan eksurbia for noen tenkes å være det mest tilgjengelige, både når det kommer til pris og akseptabel avstand til byen.

Denne oppgaven har vist at årsakene til hvorfor mine intervjupersoner har bosatt seg i eksurbia er mange og varierte. Om Vestby kommune vil beholde sine eksurbane kvaliteter er et spørsmål det ikke er lett å svare på. I en tid der flere og flere mennesker bosetter seg i kommunene rundt Oslo, er det mulig å tenke seg at Vestby kommune vil fortsette å være et alternativ til de som ønsker å bosette seg i landlige omgivelser, men i rimelig pendleavstand til byen. Eksurbia er imidlertid ikke et sted med klart definerte grenser som ikke kan brytes. En fortsatt sentralisering vil kanskje kunne ”presse” flere mennesker lengre ut av byen, og utvide Stor-Oslo til også å innlemme steder som Vestby og Son. Et slikt fremtidsscenario vil kunne forvandle det eksurbane til det suburbane, slik som Nelson og Sanchez (1997) hevder skjer i USA. Her og nå, kan likevel Vestby og Son ses på som to eksurbane steder. Min oppgave har vært et forsøk på å formidle hvilke tanker og meninger de nye innflytterne på de to stedene har om det å velge å bosette seg i eksurbia. Mine empiriske funn kan være med på å videreutvikle teorier om det eksurbane i en norsk kontekst, og er et bidrag til forskningsfeltet som tar for seg utviklingen i byens ytterkanter. I tillegg håper jeg igjennom analysen å ha gitt et interessant innblikk i hvilke forestillinger og bilder nye innflyttere kan ha av Vestby og Son.

Litteraturliste

- Agnew J. (1993): "Representing space: Space, scale and culture in social science" i Duncan J. og D. Ley (eds.) *Place/culture/representation*. Routledge, London.
- Andersen, S. S. (2005): *Case-studier og generalisering. Forskningsstrategi og design*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Barstad. A. (1995): "Levekår i by og land" i *Samfunnsspeilet. Tidsskrift om levekår og livsstil*, nr. 1. 8s.
- Berg, N. G & H. K. Lyngård (2004): "Ruralitet og urbanitet – bygd og by" i *Plan*, nr. 2. 13 s.
- Berube et al. (2006): *Finding exurbia: America's fast-growing communities at the metropolitan fringe*. The Brookings Institution, Washington.
- Beynon H. & R. Hudson (1993): "Place and space in contemporary Europe: Some lessons and reflections" i *Antipode* vol. 25, nr. 3.13s.
- Bourdieu, P. (2002): "Habitus" i Hillier, J. og E. Rooksby (red.) (2002): *Habitus: A sense of place*. Ashgate Publishing Limited, Hants.
- Bourne, L. (1996): "Reinventing the Suburbs: Old myths and new realities" i *Progress in Planning*, vol.43, nr. 3. 21s.
- Brown L. & E. Moore (1970) i Pacione, M. (2005): *Urban Geography. A global perspective*. Routledge.
- Bruegmann, R. (2005): *Sprawl. A compact history*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Burnley I. & P. Murphy (1995): "Exurban development in Australia and the United States: Through a glass darkly" i *Journal of Planning Education and Research*, vol. 14, nr. 4. 11s.
- Caruso, G. (2001): *Peri-urbanisation: the situation in Europe. A bibliographical note and survey of studies in the Netherlands, Belgium, Great Britain, Germany, Italy and the Nordic countries*. Délégation à l'Aménagement du Territoire et à l'Action Régionale (DATAR), Ministère de l'Aménagement du Territoire et de l'Environnement, Frankrike.
- Cavailhés, J. et al. (2001) i Caruso, G. (2001): *Peri-urbanisation: the situation in Europe. A bibliographical note and survey of studies in the Netherlands, Belgium, Great Britain, Germany, Italy and the Nordic countries*. Délégation à l'Aménagement du Territoire et à l'Action Régionale (DATAR), Ministère de l'Aménagement du Territoire et de l'Environnement, Frankrike.
- Clark, J. et al. (2006): "Exurban settlement pattern and the exurban condition". Paper i forbindelse med den 53. Annual North American meetings of the Regional Science Association, Toronto, Ontario, 16. november 2006.
- Crump, J. R. (2003): "Finding a place in the country: Exurban and suburban development in Sonoma County, California" i *Environment and behavior* vol. 35, nr. 2. 16 s.
- Cuba L. & D. Hummon (1993): "A place to call home: identification with dwelling, community, and region" i *Sociological Quarterly* vol. 34, nr. 1. 22 s.
- Dale, B., T. Selstad & P. Sjøholt: *Sentralsted og agglomerasjon. Servicesamfunnets begreper og teorier*. Rapport nr. 3, fra Trøndelagsprosjektet. Geografisk institutt, NTNU.

- Daniels, T. (1999): *When city and country collide. Managing growth in the metropolitan fringe*. Island Press.
- Davis, J. et al. (1994): "The new Burbs. The exurbs and their implications of planning policy" i *Journal of the American Planning Association*, vol. 60 nr. 1. 16s.
- Entrikin, N. J. (1991): *The betweenness of place. Towards a geography of modernity*. The Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Entrikin, N. J. (1994): "Place and region" i *Progress in human geography*, vol. 18, nr. 2. 6 s.
- Fernandez et al. (2005): "Characterizing location preferences in an exurban population: implications for agent-based modeling" i *Environment and planning, serie B: Planning and design*, vol. 32. 21s.
- Fosli, O. & J. Lian (1999): *Effekter av byspredning på bilhold og bilbruk. En studie av Oslo og Bergen pendlerregioner*. Transportøkonomisk institutt, rapport 438.
- Fosse, J.K et al. (2003): *Norske byregioner. En drøfting av byens geografiske utbredelse*. Prosjektrapport 6, Agderforskning.
- Hall, P (2002): *Cities of tomorrow*. Blackwell, Oxford.
- Hansen, T. & I. Bratbakk (2005): *Endringsprosesser i norske drabantbyer*. Byggforsk skriftserie 6 - 2005. Norges byggforskningsinstitutt, Oslo.
- Hayden, D. (2002): "What is suburbia. Naming the layers in the landscape, 1820-2000" i Szold, T og A. Carbonell (red): *Smart Growth. Form and consequences*. Lincoln Institute of Land Policy.
- Hillier, J. & E. Rooksby (eds.) (2002): *Habitus: A sense of place*. Ashgate Publishing Limited, Hants.
- Holloway, L. & P. Hubbard (2001): *People and place: the extraordinary geographies of everyday life*. Pearson Education Limited.
- Hubbard, P. et al. (ed.) (2004): *Key thinkers on space and place*. Sage Publications Ltd, London.
- Irwin, E. (2007): "Measuring the amount and pattern of land development in nonurban areas" i *Review of Agricultural Economics*, vol. 29, nr. 3. 8s.
- Kvale, S. (1997): *Det kvalitative forskningsintervju*. Ad notam Gyldendal.
- Lamb, R. (1983): "The extent and form of exurban sprawl" i *Growth and Change*, vol. 14, nr. 1. 7s.
- Lessinger J. (1987) i Theobald, P. (1988): "Districts on the edge: The impact on urban sprawl on a rural community" i *Research in rural education*, vol. 5, nr. 2. 8s.
- Lindbak, R. & M. Lund (2007): *Tall om tobakk 1973-2006*. Sosial- og helsedirektoratet, Oslo.
- Mazanti, B. (2007): "Choosing residence, community and neighbours – Theorizing families' motives for moving" i *Geografiska Annaler, serie B, Human Geography*, vol. 89, nr. 1. 16s.
- Massey, D. (1993): "Power geometry and a progressive sense of place" i Bird (et al. eds): *Mapping the futures*. Routledge, London.
- Mitchell, C.J.A (2004): "Making sense of counterurbanization" i *Journal of Rural Studies*, vol. 20 nr. 1. 19s.
- Nelson, A. & K. Dueker, (1990): "The exurbanization of America and its planning policy implications" i *Journal of Planning Education and Research* vol. 9, nr. 2. 11s.

- Nelson, A. (1992): "Characterizing Exurbia" i *Journal of Planning Literature*. Vol 6, nr.4. 20s.
- Nelson, A. & T. W. Sanchez (1997): "Exurban and Suburban Households: A Departure from Traditional Location Theory?" i *Journal of Housing Research* vol.8, nr. 2. 23 s.
- Nelson A. & T. W. Sanchez (1999): "Debunking the exurban myth: A comparison of suburban households" i *Housing Policy Debate*, vol. 10, nr. 3. 21s.
- Neumann, I. (2001): *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Peet, R. (1998): *Modern Geographical Thought*. Blackwell Publishing.
- Pickvance C. G. (1986): "Four varieties of comparative analysis" i *Journal of Housing and the Built Environment*. Vol. 16, nr. 1. 22s.
- Relf, E. (1976) i Peet, R. (1998): *Modern Geographical Thought*. Blackwell Publishing.
- Rose, G (1995): "Place and identity: a sense of place" i Massey, D. & P. Jess (eds.): *A place in the world? Places, cultures and globalization*. Oxford University Press, New York.
- Rowland, D. (1982) i Pacione, M. (2005): *Urban Geography. A global perspective*. Routledge.
- Ryan, R. (2006): "Comparing the attitudes of local residents, planners and developers about preserving rural character in New England" i *Landscape and Urban Planning*, vol. 75, nr. 1-2. 17 s.
- Røe, P.G. (2002): "Sosiokulturelle stedsanalyser – et supplement til de tradisjonelle stedsanalysene" i *Plan*, nr. 4-5. 5s.
- Savage, Mike et al. (2005): *Globalization and belonging*. Sage Publications, London.
- Slettjord et al. (2002): *Son leksikon. Encyclopaedia Sonensis*. Vestby Historielag.
- Spectorsky, A. (1955) i Nelson A. & K. Dueker (1990): "The exurbanization of America and its planning policy implications" i *Journal of Planning Education and Research* vol. 9, nr. 2. 11s.
- Sutton P. et al. (2006): "Mapping "Exurbia" in the conterminous United States using nighttime satellite imagery" i *Geocarto International*, vol. 21, nr. 2. 39s.
- Sørli, K. (2003): *Nyinnflytting, videreflytting og annen storbydemografi*. NIBR-notat 2003:111, på oppdrag fra Kommunal og regionaldepartementet.
- Sørli, K. (2005): *En mini-analyse av befolkningsutviklingen i Vestby*. Notat til Soon og Omegn Vel. Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Thagaard, T. (2003): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Thompson, M. J. (2007): "What is antiurbanism?" i *Monu, Magazine on urbanism*. Nr. 7, 2007. 8 s.
- Tuan, Yi-Fu (1974): "Space and Place: Humanistic Perspective" i Agnew, J. et al. (1996): *Human Geography. An Essential Anthology*. Blackwell Publishing.
- Vestby kommune (2007): *Kommuneplan 2007-2019*.
- Walker P. & L. Fortmann (2003): "Whose landscape? A political ecology of the "exurban" Sierra" i *Cultural Geographies*, vol. 10, nr. 4. 32s.

Wilhelmsen, L. et al. (1997): *Grenser til besvær. Lokaldemokrati og forvaltning i hovedstadsområdet*. Utredning til Kommunal- og arbeidsdepartementet, 4. Mars, 1997.

Ærø, T. (2002): *Boligpreferencer, boligvalg og livsstil*. Ph.d-avhandling, By og Byg Statens Byggeforskningsinstitiut.

Vedlegg 1.

Vil du la deg intervju?

Mitt navn er Bente Lise Stubberud, og jeg holder på med min mastergrad i samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Dette skrivet er en forespørsel om å få intervju deg i forbindelse med masteroppgaven min som har fått tittelen: "Nye innflytteres opplevelse av Vestby og Son". En av grunnene til at jeg har valgt å skrive masteroppgave om Vestby og Son, er at jeg selv er oppvokst i kommunen.

Det er mange som synes det er attraktivt å flytte til Vestby og Son, og det kan være flere ulike grunner til hvorfor man velger å bosette seg i kommunen. Vestby og Son har mange likheter, men stedene har også sine "egne" karakteristika og kvaliteter som er med på å understreke de forskjeller som finnes mellom dem. Formålet med dette prosjektet er altså å undersøke hvordan innbyggere i Vestby og Son opplever hjemstedet sitt, og jeg ønsker derfor å intervju personer eller familier som i løpet av 2006/2007 har bosatt seg på et av stedene. Grunnen til at jeg ønsker å snakke med akkurat deg, er at du i en flytteprosess nylig har vurdert stedet du har flyttet til (Vestby eller Son). Intervjuet vil ta form som en samtale du selv kan være med på å styre, og som vil vare ca. 1 time. Jeg er spesielt interessert i hvorfor du har valgt å bo i Vestby eller Son, og tanker og meninger du måtte ha om de to stedene.

Adressen dette brevet er sendt til har jeg funnet ved hjelp av eiendomsoverdragelser offentliggjort via Moss Avis' og Østlandets Blads nettsider. Jeg har deretter kontrollert opplysninger om adresse og telefonnummer på gulesider.no. Jeg håper det stemmer at du er i min målgruppe.

Om du velger å delta kan du avstå fra å svare på enkeltspørsmål i løpet av intervjuet.

Du kan også når som helst, og uten å oppgi grunn, trekke deg fra prosjektet. Jeg er underlagt taushetsplikt, og alle opplysningene anonymiseres, slik at ingen kan kjenne deg igjen. Prosjektet avsluttes i april 2008, og opplysningene vil da bli slettet.

Jeg håper å kunne møte deg til et intervju! Jeg vil i løpet av en ukes tid ta kontakt pr. telefon for å spørre om du har lyst til å stille opp som informant. Som takk for hjelpen, kan du om ønskelig motta et sammendrag av undersøkelsens resultater ved prosjektslutt. Oppgaven i sin helhet vil også bli publisert på Universitetets nettsider.

Om det er spørsmål i forbindelse med dette brevet, eller masteroppgavens tema generelt, svarer jeg gjerne via telefon eller e-post.

Med vennlig hilsen,

**Bente Lise Stubberud
bentestu@student.sv.uio.no Mobil: 922 50 249.**

Vedlegg 2.

Intervjuguide

Denne intervjuguiden danner grunnlaget for intervjuer med privatpersoner fra Vestby eller Son.

BAKGRUNN:

- Alder
- Antall barn (familiestørrelse)
- Utdannelse
- Tidligere bosteder (barndom)

1. MOTIVASJON OG BESLUTNING FOR FLYTTING:

- Når flyttet du til Vestby/Son?
- Hvor flyttet du fra? Hvorfor?
- Hvorfor valgte du å bosette deg her? Følge opp med forskjellige beslutningsalternativer: økonomi, (livsfase), livsstil (landlig, bruke naturen, hvor føler man seg ”hjemme”), nettverk (kjenner man noen her fra før/vil bli kjent med), hvordan tror man at det er her i forhold til andre steder/forsteder/Oslo.
- Hva slags image har Vestby/Son? Passer dette imaget med hvordan du oppfatter deg selv? (Identitet, vise hvem man er).
- Har Vestby/Son noen forskjeller eller likheter med det stedet du selv vokste opp? (Finne tilbake til barndommen/legge til rette for egne barns oppvekst).
- I hvilken grad tror du de som bor i Vestby/Son deler samme normer og verdier? (Habitus)
- Hvilke forventinger har du til det å skulle bo i Vestby/Son?

1. OPPLEVELSER AV STED (informantene får spørsmål om sitt bosted)

- Hvordan vil du karakterisere Vestby/Son?
- Betyr det noe spesielt å være derfra? Oppfølgingsspørsmål: tilhørighet, forankring, følelser.
- Hvordan tror du folk fra Vestby/Son oppfattes? (av andre innad i kommunen/utenfor?)
- Hvilke bilder har andre (besøkende, avisa, innbyggerne selv) av bostedet ditt? (Interne/eksterne bilder).
- Hvilke forestillinger hadde du om Vestby/Son da du bestemte deg for å flytte hit? Synes du virkeligheten stemmer overens med dine forestillinger? (Mentale bilder).
- Føler du deg ”hjemme”?
- Hvordan bruker du nærmiljøet ditt? (Aktiv i lag og foreninger, natur, rekreasjon, fritid).
- Er det aktiviteter/behov du ikke får dekket der du bor? I så fall, hvilke?

2. MOTSETNINGER MELLOM VESTBY OG SON (her får de fra Vestby mulighet til å snakke om Son, og de fra Son mulighet til å snakke om Vestby)

- Hvordan vil du beskrive Vestby/Son? Oppfølging: kultur, mennesker, ”ånd”, popularitet, estetikk osv.
- Hvilke likheter er det mellom Vestby og Son? Hvilke forskjeller eksisterer?
- Kunne du ha tenkt deg å bo i Vestby i stedet for i Son/omvendt? Hvordan har det seg at du valgte Vestby fremfor Son/omvendt?
- Hva slags type mennesker tror du det er som bosetter seg i Vestby/Son?
- Er det kvaliteter i Son du skulle ønske Vestby hadde/omvendt? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er du noen gang i Vestby/Son på fritiden din? Hvorfor/hvorfor ikke?

3. BELIGGENHET: AVSTAND TIL OSLO/ANDRE – BRUK AV OSLO/ANDRE

- Hvor ofte er du i Oslo? Hvilken funksjon har Oslo for deg?
- Hvordan kommer du deg inn til Oslo? Er du fornøyd med kommunikasjonsmulighetene du har til å bevege deg ut av kommunen?
- Har du regelmessige reiser til andre steder?
- Har du noen oppfatning om i hvilken region du hører hjemme? Oslo-storbyregionen, Follo, Moss.
- Hvordan oppfatter du Vestby/Son i forhold til Oslo? (Som en del av Oslo/sted i seg selv).
- Føler du deg urban eller landlig? (Som menneske).

4. PERSPEKTIVER PÅ VIDERE UTVIKLING AV KOMMUNEN/NÆRMILJØET

- Hva synes du er bra med stedet du bor? Hva er ikke bra?
- Hvor lenge har du tenkt til å bli boende her? Hvorfor?
- Hvis du kunne endre noe med stedet du bor, hva ville du endret?
- Hvordan stiller du deg til utvikling av Vestby/Son? Hvordan bør Vestby/Son være, hvordan bør stedene utvikles?
- Hvor bør man satse på forskjellige typer av utvikling?